

अथ

मार्गोपदेशिका

संस्कृत जिज्ञासुनाम् ।

ग. ण कीएन् ली ण एत् एम् इत्याद्युपपत्त्यान्निधारिणा

गैरविद्वत्परिपस्तमानिननाथापकरणेण

भाण्डारकरकुलोत्पन्नेन गोपालसूनुना रामकृष्णेन

विरचिता

नसूनुना एम् ए इत्युपपदभूना श्रीधरेण

सशोधना,

तदन्तेशसिना श्री ए इत्युपपदभाजा

ध्रुवोपाह्वेन हर्षटात्मजेन केशवेन

गुर्जरीयभाषयापुश्च

प्रकाशिता ।

सा च अथर्ववेदनामिकायां इत्युपपदभाजा मन्दिता ।

श्रीमद्विष्णुनाथ गुरुरात्मा २०२३

सूच्यमानप्रथमम् ।

पुरातनीभ्य समाभ्यो गीर्वाणवाणी प्रशस्ताशिक्षणसरण्या
 उत्तमाङ्गत्वेन सबहुमानमाद्रियने विद्वद्भिः । सा च दैवी वाक्
 पुराणमौढमहापिमुखपद्मनिर्गता पूर्वाचार्यै सिद्धसारस्वतैर्धार्य
 माणा मध्यकालीनै प्रकाण्डपण्डितै सुकृतिभिः सनिवधमार्यजन
 ताया उद्धारहेतोर्भर्गारथप्रयनैर्वर्तमानभूमिमनायि । पर तस्या
 परमपुण्येभ्यः प्रियेभ्योऽप्युद्यात्प्रतीयेष्ववगाहनेन कल्पिय एव यास्त्रिका
 अशकन्नामान कृतकृत्यता नेतुम् । अथास्य पावनस्य पथ पुन
 सस्कारसमाधानसंमानमस्माक साम्प्रतशासितार सविशेषमह
 । ३ । तैर्हि सोऽयं क्लेशसहस्रसक्तो मार्ग सुगम सर्वजनाना
 ऽकारि । एतैस्तु पाश्चात्यशिक्षणपद्धात भारते वर्षे संहिताय
 प्रथयाङ्गिर्गर्वाणवाण्या गरिमातिशय प्रपश्यद्भिः परपरया
 चानवच्छिन्न प्रचारमालोचयद्भिरेतदेशीयानामार्याणा तदधी
 युपपत्ति निरूपयद्भिर्नवानायामाङ्गभाषया सपाद्याया सर्वसाधार
 ण्यामुत्तमशिक्षणसरण्या सापि सगुरुगौरव समाधायि । ततश्चर्तु
 प्रोधाय पश्चिमपद्धतिमनुसृत्य नवा पाठावाल रचयितु दक्षिणापथ
 पाठशालाया साभतसस्कृतविद्यागुम्बर्या श्रीमद्रामकण्याचार्या
 जिज्ञता । तैश्चाङ्गभाषया प्रथिता खण्डद्वयेन सस्कृतपाठावलि ।
 तेषा कृतधिया कृते सार्यक्तोक्तियुक्तिभिर्निभावन नापेक्षते । सा
 जानकाशिक्षणाधिकारिणामुद्देशसाफल्ये च तस्या शतसहस्रगा
 द्राङ्गनपोन पौयमेवाल मानम् ।

अथान देवायभाषासु प्रगस्त गित्थण सक्रामितु स्थापितेषु
 शिक्षणमार्गदरेषु सस्कृतमध्यापयितु सुश्लिष्टे प्रथाव्यापयति
 शिक्षाधिकारिभिर्निर्दिष्टाया पाठावल्या समीचाना रचनपरिपात्

निर्वर्णयद्भिः सैव याथातथ्येन देशीयभाषासु प
 धारि । ततश्च मार्गोपदेशिका नाम पाठावल्याः ६
 मानन्दशङ्करशर्मा गुर्जरीयभाषाया प्रतेने । तच्च भाषान्तर^१मा-
 र्गोपदेशिकायाः प्रथमामावृत्तिमवलम्ब्यापादितमासीत् । तत ऊर्ध्व-
 मितःप्रभृति नवकृत्वो मुद्रितायामाङ्गभाषानिबद्धाया तस्यां शुद्धि-
 वृद्धिविशेषबाहुल्यवशान्नवीनतमस्य संस्करणस्य कास्त्र्येन पुनरे-
 वानुवादने समादिष्टम् । तदनुरोधेनानुवादोऽयं प्राणायि । स चैष
 तथा विशदीकृतः संस्कृतमधिजिगासूना वैकल्यलेशं निरस्ये-
 दित्याशस्यते ।

પ્રસ્તાવના.

જૂના કાળથી સરકૂત ભાષા જિંચી કેળવણીનું મુખ્ય અંગ મનાતી આવી છે. એ પવિત્ર વાણી અતિ પ્રાચીને ગ્રૌહ મહા પિતૃના મુખમાથી નીકળી, તેને પૂર્વકાળના મુનિવરે ધારણ કરી, તથા મધ્યકાળના પડિતોએ એ ત્રણે કાળને પાવન કરનારી વાણીને આર્યવર્ગના ઉદ્ધાગને અર્થે ભગીગથ પ્રયત્ને એકધારા અખાડિત પ્રવાહે વર્તમાન ભૂમિએ આણી. પરંતુ તેના પરમ પાવન ભવ્ય જ્ઞાનતીર્થમા શ્રીલી વિગ્લા યાત્રિકો પોતાના આત્માને કૃતાર્થ કરી રાકતા એ કલ્યાણકારી માગને સુગમ અને સર્વ સામાન્ય કરવાનું માન આપણા વિદ્વાન વિદેશીય ગભ્યકર્તાને છેલ્લે છે. પશ્ચિમની પદ્ધતિની કેલવણી તેમણે ભગતપડમા મર્વ હિતાર્થ દાખલ કરી, ત્યારે આપણી ગીર્વાણુ વાણીની અપૂર્વ પ્રોડતા અને પગપૂર્વથી ચાલી આવેલો અવિચ્છિન પ્રચાર જોઈને, આપણુ આર્યોને તેની આવશ્યકતા તેમની નજરમા આવતા તેમણે નવા પ્રકારની મર્વ-સાધાગણુ ઇચ્છે જિંચી કેળવણીના અંગ તરીકે આપણી દેવનાણીને દાખલ કરી તથા નવી પશ્ચિમની પદ્ધતિ ઉપર દક્ષિણ કૉલેજ સાપ્રત સંસ્કૃત વિદ્યાગુરુ પડિતવયં ગમકૃષ્ણુ ગોપાલ ભાડાગકર પાસે મગ્ધૂત પાઠાવગી ઇચ્છેમા રચાવી એવા વિદ્વાનની કૃતિ સર્વથા માર્યક થાય એમા કાઈ કહેવા જોવું નથી તે પાઠાવગીની આજ પર્યંત અનેક જથાખધ આણ્નિએ અપી ગઈ છે તે ઉપરથી મગ્ધૂતના ઉદ્દેશ ઇચ્છે દરજ્જે પાઠ પડ્યો છે તેનો સહજ ખ્યાલ આવશે.

એ પાઠાવગીની ઉત્તમ રચના જોઈ મરકારે દેશી ભાષામા જિંચી કેળવણી અને શિક્ષણુ આપવા શિક્ષામદિરે (ટેનિંગ

કૌનેજ) મ્યાપ્યા તેમા મહત્ત શિખના માર એન્જ પુસ્તકનુ
 ભાષાતર કરાનકુ દુગ્ગત ધારુ એથી ડગીને એ પાઠવગીના
 પ્રથમ પુસ્તકનુ ભાષાતર રા ગ નદગકર તુગજનકર પામે
 એમણે પહે નનડેલુ કરાવ્યુ એએમાનુ ભારાતર મુગ પાઠા
 વળીની પેલી આવૃત્તિ ઉપરથી થયુ ઠગુ ત્યાર પછી
 અત્યારસુધીમા માર્ગોપદેશિકાની નન આવૃત્તિ થઈ ગઈલાથી
 તથા તેમા ઘણા ફેરફાર થયેલા હોવાથી મૂળમાર્ગોપદેશિકાની
 નવમી આવૃત્તિનુ ભાષાતર મૂળથી માડીને નકુ તૈયાર કરવા
 મને સગ્રારે સોખ્યુ તે ઉપરથી મેં આ તૈયાર કર્યું છે આ
 ભાષાતરથી, સસ્કૃતના વિદ્યાર્થીએને જે પે ના ગુચવણુ અને
 મુશ્કેલી પડતી તે તે કેટલેક દગ્ગે દૂર કે એાછી યશે એવી
 આરા છે.

અનુક્રમણિકા.

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
	અક્ષર.	૧
૧	વર્તમાનકાળ એકવચન—પરમૈષદ	૪
૨	વર્તમાનકાળ બહુવચન ,	૬
૩	" દિવચન "	૮
૪	વર્તમાનકાળ સમય "	૧૦
	સારાંશ તથા સવામ	૧૧
	ઉપસર્ગ	૧૩
૫	જકારાંત પુલિંગ તથા નપુંસકલિંગ નામ, પ્રથમા વિભક્તિ	૧૪
	હકારાંત " , "	૧૬
૬	જકારાત " " દિતીયા	૧૭
	હકારાંત " " .	૧૯
૭	જકારાંત ને હકારાત પુલિંગ તથા નપુંસક નામ, તૃતીયા	૨૧
૮	" " ચતુર્થી પંચમી	૨૩
૯	" " ષઢી, સાતમી, અને સંનોધન	૨૭
	સારાંશ તથા સવામ	૩૦
	અન્યથો	૩૨
૧૦	વર્તમાનકાળ એકવચન— આત્મેને ષદ	૩૩
૧૧	" દિવચન અને બહુવચન "	૩૫
૧૨	કર્મણિરૂપ અને ભારે રૂપ	૩૬
	સારાંશ તથા સવામ... ..	૪૦
૧૩	જકારાંત અને હકારાત સ્ત્રીલિંગ નામો—પ્રથમા અને દિતીયા વિભક્તિ	૪૧

૫	વિષય	૫૫
૧૪	ઙાકારાત અને ઙ્ઙકારાત સ્વીલિં નામો તત્તીયા ચતુર્થી અને પચમી પછી સમમી અને સખોવન	૪૩ ૪૬ ૪૮
	સારાશ તથા સવાલ	૪૮
૧૬	નયમભૂતકાળ એકવચન અને વિવચન—પરમૈપદ	૪૯
૧૭	બહુવચન—પરમૈપદ તથા એકવચન —આ મનેપદ	૫૧
૧૮	વિવચન અને બહુવચન—આત્મનેપ	૫૩
	સારાશ તથા સવાલ	૫૪
૧	હકારાત અને ઋકારાત પુલિંગ તથા નપુસકલિંગ નામો નયમા વિતીયા તૃતીયા અને ચતુર્થી વિભક્તિ	૫૫
૨૦	હકારાત અને ઋકારાત પલિંગ તથા નપુસકલિંગ નામો પચમી પછી સમમી અને સખોવન સવાલ	૬૧
૨૧	હ્ઙકારાત હકારાત હ્ઙકારાત અને ઋકારાત સ્વીલિંગ નામો સવાલ	૬૨ ૬૩
૨૨	આજ્ઞાન—પરમૈપ	૬૭
૨૩	—આ મનેપદ	૬૮
૨૪	ઁઠસાએક બહુ પયોગી કૃત સવાલ	૭૦ ૭૩
૨૫	યજ્ઞનાત નામ સવાલ	૭૩ ૭૪
૨૬	અન તથા ઇન છેડાવાળા નામો સવાલ	૭૮ ૮૦
૨૭	ગ વસ ઇચ્છ ને વ્યસ્ છેડાવાળા નામો સવાલ	૮૪ ૮૬
	વિષય	૯૦

खर-विनतप्र
 तालु ओष्ठ मूधा दंत कण्ठ ओष्ठ
 म. आ. इ. इ. उ क. ओष्ठ मूधा लृ ए. ओ. ओ. ओ.

अनुस्वारः । विभक्तिः

न क न न विहा मूली न प न क { उपधा नीव आ

1 विभक्ति 2 आस 3 अपासि 4 विभक्ति 5 आस 6 अपासि 7 विभक्ति 8 आस 9 अपासि

सुष्ट	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	क व र्ण
प्रपल	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण
मू	अल्प प्राणा	मू	मू	ध	उ	व र्ण

र. ल. व. मू } अल्प प्राण } तालु - मू } 1 संकार 2 तालु }
 म. ल. व. मू } अल्प प्राण } दंत-ओष्ठ-मू } 3 घोष }

आवर्ण } मू } तालु - श्र } 1 विनार }
 म. ल. व. मू } मू } मूधा - मू } 2 श्वासी }
 म. ल. व. मू } दंत - मू } 3 मघोष }

मू } कण्ठ - इ } 1 संकार 2 तालु }
 म. ल. व. मू } 3 घोष }

परिचरि ५ फजनि नगनि मां इरि कइं गा वा जा उदे
 म. ल. व. मू } अल्प प्राण } तालु - मू }
 म. ल. व. मू } दंत - मू } 3 मघोष }

પાઠ ૧ લો.

પર સ્થેપદ;* —વર્તમાનકાળ

એકવચન.

પ્રથમ — પુરુષ ૧ મિ; પુરુષ ૨, સિ, પુરુષ ૩, તિ.

પહેલા ગણના ધાતુ *ક્રિયા* *ક્રિયા* *ક્રિયા*

ગમ [ગચ્છ] જતુ	બુધ (વૌષ) જાણવુ.	વહ ઓળવુ.
ની (નઈ) નેરવુ, વઈ	મમજવુ.	વસી વસવુ.
જતુ.	મૃ (મર) યતું, લેવુ.	વસં વસવુ, વસતું.
પત પડતુ.	મસ્ જાચાવતુ, સં.	(સર, લેકવું.
	પમવુ, જતુ.	

પરકૃતમા ક્રિયાપદના રૂપ પાતના નિયમો પ્રકારના છે —
 પરસ્મપદ પ્રત્યય અને આત્મનેપદ પ્રત્યય કેટલાક ધાતુએ
 કેવળ પરસ્મપદ પ્રત્યય લેનારા એટલે પરસ્મપદી, કેટલાક કેવળ
 આત્મનેપદ પ્રત્યય લેનારા એટલે આત્મનેપદી, અને કેટલાક
 બે પ્રકારનાં ધાતુઓમાંથી ગમે તે પ્રકારના પ્રત્યય લેનારા એટલે
 કેટલાક પદી હોય છે.

† વિકરણ પ્રત્યય એટલે વની નિગાની સામતા કેટલાક
 ધાતુને બદલે જે પ્રિણેપ રૂપ (જેમકે ગમને બદલે ગચ્છ) કે આદેશ
 (જેમકે જૂત ને વડને વજ) વપરાય છે, તે કાઠખણ કૌશભા
 બનાવેલ છે.

‡ પહેલા ગણના વિકરણ પ્રત્યય પરસ્મપદરૂપ ધાતુના અન્ય-
 રૂપરૂપ તથા વ્યંજનાત ધાતુના ઉપાન્ય (એટલે છેલ્લા વ્યંજનની
 પર્વના) દ્વારા રૂપરૂપનો મુખ્ય ધાય છે. જ તથા ઈ નો મુખ્ય ઈ, જ
 તથા ઙ નો ઙો જ તથા ઙ નો ઙા અને જ નો જાઙ ધાય છે.

ઉપર ક્વ્યાપ્રમાણે નાં ધાતુને રૂપ ધાય તેને વિકરણ પ્રત્યય
 જ અને પછી પુરુષપ્રાયક પ્રત્યય તિ સમાહિયે 'સંસ્કૃતમા જે
 રૂપરૂપ લગભગ આરે છે ત્યારે સંપિ ધાય છે તેથી કરીને આસ
 રમાતમા સંપિ કરીને વ્યંજને તરે નિયમ આંગ્રો છે કે જ જ

***બીજા ગણના ધાતુ**

અસ્ લેડુ | અસ્ ખાવુ

પહેલા ગણનો ધાતુ આમાં પ્રથમે વિકૃત્વ પ્રત્યય અ ઉભા છે, તે ત્યાં પછી તે તૈયાગ થયે ના રૂપ અથવા અગને પુરુષવાચક પ્રત્યય લાગે ત્યાં લગાડાય છે.

ગણ બીજાનો ધાતુ આને પુરુષવાચક પ્રત્યય લાગે ત્યાં લગાડાય છે.

પહેલા પુરુષનો મ્ અને ન્ થી રૂર થતા પ્રત્યયો લાગતા તે મ્ અને ર ની પૂર્વના અ નો આ ધાય છે

વદામિ ।	સરસિ ।	ગહ્ણતિ ।	વોધામિ ।
રતાવ ।	નયામ ।	સ્પૃશિ ।	ભવાતિ ।
પતતિ ।	વર્ણના ।	ભ્રમ્ણતિ ।	અક્ષિ ।

। ગારી ।

ફટ **પહેલો ગણ** **મદ્** **પ્રતિ** **વરુડ**
 ચ્ચ નડ, ચ નડ રહ્ નાનડ નમ નમડ ન્ચ ગધડ, પકાનડ

અને હી અર પ ડી ડાઈપણ સ્વર આરે તે પછે અય આય અઘ, આઘ અનુક્રમે મૂકવામાં આરે છે. પછીના અર મગે છે તેથી કરીને ન+અ=નચ્+અ=નચ તેને તિ લાગવાથી નચતિ ધાય છે. તેજ પ્રમાણે મ્+અ=મા+અ=મચ+અ=મચ આની રીતના અર વિકારને લીધે રાતુના જે રૂપ ધાય છે તે

નીજ ગણના ધાતુનું રૂપાધ્યાન ધમ્ કકથ્ય છે, તેથી આ પાપડીમાં તેના જુજ ધાતુ આપ્યા છે. આ ગણ નીજ ચોપડીમાં નીજ અર આપ્યો છે.
 અનુનાસિક મિત્રાય ડાઈ પ ય અપ્શ ધજન પછી અરોપ ધજન આરે, તો તે પૂર્વના વ્યજનના બદલે તેનાજ વર્ગનો પહેલો રૂપ મૂકવામાં આરે છે. $મ્ + માન્ = મ્મન્$ $ન્ + નાન્ = ન્નાન્$

(પ્ર) બોલે છે.	(તિ) મમલે છે.	(તિ) તલે છે.
(તે) બોલે છે.	(પ્ર) દોરે છે	(પ્ર) નમે છે
(ત્રિ) બલ્ય છે.	(તિ) ખમે છે	(હ) ગધુ છુ
(હ) બલિ છુ.	(હ) થાકિ છુ	(પ્ર) ખાળે છે
(તિ) ગહે છે	(પ્ર) ખાય છે	(હ) ખગાડુ છુ
(હ) ગહુ છુ	(હ) છુ.	(તિ) ચાલે છે.
(પ્ર) પહે છે.	(પ્ર) છે.	(હ) જીવુ છુ.

પાઠ ૨.

† અલ્પવચન.

પ્રત્યય -પુરુષ ૧, મમ્; પુરુષ ૨, થ પુરુષ ૩, અન્તિ'

ચોથો ગણ.

નજ નારા પામ્યાં, કના થોં
 નૂત નામ્યું...
 પુવ પોપકું, ઉરેરું, પોપલુ
 કાં
 મુદ્ મુદ્વુ, ચેના ચપુ, બે
 બાન થવુ
 દુમ્ લોબ કાગો, તકાવવુ.

છઠ્ઠો ગણ

જા [જન્મ] ૧૩૭૩, ૨૦૦
 પ્રલભ [વૃક્ષ] ૫૭૩, ૨
 મુચ્ચ [મુચ્ચ] મુક્યું, ઊંચ
 વિજા પેમું, લાખાથ પતુ.
 મુજ્ઝ ઊડી રેતુ, મરલુ, ૧
 કવુ.
 મુજ્ઝ અમ્કવુ.

* મિ પ્ર ચથ પર ઉના અન્ત ધાગુનો અન્ય જ ભોપાયકે.

† નરકુત આખર્મા વિન્ય (=ભિપ્પ) મ્કાંવવામ દ દિવ ઝન મુક્યામા અવિ મે બે દિવચન નવા વિધાર્મિભિનિકેટુમ નર દોવાબી આ પહીના પાકર્મા અ પ્કે છે આપી ખરો મ્કુકમ નેકવચન, વિવચન ને અકવ રન ન પ્રમાણે મે

‡ અમાનારિ પ્ર ચથ પર ઉના પવેના અ ભોપાયકે મુપ + ધ મ્ક = ધાપ + ખાન્તિ = વ દિવ

५
 पुरुषवाचक प्रत्यय लागता पहिला योथ गणुंभीय अने
 दा गणुंभी अ धातुंभी विसुंभी छे.

द्विवचन तथा अद्विवचननौ पुरुषवाचक प्रत्यया पर छेतां
 त्स् (ग. २) नौ अ नौ लोप योथ छे.

वदामः ।	दहामः ।	लुभ्यन्ति ।
गच्छन्ति ।	सन्ति ।	सृशामः ।
वोचथ ।	जीवथ ।	मृजथ ।
नयामः ।	नेमन्ति ।	इच्छन्ति ।
भवथ ।	पुत्र्यामः ।	पृच्छथ ।
वसन्ति ।	नश्यन्ति ।	मुञ्चामः ।
स्थ ।	नृत्यथ ।	विशन्ति ।
अदन्ति ।	मुञ्चामः ।	

(તમે) જિલો છે.	(તમ્મો) પલો છે.	(અમે) રો
(અમે) જાલ્યે છિયે	(અમે) નારા પામિયે	(અમે) પિરો
(તેમ્મો) સમત્તે છે	છિયે	(તમે) યમ :
(તમે) દારો છે	(તેમ્મો) જાલ્યે છે.	(તેમ્મો) વડે
(તેમ્મો) યાપ છે	(તમે) વેદો યોમ્મો	(અમે) સર્ભોમ્મો
(અમે) ગહિયે છિયે	છો [છિયે	છિયે
(તમે) ખામ્મો છે.	(અમે) લાભ કરિયે	(તમે) કૂકો છે.
(અમે) છિયે.	(તેમ્મો) અંક છે	(તેમ્મો) ભટ છે
(તેમ્મો) માળે છે	(અમે) છતિયે છિયે	(અમે) ધમ્મયે છિયે
(અમે) છવિયે છિયે	(તમે) હરી જામ્મો	(તેમ્મો) સુકાય છે
(તેમ્મો) ઠિ છે.	છો	(તમે) લોટો છે.
(તમે) છો છે	(તેમ્મો) જુમ્મો છે	(તમે) છારો છે

પાઠ ૩.

દિવચન.

પ્રાપ્ત—પુરુષ ૧, વસ્તુ, પુરુષ ૨, શમ્ભુ; પુરુષ ૩, નમ

દશમા ગણનો પાતુ

કર્મ કો વૃક્ષે ; જિનુર (નોર) આ- પ્રી [મીણ] ખુ
 મળ મળવું પાંગવું. રુદ્રે ન જ કમ્પુ-૧-૨
 મુર (પોત) લહે વીદ નમ્મુ. ઠિડુ. મુર અહીં, છુપવુ
 કમ્પુ. નુ દુખ રેવું. ૭ લા મુખકી
 વિન્દુ વિચારું / પ્રમ પ્રમિદ કમ્પુ. જન્ન ૨૨૫, ગા

સામાન્ય ગોત્રે કહેતાં દશમા ગણનો પાતુનો ઉચ્ચપદ
 વિકરણ પ્રત્યય મળ સોનમો નુરોત પાતુનો સુખ્ય
 નમા વ્યજનાત પાતુનો પાત્ય અતીજ કે મળ્ય છે અમિ કા નિ
 પાકાના ઉપાન્ય દન્વ સ્વરનો મુખ્ય યાપ છે અંતે દેશક
 જન્ જન્ પ્રમ મુરુ, જન્ નમા ખલિ કહેલાકે પાતુમા ધનો નમ
 અર્થાત આ (પાતુ) સ્વર ખલિયાંના નથી મ દ અપવા
 પવા જ જ નપના જ, અને જ ની વૃદ્ધ અનુક્રમ આ, દુ

પુરુષવાચક પ્રત્યય લાગતા પહેલાં દશમાં ગણના ધાતુમાં
 નિકળુ પ્રત્યય અય ઉમેરાય છે.

ચારયાવ ।	ઘોષયથ ।	નમથ ।
પીડયથ ।	સ્પહયાવ ।	સ્ત ।
કથયત ।	ચિન્તયત ।	સ્મરાવ ।
ગણયાવ ।	પ્રીણયથ ।	જયથ ।
પ્રથયાવ ।	ગછત ।	નશ્યત ।
રચયત ।	નયાવ ।	ન્રયાવ ।
અદ્ ।	વિશત ।	દચ્છત ।

પહેલો ગણ.

મ્
 ભદ્ ભટકવુ ભમવુ.
 ચલ ચીલવુ, ળવુ,
 અસવુ કણુ
 જલ્ અખડવુ, બકવુ.
 નિન્દ્ નિદ્વુ, મોડવુ
 શમ કરેવુ, તપાસવુ.

ચોથો ગણ.

ચિયાં
 કુર્ અસ્મ યડ, ડોપડ.
 ક્ષુમ અજમજ-
 વુ, ગભગવુ
 શ્લિવ ભેટડ

છઠ્ઠો ગણ.

કુલ્લ રીણિવુ
 કૃવ ખેડડ, ખેડવુ
 સ્ફુર ધડકવુ, કર-
 કવુ, તરડવુ

દશમો ગણ.

પૂજ પૂજડ. વર્ણ વણવડ, વખાણડ.	સાન્દ્ સાત પાડવુ.	
(તમે બે) ચેરો છે	(આપણે બે) પૂજિયે	(તમે બે) રાધો
(તેઓ બે) કનોડે છે	છિયે	(અમે બે) મમજિયે
(અમે બે) કહિયેડિયે	(તમે બે) ભમો ડો	ડિયે
(તમે બે) ગણો છો	(તેઓ બે) ગુમનાય	(તેઓ મે) ખાય ડે
(તેઓ બે) ગુમ્મિયે	છે	(અમે બે) ગમિયે
(તમે બે) કોપો છો	(તમે બે) બોસો છો	વિવે
(તેઓ બે) ખેડે છે	(તેઓ બે) થાય છે	(તને મે) ગમો

અને આલ છે
 +અય+તિ = ચાવયતિ તદ્+અવ+તિ = (તદ્ અવાઈ)
 +અય+તિ = તાડવાતિ, પુષ+અવ-તિ = (પુષ્ય અવ ઇ)
 +અય+તિ = પાપયતિ

तेज्या जे वढे	(तेज्या जे) वलुंवे छे.	(तमे जे) लाज करे
करे छे.	(अमे जे) जेटिये	छे.
(अमे जे) विचारिये	छिये	(तेज्या जे) लारे छे.
छिये.	(तमे जे) जणो छे.	(अमे जे) अडकिये
(तमे जे) प्रमिद्ध करे	(तेज्या जे) शांत पावे	छिये
(तेज्या जे) पुरा	छे.	(तमे जे) पूछे छे.
करे छे.	(अमे जे) वजालिये	(अमे जे) निहिये
(अमे जे) वीखिये	(अमे जे) धरालिये	छिये.
छिये.	छिये.	

पाठ ४.

वर्तमानकाण सभय.

पहिलो गण
 क्षि (क्षय) क्षमाक्ष क्षी
 दु (द्व) द्वारद्व द्वारद्व
 कह (रोह) गणद्व गणद्व
 स्या (निह) निहद्व निहद्व
 हे (हय) ओलद्व ओलद्व

शम [शाम] शांत होवुं, शा
 श्रम [श्राम] याकी लउ.
 दशभो गण.
 क्षल् (क्षाल) धोउं, क्षल्
 नह (नाह) भारद्व भारद्व
 तुल् (तौल्) तो गडुं, तुल्
 भृग् रलिगडुं

दोथो गण

मद [माद] मादद्व मादद्व
 यद्व, यद्व, यद्व

वदसि ।	इच्छामि ।	रोहन्ति ।	पिबन्ति ।
वसथ ।	मुञ्चथ ।	पूजयन्ति ।	पश्यावः ।
बोधामः ।	स्पृशति ।	तिष्ठामि ।	हयानि ।
रक्षति ।	स्मरथ ।	स्पृहयथ ।	नयसि ।
पतामि ।	ताडयसि ।	हरतः ।	अत्यः ।
मुञ्चति ।	योपयथ ।	अयमि ।	गणयन्ति

सन्ति ।	सिञ्चति ।	शंसथ ।	पचन्ति ।
मथ्यसि ।	लुठयन्ति ।	क्षालयति ।	पुष्यामि ।
मृष्यति ।	बुध्यामि ।	क्षयतः ।	पीडयन्ति ।
विशामः ।	अस्यथः ।	अधि ।	यजाम ।
पृच्छथः ।	कथयामि ।	जीवाम	श्राम्यामि ।
बहतः ।	कृपामः ।	त्यजथ ।	डवन्ति ।

चिन्तयति ।

(ते) पापे छे.	(तु) थकि छे. -	(अमे) हगी नरधिये
(हु) नायु छु.	(हु) धरिपु छु	छिये
(तमे) लोभ करे छे।	(अमे मे) पिपे छिये	(तमे) कहे छे।
(ते) पमे छे.	(तमे) आगे छे.	(तु) अउके छे.
(तु) धरि छे छे	(तम्मा) धुम्मे छे.	(तम्मा) अमे छे
(हु) पूगु छु	(ते) धमाधलय छे	(तमे मे) लम्मा छे।
(तु) नेडे छे. -	(तु) कहे छे	(ते) यारे छे.
(ते) हगे छे.	(ते) तागे छे. -	(आपणे मे) छिये.
(अमे) भाभाविपे	(तम्मा) यारे छे.	(तु) चुरा करे छे
छिये -	(तमे) गोप्यो छे।	(हु) पेसु छु.
(ते) घेरा थाय छे	(ते) लडे करे छे.	(तम्मा) भारे छे.
(तम्मा) धगय छे	(हु) मभाउ छु	(अमे मे) राधिये
(हु) छुगु छु	(तम्मा मे) वमे छे	छिये.
(तमे) लम्मा छे।		(तमे) पूजे छे।

भारारा तथा सवाल.

पहेलो गण.

	अकवचन	द्विवचन	अहुवचन
पु३५ १.	बोधामि	बोधाम	बोधाम.
पु३५ २.	बोधसि	बोधथः	बोधथ
पु३५ ३.	बोधति	बोधत	बोधन्ति

ચોથો ગણ.

પુરૂપ ૧.	પુચામિ	પુચાવ	પુચ્યામઃ
પુરૂપ ૨	પુચ્યસિ	પુચ્યથ	પુચ્યથ
પુરૂપ ૩.	પુચ્યન્તિ	પુચ્યન્ત	પુચ્યન્તિ

છઠ્ઠો ગણ

પુરૂપ ૧.	વિગામિ	વિગાવ	વિગામઃ
પુરૂપ ૨	વિગ્યસિ	વિગ્યથ.	વિગ્યથ
પુરૂપ ૩.	વિગ્યન્તિ	વિગ્યન્ત	વિગ્યન્તિ

દશમો ગણ

પુરૂપ ૧	ચોરયામિ	ચોરયાવ	ચોરયામઃ
પુરૂપ ૨.	ચોરયાસિ	ચોરયાથ	ચોરયાથ
પુરૂપ ૩	ચોરયાન્તિ	ચોરયાન્ત	ચોરયાન્તિ

૧ કંઠ્ય, તાન્ય, મુર્ય, દત્ય, ઓઠ્ય, અત્ય, શોપ્યજન અને અધોપ્યજન ક્રિયા છે તે ગણપો.

૨. ઙ, ઙ, ઙ અને ઙ ના યુલુ નહિના રૂપ આપો.

૩ પોયા, ઓયા, છઠ્ઠા, દશમા તથા નીળ ગણના વિગ્રહ ક્ષણુ શા છે ?

૪. વર્તમાનકાવના પુરૂપનાચક પ્રત્યયો આપો

૫. પહેલા પુરૂપના જ અને ઙ થી શરૂ થતા પ્રત્યયપદો ની લીલા અ મા ગો ફેરફાર થાય છે.

૬. ણ, ણો, તે, અને ણો પછી મગ આવે તો તેમને ક્રિયાણે અનુક્રમે શા રૂપ મકવામા આવે છે ? ઉદાહરણ પણ આપો

૭ કોઈ પણ વ્યજનપછી અધોપ્યજન આવે તો પહેલા વ્યજનમા ને ફેરફાર થાય છે તે ઉદાહરણ મધ્યે મમજના

૮ પદાન મ્ અને ઙ્ નુ શું થાય છે ? એ ફેરફાર ના મધમા આગે થાય છે ?

૯ નીચેના ધાતુના વર્તમાનકાવના રૂપ આપો

[વિદ્યાર્થિના મનમા પાકા કગા બન્ય તેટલા માટે શિક્ષકની જાણમા નેટલા ધાતુ આપણની ઠગે ઠગણ્ય તેટલા અર્થ આપવા ?

ઉપસર્ગ

ઉપસર્ગ યાત્રુની પૂર્વે આવી ધાતુ કરીને ધાતુના અમન અર્થમા ન્યૂનાતિક કરી વિરોધ અર્થ ઉપભવે છે. મુખ્ય

ઉપસર્ગો નીચે આપ્યા છે. **حد کان باهر راجی**
 અતિ—હદ બહાર, અતિક્રામ્યતિ તે હદ બહાર પગલુ ભડે છે,

તે ઉલ્લંઘન કરે છે.

અધિ—ઉપર, અધિગચ્છતિ તે ઉપર થઈ જાય છે, તે મેળવે છે અથવા જાણી જાય છે. **حاصل کسی، حاصل**

અનુ—પાછળ, મેળવું, અનુસરતિ, અનુગચ્છતિ તે પાછળ જાય છે, અનુસરે છે. **جب [પાસે જાય છે.**

આમે—તરફ, પાસે, અભિગચ્છતિ તે તરફ જાય છે, અથવા અભિગચ્છતિ તે તરફ જાય છે, ગતરે છે. **آئی**

આ—ઉદ અથવા મર્યાદાના અર્થે, ઉત્પાપણાના અર્થે, "મુરી" ના અર્થે, આગચ્છતિ તે આવે છે, આગેહતિ તે

આગે (અટલે) મુરી વડે છે, અટલે છે. **آئی (અટલે) મુરી વડે છે**

ઉત્—ઉચ્ચે, ઉપર, વિરોધ, ઉત્પત્તિ તે ઉચ્ચે જાય છે, કુદે છે ઉત્પત્તિ તે ઉપર જાય છે, ઉચ્ચે અટલે છે. **آئی (ઉચ્ચે) ઉપર**

ઉપ—પામે, ઉપગચ્છતિ તે પામે જાય છે, બધું મૂકે છે. **آئی (પામે) ઉપ**

નિ—અંતર, નીચે; નિષીદતિ તે નીચે મેમે છે. **آئی (નીચે) નીચે**

પગ—"પાડુ" અથવા અંતર, ઉત્પાપણાને અંતર, પગજયતે તે હારે છે. **آئی (પગ) પગ**

પ્રતિ—મામા, ઉપર, પ્રતિભાવતે તે મામા કહે છે, જનાખ દે છે. **آئی (પ્રતિ) પ્રતિ**

વિ—નહિ, શુદ્ધ, દૂર, વિરોધે કરીને, વિશ્લિષ્યતિ તે શુદ્ધ પડે છે. **آئی (વિ) વિ**

સમ—સાથે, એકઠા, સમગચ્છતે તે સાથે જાય છે, મળે છે. **آئی (સમ) સમ**

* પદાંત મ પછી કાઈ પણ અપરો વ્યજને આવ્યો હોય, તો તે મને બદલે વિકલ્પે પૂર્વના અક્ષર ઉપર અનુસ્વાર ધાય છે અથવા તો તેને ઠકાણે પછીના વ્યજનના અ્યાનનો અનુનોસિક ધાય છે જો પદાંત મ પછી ય, ર કે ન્ હોય, તો વિકલ્પે મને બદલે પૂર્વના અનુસ્વાર ઉપર અનુસ્વાર અથવા તો તેને ઠકાણે અનુક્રમે ના

પાઠ ૫

પ્રથમા વિભક્તિ.

૧. અકારાત નામ.

મન્થય

	અકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન
પુલિંગ.	મ	ઐ	અમ્
નપુંસકલિંગ.	ઃ	ઈ	આનિ
	નૃપઃ	નૃપૌ†	નૃપાઃ‡
	ફલમ્	ફલે§	ફલાનિ

અધાને બોલાતો ઘ, ઘ કેન્ ધાય છે પરંતુ જો પદાત મ પછી ઘ, ઘ ણ, ર, કે હ્ ઢાય, તો મ ને બદલે અવશ્યે પૂર્વના અક્ષર ઉપર અનુસ્વાર લખાય છે

* ગુજરાતી ભાષામાં સાત વિભક્તિઓને માટે પહેલી, ત્રીજી, ચોથી, પાચમી, છઠ્ઠી, અને સાતમી એ શબ્દો વપરાય છે તે બદલ સમ્વૃત ભાષામાં પ્રથમા, દ્વિતીયા, તૃતીયા, ચતુર્થી, પચમી, ષષ્ઠી, સપ્તમી એ પદ વાપરવામાં આરે છે તેમજ નરજાતિ, નારીજાતિ ને નાન્યતરજાતિ કહેવાબદલ પુલિંગ, સ્ત્રીલિંગ ને નપુસકલિંગ એમ કહેવાય છે

† અકે આ પછી ન કે જે આરે, તો પાસે આરેલા સ્વરો મળી જઈને તેમને કેકાણે જે ધાય છે, વળી ઘ કે આ પછી ઐ કે ઐ આરે, તો પાસે આરેલા સ્વરો બળી જઈને ઐ ધાય છે અર્થાત્ મ કે આ + ન કે જે = જે અને અ કે આ + ઐ કે મે = ઐ.

‡ છેવા ચાર સ્વરો (ઞ, ણ, ઐ, ઐ) ગિવાય બાકીના સ્વરો પછી ઢરવ અથવા લીર્ષ સ્વર પછા તેજ ઢ સ્વર કે લીર્ષ સ્વર પાસે આરેલા જે સ્વરો મળી જઈ તેમને કેકાણે લીર્ષ સ્વર ધાય છે - ફેન્થ + અરિ = ફેન્થારિ, કવિ + ઇન્થ = કવિન્થ.

(૫) ઢની લીપ † પ્રથમા તથા દ્વિતીયાના રૂપને સાગુ નથી

§ જો અ કે આ પછી ઢ સ્વર કે લીર્ષ ઢ, ઢ, ણ, કે ન્ ઢાય, તે પાસે આરેલા જે સ્વર બદલ તે તે પર સ્વરના ગુણના અક્ષરો મુકાય છે, અર્થાત્ અ કે આ + ઢ કે ઢ = ણ; - ઢ કે ઢ = ઐ; - ણ કે ણ = આ; - ન્ = અજ

નામ (પુલિનગ)

અશ્વ ધોડો	નૃવ રાખ	મેઘ વાદળુ
ઈશ્વર ઈશ્વર,	વન પવન, વાયુ	ગમ ગમ (નિશ્ચય
કર્મ કાચનો	પુત્ર દીકરો, પુત્ર	વક્ષ ઝાડ [નામ)
જન લોક, માણસ	ગાલ ડોકરો	સમુદ્ર દરિયા
જીવ જીવ, પ્રાણી	વુધ ડહો, માણુમ	સૃદ ઝોડ્યો.
નગ પુરુષ	મૂર્તિ બેવડું, મુરખ	હસ્ત તાથ.

(નપુમકલિંગ)

કમલ કમળ, પો.	ધન દોલન.	મિત્ર મિત્ર, દોસ્ત
ગૃહ ઘર [વાયુ	નેત્ર આંખ	મુખ મોંડુ
જલ પાણી	વર્ણ પાંડુ	સુખ સુખ [ગુણ
ટુલુ ટુલુ	ફલ ફળ	હૃદય હૃદય, અંત ક

વાક્ય

નુપો ^૧ જયન્તિ ।	જીવો મુદ્યાન ।	ધન નશ્યન્તિ ।
અશ્વાનુચ્યતન ।	હસ્તો હરતઃ ।	વાલ સ્પૃહયન્તિ ।
જનાઈ વદન્તિ ।	કર્મ સરાતિ ।	ગહાણિા રક્ષન્તિ ।
મુખઈ મંજયન્તિ ।	ફલે પતન્ત ।	નેત્ર વશ્યત ।

* વિસર્ગની પૂર્વે જ હોય તેમજ પછી જ કે ઘોષ વ્યજન આ યો હોય ત્યારે વિસર્ગનુ હ થાય છે, અને તે હ પૂર્વના જ મા મળી આ થાય કે (૧ ૪ ની ટીપ ડુ જુઓ)

+ ૫ ૪ ની ટીપ ડુ જુઓ

‡ વિસર્ગની પૂર્વે આ હોય ને પછી ગારે ઘોષ વ્યજન આવે, તો વિસર્ગ ડડી બધ છે. વગી વિસર્ગની પૂર્વે જ હોય ને પછી જ, સિવાય ઈર્ષપથ ચ્વર હોય, તોપથ વિસર્ગ સોપાય છે, અને

‡ સોપ કયાથી પાસે આવેલા ચ્વરોની સાવ થતી નથી, * રા હમ=નરા હમ । મુષ ઇચ્છન્તિ=મુષ ઇચ્છન્તિ

વરુ ૧૩ ની ટીપ * જુઓ

પસાદની અંર ક ર કે વ પછી લાગલોજન આવ્યો હોય તો + ૧ જ થાય છે. વગી ક ર કે ણ અને ન ની રચ્ચે ચ્વર, ક વર અવંચ્વર મહાપ્રાણ્ય હ તેમજ કકચ ક મોઠચ વર્ગનો ‡ હોય, તોપથ ન નો જ થાય છે. પરંતુ પદને નિજ બે ન ત્રા તે હોય તો આ રેરકાર થતો નથી ૯ નરાન

મેઘઃ સિઞ્ચન્તિ ।	રામઃ પૂજયતિ ।	કમલે નૃત્યતઃ ।
મુખ્યાનિ દ્રવન્તિ ।	પુત્રૌ તુષ્યતઃ ।	મિત્રાણિ કથયન્તિ ।
દુઃખં વીડયતિ ।	નરા ગચ્છન્તિ ।	બુધૌ મુઞ્ચન્તઃ ।

જલં શુષ્યતિ ।

રાજાઓ રક્ષે છે [એ]	પવનો વાય છે	(બે) મમુદ્રો ખળ
(ને) ડોકરા આલોટ્ટે-	પરમેશ્વર મરણે છે	ભળે છે. [રહે છે.
દીકરો ખુશ કરે છે.	વૃક્ષો ભગે છે.	ડાહો માણસ સામો
ઘોડાઓ કૂદે છે.	પાદડા પડે છે.	બેવકૂકો બકે છે.
મિત્ર પૂજે છે	હેલું ધરાય છે.	ગ્રામીણ રાને છે.

૨. ટકારાત નામ.

પ્રત્યય

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પુલ્લિંગ.

સ્

ઃ

ઙમ્

પ્રથમાના દ્વિવચનમા ટકાર દીર્ઘ યાય છે, અને મહુવચનમા ઙમ્ પ્રત્યય લાગતા ટકારનો યુલ્લ યાય છે ; એ નિયમ પ્રમાણે

હરિ

હરી (હરે+અસ્=) હરયઃ

નપુંસકવિંગ

ઃ

ઈ

ઈ

ટકારાત નપુંસક નામોને સ્વર દિ પ્રત્યય લાગતા ન ઉમેગવામા આવે છે, યાગી પ્રથમા, દ્વિતીયાના બહુવચનમા ટકાર દીર્ઘ યાય છે. તેજા માટે—

વારિ

વારિણી

વારીણિ

નામ (પુલ્લિંગ).

અગ્નિ અગ્નિ, દેવતા

ઋણિ ઋણિ.

વારિ વારિ.

અગ્નિ ગણુ, દુઃખન

કાણિ વાહરો, વાગર.

વાણિ હાથ.

અગ્નિ તરવાર.

કવિ કવિ.

વાનિ યોગી, સંબંધ

વહવિ મતામાગર

ગિણિ પર્વત.

વશાણિ ગેગ. નધી

નૃપૃત્તિ રાજા.

નૃવાનિ ગુણ.

હરિ હરિ કે હંચ

ન (અબ્યય*) નરિ

વાણિ (નપુંસકવિંગ) પાઠઅર્થે

* જેમને વિભક્તિના પ્રત્યય લાગતા નથી એટલે જેમને માનવિસ રૂપાખ્યાન નથી, તેમને અ પય કહે છે

વાક્ય

ઉદધિઃ ક્ષુભયતિ । ✓	નૃપતિ* ર્યજતિ । ✓	વારિ નાસ્તિ ।
કવયઃ સિન્નન્તિ ।	વારીણિ શુન્નન્તિ ।	ગિરિર્વહતિ । -
ઋષી ચિન્નયતઃ ।	અમિર્દેહતિ ।	વ્યાધયો નશ્યન્તિ ।
અરિઃ પીડયતિ ।	કવયઃ શંસન્તિ ।	પવિઃ પતન્તિ ।

પાણી હરતઃ ।

શિવા સંભાગે છે.	ગાન્ધાર્યો લઈ જાય છે.	(બિ) દુઃખનો છુટે છે.
ઋષિઓ શાંત હોય છે ✓	યોગિયો તૃષ્ણા રા- અતા નથી -	હરિ ગુસ્સે થાય છે હાય છાટે છે.
વાંદરાઓ દોડે છે.	તરવાગ પડે છે.	
કવિ વાણુંવે છે.		

પાઠ ૬.

દ્વિતીયા વિભક્તિ

૧. અકારાત નામ.

પ્રત્યય

એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
મ્	ઐ	આન્
બુધમ્	બુધૌ	બુધાન્

(કવિગ — પ્રથમા પ્રમાણે)

[મક નામોની દ્વિતીયા વિભક્તિનાં રૂપો હમિરા પ્રથમા પ્રમાણે લેવાળે હોય છે.

* સ અથવા વિસર્ગની પૂર્વે અ તથા આ સિવાય કોઈ પણ વચ્ચે હોય ને પછી અવર કે ઘોષ વ્યંજન આવે, તો તે સ અથવા વિસર્ગનો ર થાય છે.

† ર પછી ર આવે તો પૂર્વનો ર સોપાય છે, તથા તેના પૂર્વનો વચ્ચે ર આવે તો રીર્થ થાય છે.

‡ વિસર્ગ પછી ઘ, ઘ કે સ આવે તો વિસર્ગ કાયમ રહે છે, અથવા તો તે વિસર્ગને બદલે અનુક્રમે ઘ, ઘ કે સ થાય છે.

नाम (पुत्रिण)

औदन भात, गं- घेला योआ	पाद पग पुरुष पुरेप, भग्द	व्याघ्र वाध शठ अण, लुभ्यो
किडूर माक?	प्रज्ञ अहो माधुम-	माधुस-
कौश्र अन्नो, अं- गज हाथी. [अर	चिडाल पिनाडे. भार भाग, योअने.	शर तीर सिंह मिह-
ग्राम गाम	मोक्ष मोक्ष, मुक्ति.	सूर्य सूर्य
जनक आप	योध योधी, लड-	स्तेन योर
हेह शरीर.	वेद वेद [वाधयो.	स्वर्ग स्वर्ग

(नपुमङ्गिण)

अग्न्य वन, लंजल.	नगर शेरु.	वस्त्र वस्त्र.
तत्व तत्व.	पाप पाप.	त्रिष अर
नृण तरुं, धाम.	पुम्नक पुम्नक	सुवर्ण सोनुं
धान्य अनावर.	मांस मांस	

वाक्य

ईश्वरं जनः पूजयति ।	। धनं लुभयति ।
नृप शठान् दण्डयति ।	स्तेनो धा य चोरयति ।
कविर्बुधौ शसति ।	पापं वदसि ।
पुत्रो जनक सान्त्वयति ।	स्मरसि मित्राणि ।
रामोऽश्वमारोहति ।	बुधो मोक्षमिच्छति ।
व्याधो माममत्ति ।	नगरं गच्छामि ।
हरिर्हस्तौ क्षालयति ।	व्यापयो नरान् पीडयति ।
योध शरान् क्षिपति ।	अन् विरथ ॥

* पदने अने षडे आ टोय ने तेनी पछा अ आने, तो व पूर्वना स्वरभां समाध छे, अटले ने जोयानो नधी नेम व तोअने नधी, अने नेने ठेकाथे आनु उ अवयदयिन्द धण भुडवाभां आने छे

† क्रियापद गतिवाचक होय तो ते अर्थाने गदानु र

थान अताधनार शब्द द्वितीया विभक्तिभां

धीं विधत्तभां आने छे

मुस्कं मार्गयामि ।
 सुवर्णं तोल्याम ।
 प्रामानटाव ।
 रुले भक्षयामि ।
 रुमलानि पश्यति ।
 भारं वहति किङ्कर ।

मत्तान् वर्णयन्ति जनाः ।
 वस्त्रे व्यजति मूर्खः ।
 तृणान्यत्यक्ष * ।
 यतिर्देहं मुञ्चति ।
 विडालार्स्ताडयति पुरुषः ।
 गहं मविशाम ।

Gaddal
 Gussugi
 Eshwarji

ग म वाघो णुञ्छे ।
 धोडा अणतो वडेछे
 डाखो मालुस रवर्गा मडे छे
 सेडो हाथियोने आर्ध नय छे
 (ति) कृणो गलु छे
 योगी वन नय छे
 योरो (ये) तीर कुंडे छे
 परमेश्वर मालुसोने सभाजे छे
 (ये) माने (माई) (अने) रेशि
 ये छिये
 दीकरा आपने चुशी करे छे ।

(तेज्या) पग धुञ्छे छे
 (ये) मूर्खा अरे नीञ्छे छे
 गजज्या चो गेने सल करे छे
 (तेज्या) पुस्तको गोडवे छे
 (तमे) भात आञ्छो छे
 रामने मित्रो सभारे छे
 लोक राजज्याने वप्पालु छे
 डाखा मालुसो लोकाने दारे छे
 (दु) मत्स्य मभञ्छु छु
 वदे अणने वप्पालु छे

२. इकारात् नाम.

मत्स्य

अकवचन द्विवचन षड्वचन.
 , मांशयाम् मांशानाम्

पुल्लिग

पुल्लिग	अकारात्	आ	भ्याम्	धिम्
	इकारात्	वादिनाः	वारिण्याम्	वारिभिः

* इत्ये
 अकवचन
 पुल्लिग

{ अकारात् नपुंसक नामानां उपो पठेपी
 ये विभक्ति सिराय माक्षीनी य दी विभक्ति-
 मा अकारात् पुल्लिग नाम देवानां थाय के.

२ नी दीप + णुञ्छे
 १११ नी दीप + णुञ्छे
 १२ नी दीप + णुञ्छे
 १३ नी दीप + णुञ्छे

नाम (पूर्विक)

अलकार धर्मो	दण्ड लाडी.	यजमानयज्ञकुना
इन्द्र इद्र	नद नदी.	यत्न प्ररत्न, भहेनव
उपहार भेट	नाविक अलाभी.	रग्य रथ
कर लाध	पत्ति पति	राशुन-खडगो मग्न
कौशिक कुशनो	वाण आणु, तीर.	विधि शाश्वती अ.
पगल, कौशिक	ब्राह्मण आदालु.	मी.
नोनो पुरप	मन्त्र पेदना शश्वती	श्लोक इतिनी
खड्ग लंगडो.	इ डी	इ डी

(नपुमक रिग)

अन्न अंन, भोगक	चक्र पैजु.	जनेर शरीर
अर्घ्य पूजनो भा-	नख न प.	जाम्ब्र गात्र
मान, अ प	गुण्य पुण्य	दार्ढ्य भायु
एनिर अद्यो	यन्त्र पैन, सये.	मृन्तपेदनी इति
गोत्र गोत्र, रमी, रग्य गरा, वर रादि		नु पद, अकत.

इति

पाठ.

चन ग १, ओ ३. । म (८५) + ग १, भा
 भर (३५) + गम ग १, न ३ । भा ३ भागना.
 चन न १, आन ३ अम ३ । ट (गम) ग १, इ ३ ।
 मर (अ ५५) भाय

वाच्य

રામો ડ્યેંગાં કરાય પુજયતિ ।
 પાદાભ્યાં ધાવન્તિ બાલાઃ ।
 પુણ્યેન હરિં વચ્ચયતિ ।
 કવચઃ શ્વેતૈર્નૃપં વર્ણયન્તિ ।
 વ્રુધાઃ મુષેન જીવન્તિ ।
 નેત્રાભ્યાં પશ્યતિ જનઃ ।
 વારિણા હસ્તૌ ક્ષાલયતિ ।

પાગિભ્યાઃ સ્પૃશ્યતિ શીર્ષમ્ ।
 સિંહો નલૈર્ગંજાન્ દારયતિ ।
 અધિના ગૃહં દહતિ ॥
 વુધઃ શાસ્ત્રૈસ્તત્ત્વમવગન્હાતિ ।
 પત્તિર્ભિગ્ચ્છતિ યોધઃ । *
 રામઃ કપિભિર્જયાતિ રાજનમ્ ।
 ગોત્રેણ કૌશિકો ડમ્મિ ।

રામ મણિયોઝ્મે રાશીઃ રાણુ-
 ગારે છે.

(તેઝ્મે) માથે બાગ (બડું)
 વહે છે.

માણુમ મુખવડે ગાપે છે
 માણુમો ખોગડવડે રાશીઃ
 પોપ છે.

હરિ પ્રપત્નોઝ્મે કપિને ખુગી
 કરે છે. [છે.
 ગાત્તઝ્મે ભેટોવડે ખુગીયાવ

શા મંચાઝ્મેવડે ચાત્રે છે.
 ॥દાણુ (ભે) મૂકતોઝ્મે દેવને
 ગાધારે છે.

(મિ) મ્લોકોવડે (તે) રામને
 વખાણુ છે.

(વધિપવંક ક્ષેત્રરને પૂજે છે

માણુસરાણુને તરવારે મારે છે.
 ગમ મારથિ માથે બનય છે.

પાઠ ૮.

ચતુર્થાં અને પચમી વિભક્તિ.

પ્રત્યય

એકવચન.

ત્રિવચન.

બહુવચન.

રક્ષાંત ૬ ચ૦

ય

શ્યામ

ધ્યમ

હિલંગ ૨ પં૦

આન્

"

"

ગિંત ૧ મ૦ ૨

પુરિગ પ્રમાણુ.

સક. ૧ પં૦ ૧

એવ્યા ચાર અચર (જ. જ. ઝા. ઝા) સિવાય બીજા કોઈપણ
 ૨ પાડો છ આરે તો સચિ કરે, અમવા તો મંથિ ન કરતા માત્ર.
 તો કાંઈ દોષ તો નહીં કરે. તોએ આસે.

* પૃ. ૧૦ ની ઠાપ ને જુઓ.

૨૫૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧૧.

शिखरान् पतन्ति गजाः ।
 मोदकेभ्यो बालः स्पृहयति ।
 अश्वान् पतति ।
 अतिथिभ्योऽन्नं यच्छति ।
 ह्रीपाट्टीमटति सार्थः ।
 भृत्यं क्रोधाद्रामस्ताडयति ।
 नगरादागच्छति* ।

नगर वनाशोजनम् ।
 नमो देवेभ्यः ।
 स्तस्ति हरये ।
 पश्वलेभ्यो वराहा अनेठन्ति
 विनयः मुखाय भवति ।
 हरये नृपतिः कुप्यति ।
 निरान् धारयति रामाय ह्रीः ।

પાઠ ૯

પક્ષી, મમ્મી અને સંપોધન.

પ્રત્યય

અડવચ્ચન. દ્વિવચ્ચન મહુવચ્ચન

ક્રિા ૧૧ પુત્રિગ.	{ ૫૦ મ્ય ૧૨ સ	ઈ	ઓસ્	નામ્ પુ
-------------------	------------------	---	-----	------------

અકારાત નપુસકા—પુત્રિગ પ્રમાણે.

નામ પ્રત્યય પર છતા પૂર્વનો અર દીર્ઘ યોગ છે; ઓસ તથા પુ પ્રત્યય લાગતા અત્ય અ નો લ થાય છે.

અકારાત પુત્રિગ	{ ૫૦ અસ્ ૧૨ ઓ	ઓસ	નામ્ પુ
----------------	------------------	----	------------

ઓ પ્રત્યય લાગતા પૂર્વની ઈ લોપાય છે.

અકારાત નામના સંપોધનમા મૂળરૂપના વપરાય છે, અને અકારાત નામનુ સંપોધન મૂળરૂપના અત્ય રૂનો લ કરવાથી થાય છે; મનેના દ્વિવચ્ચન, મહુવચ્ચન પ્રથમાના તે તે રૂપો લેવાજ છે.

પક્ષી	રામચ્ય	રામયો	રામાણામ્
મમ્મી	રામે	"	રામેયુ
સંપોધન	રામ	રામો	રામા
મમ્મી	હરે *	હર્યાં	હરીણામ્
સાવાગા	હરો	"	હરિપુ
મ માણુસે	હરે	હરી	હરચ
રાવરોનુ પ	{ ૫૦ અસ્	ઓસ	નામ્
નેના શિષ્ય	{ ૨૦ ઈ	"	પુ

સખો'નનું એકવચન મુગરપના અંત્ય દકારનો વિકલ્પે ગુણ ક્રવાથી થાય છે; અને દ્વિવચન, બહુવચન, પ્રથમાના તે તે રેષો લેવાંજ છે.

પદ્મી	વારિણઃ	વારિણો.	વારીણામ્
મમમી	વારિણિ	"	વારિણુ
મમોધન	વારે, વારિ	વારિણી	વારીણિ

નામ (પુલ્લિંગ).

અગદ ઓસડ	ચન્દ્ર ચંદ્ર.	પાલક રક્ષણ કરનાર, પાળનાર.
અધિપતિ ધણી, ઉપરી.	દ્વીપ દીવો.	પ્રકાશ પ્રકાશ, તેજ
આચાર ચાલ, યોગ્ય વર્ણવવું.	ધનપતિ કુબેર.	પ્રસાદ મહેરબાની.
કાસાર તજવ, સંરોવર.	દુનિક પેમાદગ, તવંચર.	વર્ણ ભતિ, રંગ.
સ્વજ્ઞ તરવાર.	ધર્મ ધર્મ, કરજ.	વીર લડવેયો.
ક્રીડ્ય ઉભય ક્રુ, ક્રીડમ.	નિધિ ભંડગ, ખભનો.	વૃષ બાધ
	પરાક્રમ પુરુષાર્થ, પરાક્રમ.	શ્વાપદ શિકારીપશુ.
		સુમન્ત્ર ગમનો માગયિ.

(નપુંસકલિંગ.)

ઘૃત ધી.	પ્રમાણ સાખિતી,	વચન વચન.
ચરિત મંસારમાંવતંવાની રીત.	પ્રમાણ.	હિમ હિમ, બરફ.
ચિત્ત ચિત્ત.	યુદ્ધ લગ્ન, સંગ્રામ	સૌંદર્ય ખુબ સુરતી,
	ધૂમ રોડું.	મનોરજક પાતું
લાઙ્ગુલ પૂછું.	હર્ષ ધર, હવેથી.	

વિશેષણ.

આદ્વાદક પુરાકારક	પ્રથમ પોહું.	(અગ્રણ અક) ક
ગર્હ નિષવાશાયક.	પ્રદામ્ય વખાણવા લાયક.	શ્રેષ્ઠ મુકાર
ચન્દ્ર ગરમ, ઉચ.		તમ આરે સ
		દીર્ઘ

કપ (કપ.) + વિન્ પેમડું. | કા (અપ્યય) કુ ની, પ્રજ્ઞી
 દીપ—વિગેણુ વિગેય પ્રમાણે વર્તિ. વચનવોગુ પથ્ય વિકર

વાક્ય.

રાણા પાલકો નૃપઃ ।
 મુદ્રસ્ય જલં લવણમ્ ।
 ત્વસ્ય પ્રસાદેન ઝીવામિ ।
 શાસ્ત્રાણા તત્ત્વં પ્રજ્ઞો વૌધતિ ।
 વીરયોર્વુદ્ધં ભવતિ ।
 વારીણા નિધિરુદાધિઃ ।
 આસનેષૂપવિગ્નતિ ।
 ગિરેઃ શિખરાદૃષ્ટઃ પતતિ ।
 કાસરે કમલાન્યુદ્ભવન્તિ ।
 ગજાનાં સૂર્યં ચરતિ ।
 પ્રીત્તિ સૂર્યસ્ય પ્રકાશશ્ચન્દ્રો
 ભવતિ ।
 વર્ણાનાં વ્રાહ્મણઃ શ્રેષ્ઠઃ ।
 ઋષીણાં વચનં પ્રમાણમ્ ।
 ગદાનાં ચરિતં ગદ્યામ્ ।
 ધૂર્જટૌ યતીનાં ચિત્તમસ્તિ ।

હરેઃ પુસ્તકં ક્વાસ્તિ ।
 નગરે જના વસન્તિ ।
 રામસ્ય પુત્રા ગ્રામં ગચ્છન્તિ ।
 વનેષુ શ્વાપદાઃ સન્તિ ।
 આચાર્યાઃ શિષ્યાણાં ધર્મ ક-
 થયન્તિ । [ન્તિ ।
 મનુષ્યાણામગદેન વ્યાધયો નશ્ય-
 રામસ્ય સારથિઃ સુમન્ત્રો વનં
 રથં નયતિ ।
 ચન્દ્રસ્ય પ્રકાશો જનાનામાહ્લા-
 દકો ભવતિ ।
 ગિરિષુ વસન્તિ સિંહાઃ ।
 અરિણાં સૈનિકાન્ નૃપતિર્જયતિ ।
 યૌધસ્ય પાળી લક્ષ્મીવન્તિ ।
 કવયો લોકેષુ વીરાણાં પરાક્ર-
 માન્ પ્રયયન્તિ ।

પાંદરામ્બીનાં પૂજાં લાળ્યાં
 હેપ છે.
 કવિયોમાં કાળિદાસ પ્રથમ છે.
 માણસનો આકર ગામ જાય છે.
 રાજમ્બે મહેસોમાં રહે છે.
 પેસાવાળા હવેલિયોમાં રહે છે.
 રામ માણસોમાં મેદ છે.
 સરૌવરોનું માણી ખાર છે.
 પવેનોના શિખરોડ પર ખરક છે.

ચેર ખાહાણુનું ધન ચેરે છે.
 (હું) વાડીમ્બીની ખુબસુરતી
 વડે ખુરી થાઈ છું.
 (તે) આડળુ પાંદડું લાઈ છે.
 (હું) દેવતામાં ધી નાં ખું છું.
 હરિના (એ) છેાકરાની ગાય
 વખાણુવા લાયક છે.
 ધરૌમાં દીવા છે.
 યક્ષો કૃષિરતા આકરે છે.

सारंश तथा सवाल.

नृप—पुलिग.

	अमेकवचन	द्विवचन.	अटुपचन
प्रथमा	नृपः	नृपो	नृपाः
द्वितीया	नृपम्	”	नृपान्
तृतीया	नृपेण	नृपाभ्याम्	नृपैः
चतुर्थी	नृपाय	”	नृपेभ्यः
पंचमी	नृपात्	”	”
षष्ठी	नृपस्य	नृपयोः	नृपाणाम्
सप्तमी	नृपे	”	नृपेषु
संभो'वन.	नृप	नृपौ	नृपाः

कलि—पुलिग.

	कलिः	कली	कलय-
प्रथमा'	कलिम्	”	कलीन्
द्वितीया	कलिना	कलिभ्याम्	कलिभिः
तृतीया	कलये	”	कलिभ्यः
चतुर्थी	कलेः	”	”
पंचमी	”	कलयोः	कलीनाम्
षष्ठी	कली	”	कलिषु
संभो'वन.	कले	कली	कलय

वन—नपुंसकलिग.

	वनम्	वने	वनानि
प्रथमा	”	”	”
द्वितीया	”	”	”
तृतीया	वनेन	वनाभ्याम्	वनेः
चतुर्थी	वनाय	”	वनेभ्य
पंचमी	वनान्	”	”
षष्ठी	वनस्य	वनयोः	वनाना
सप्तमी	वने	”	वनेषु
संभो'वन.	वन	वने	वनानि

सुरभि—नपुंसकविंग

	अेकवचन.	द्विवचन	अडुवचन.
प्रथमा	सुरभि	सुरभिणी	सुरभिणि
द्वितीया	"	"	"
तृतीया	सुरभिणा	सुरभिभ्याम्	सुरभिभिः
चतुर्थी	सुरभिणे	"	सुरभिभ्यः
पंचमी	सुरभिणः	"	"
षष्ठी	"	सुरभिणोः	सुरभिणाम्
सप्तमी	सुरभिणि	"	सुरभिषु
अष्टमी	सुरभि, सुरभे	सुरभिणी	सुरभिणि

१. नीचेना प्रश्नना जवाय दअनासाये आपो ?

- (क) ऐषा आर सिनाय सवर्णुं स्वरणी मंदि गी ?
- (ख) अ के आ पछी इव के दीरे इ, उ, ऋ, के ल्द आवे तो मंदि गी ?
- (ग) अ के आ पछी ए, ऐ, ओ, औ आवे तो मंदि री ?
- (घ) इव के दीरे इ, उ, ऋ, ल्द पछी डोर्ध पलु विवर्णुं स्वर आवे तो मंदि री ?
- (ङ) ए के ओ पछी अ आवे तो मंदि री ?
- (च) नामना द्विवचनने ऐडे आवेना ई, उ के ल पछी डोर्ध पलु स्वर आवे तो, अने ऐषा आर मिवाय अर्ध पलु स्वर पछी ऋ आवे तो, मंदि री ?
- (छ) पदने अते म आवे तो शु थाय ?
- (ज) नेडे आवेना इत्य अने तावव्य वंजननी मंदि री ?
- (झ) नेडे आवेना इत्य अने मूर्धन्य वंजननी मंदि री ?
- (ञ) पठेना पाय वर्णना अनुनासिक सि लय डोर्ध ?

વ્યંજન પછી ઘોષ અક્ષર કે સ્વર આવે તો સંધિ ગી ?

(ટ) રૂ પછી ઋ આવે તો સંધિ શી ?

૨. ન્ નો ણ્ ક્યારે યાય છે ?
૩. ક્યારે વિભર્ગનો ઓ, ક્યારે રૂ, અને ક્યારે સ્. ણ. કે જ્ યાય છે; અને ક્યારે તે લોપાય છે ?
૪. પદાંત ન્ નો ક્યારે વિભર્ગપૂર્વક અનુસ્વાર યાય છે ?
૫. નીચેના ક્રિયાપદોને અધ્યયો સાથે મંબંધ ધરાવતાં પદો કઈ વિભક્તિમાં આવે છે.

(ક) ગતિવાચક ક્રિયાપદો.

(ખ) ગુસ્મો, દ્વેષ, ચડમાચડસી અને અદેખાઈના અર્થનાં ક્રિયાપદો.

(ગ) “દેણુધર ઠોણુ” એવા અર્થમાં ધૃ ધાતુ; તથા સ્મૃહ ધાતુ

(ઘ) સહ, નમ, સ્વસ્તિ, અને વિના.

૧. દેટલાક દ્વિકર્મક ધાતુ ગણાયો.
૭. નીચેનાં નામોના રૂપાખ્યાન ક્રમે:— [અક્ષરાંત કે દક્ષિણ પુલિંગ તથા નામક નામો જોઈએ એટલાં મુકવાં].

દેટલાએક ઉપયોગી અન્યથા

અન્યથાતિ

અત્ર અહિં.	અપિ પલુ.	એવ એ પ્રમાણે.
અતઃ આથી, અ- હિંથી.	હનિ એમ, આપ્ર- માણે.	એવ નકી કથમ્હેમ, ગી રીતે
અદ્ય આજ.	હત્ય આવી રીતે.	કહા ક્યારે.
અધુના હવણા.	હવ પેઠે એમ, હવણે	કિન્તુ ૫૦૨, ૫૧૫

રમ્ રમંતું.	વેપ પુલ્લવું, યરથગું.	શુમ્(શોમ્) શોભવું,
રુચ્ (રોચ) પસંદ	શહૂ વહેમ આ-	લાપક હોતું. [કું.
પડું, ગમવું.	ણવો, રાંકા લેરી.	શિક્ષરી પડું, બણ-
લમ્ મેળવવું.	આ (ઉપ.)+શંસ	શ્ચાર્ વપ્પાણુવું.
વન્દ નમવું	આશા ગપ્પવી,	સહ પ્પમવું.
વૃધ્ (વર્ધ) વધવું.	તકાસંતું.	સેવ્ મેવડું

ગણ ૪.

જન્ [જા] ઉત્પન્ન થવું,
યુધ્ લઢવું. [નીપજવું.]

ગણ ૬.

મ્* [મિચ્] મરવું.
વિદ્ [વિન્દ] મેળવવું.

ગણ ૧૦.

ભવ (ઉપ.)+ધીર્ તિશ્કારવું,
અવતા કરવી.
મ્ગ્તી શોધવું.

નિ (ઉપ.)+સૂદ્ [નિવૂદ્]
નારા પમાડવું.

નામ

અધ્યયન ન૦ બહુવું, અભ્યાસ	ન્યાય પુ૦ ન્યાયશાસ્ત્ર.
અસત્ય ન૦ અમત્ય, છૂડું.	પાગ્તોષિક ન૦ ઈનામ.
અસ્ત્ર ન૦ મેંવ બળીને	મય ન૦ પીક.
કેંકવાનું અમાકારી હથિયાર	વિશ્વામિત્ર પુ૦ એક નપિ.
ઉદ્યમ પુ૦ મેહેનત, ઉદ્યમ	શામન ન૦ દુકમ.
કૃષ્ણ પુ૦ કૃણ.	સદાચાર પુ૦ સારી આલ.
મેદા પુ૦ દુઃખ, પીડ.	સ્નેહ પુ૦ પ્રેમ.
દુગચાર પુ૦ અગુણ આલ.	મ્ગ્મશ્ય ન૦ અવસ્થા, ગાંતિ.

* ઉકા ગણના ધાતુના અન્ય ક નો રિ ધાય છે અને તેમાં નિકરણમત્યય અ ઉમેર્યાંથી રિય ધાય છે; જેમ કે દૃ અને જ ના શિયતે અને શિયતે એવાં રૂપ ધાય છે.

† આ ધાતુના ઉપાન્ય અવરનો ગુણ ધનો નથી. આ એવા કેવળ આ-મનેપદી છે. પ. ૮ ની લીપ † જુઓ. .લુ

દેવં વન્દે ।
 ભયં શક્તે ।
 ભયાદ્વિપતે હૃદયમ્ ।
 સૂર્ય પ્રકાશતે ।
 વ્યાગ્રો મ્નિયતે ।
 અસત્ય ભાષતે ।
 હરેરુદમં શ્લાથે ।
 પુસ્તકાનિ મૃગયતે ।
 વીરોઽરિ નિપૂદયતે ।
 મૌલકો વાલકાય* રોચતે ।

હે રામ સુષુ શોભસે વિનયેન ।
 જ્ઞાનાત્સુખ જાયતે ।
 નારાયણે રામસ્ય સ્નેહો વર્ધતે ।
 જનના કલ્યાણાય નૃપો યતતે ।
 આચાર્ય શિષ્ય સેવતે ।
 વિશ્વામિત્રોદસ્ત્રાણિ શિખતે
 રામ- ।
 સદાચારેણ મનુષ્ય સ્વાસ્થ્ય લ-
 ભતે ।
 પુત્રસ્ય દુરાચારાન્મુલ નાશંતે ।

(૬) ન્યાયનો અભ્યાસ કરે
 કરે છું.
 (૭) હું ખ ખમ છે
 કૃષ્ણ છે કાગળો ને રમે છે
 ત્રાડ હાતે છે
 (૮) ગળને મે છે.
 યાદો રાગુઓ ને લહે છે

(૭) ઈનામ તકાસે છે
 (૬) મિત્રોની આખાદી ઉપર
 ખુશી યાઉ છું
 કુચો ગળના ડુકમાને તિ-
 સ્કારે છે
 (૬) વાદગને નેઉ છું
 તે કાપિયાને પગે લાગે છે

પાઠ ૧૧.

દિવચન અને બહુવચન

	પુ ૧	પુ ૨	પુ ૩
દિવચન.	વહે	હરે	હને
બહુવચન.	મરે	ધ્યે	અન્તે

* કચ અને એવા અર્થના ખીલ ક્રિયાપદો સાથે શ્રીય ધરાવ
 રગુ નામ ચતુર્થીમા આવે છે
 કહે. પુ ૬ ની લીપ ઃ નુઓ

परस्मैपदनी षो व ने म थी राइ यता आत्मनेपदप्रत्ययो लागता पूर्वतो अ दीर्घ थाप छे.

वन्दावहे
वन्दामहे

वन्देथे
वन्दधे

वन्देते
वन्दन्ते

धातु

अथ १

कल् वप्पाणु.
आपाणु.
क्षम् भाइ कम्पु.
प्र (७५) + गन्ध
अग्रध भापी.
वृत् (वर्त) होपु.

डी (डय्) उडपु.
मिष्* भागपु, ल.
अपु.
यात्त भागपुं, ल.
अपुं. [कपुं
सान्द धडपुं, इर-

स्मि (स्मय्) ठमपुं.
भो म'पडापपुं.
वि (७५.) + स्मि
(स्मय्) आक्षर्य
पा मपुं, अमकपुं.
स्वाह्वापपुं, भापपुं

अथ ८

अथ १०

अनु (७५.) + रुध् भापुं,
अनुसरत, ताये गेहं.

अभि+वाद् नमपुं, पगे पडपुं.

नाम

अपगाथ पु. शुद्धो.
अभ्युदय पु. आ-
आदी, अडनी.
आम्र न डेरी.
उद्योग पु उद्योग,
भेहेनन.
कण्ट न. डपट.
गायक पु. गवयो.
गुण पु सुते.

चानुर्य न. डेशि-
वारी.
तण्डुल पु योआ.
द्रव्य न. ड०५, पैसो
नयन न. आप्य.
नारायण पु. विशेष
नाम.
निर्देश पु इरभाभ,
डुडम.
नृत्य न. नाअड.

मय्य पु भार.
मङ्ग पु. डेवधन
वमन पु वसत क्तु
वानायन न. आगी.
विष्णु पु पडी.
विषात्य न. जेअ-
एपी, वंगपी पपुं.
शुक पु. पोपट.
सङ्गीत न. आपन.
स्त्रीय विष्णु पानापुं.

* पृ २: नी डीप डनुमे।

વાક્ય

મોદકાન્ સ્વાદન્તે વ્રાહ્મણાઃ ।
 ધનિકં દ્રવ્યં યાચેતે મિત્રુકૌ ।
 મિત્રાણામમ્યુદયે નરા મોદન્તે ।
 મુનીનમિવાદયાવહે ।
 સ્વીયાન્ મુણાન્ કલ્યેયે ।
 ઉદ્યોગાદ્દનં લભધ્વે ।
 વૃથા પ્રગભધ્વે ।
 બુધા મૌર્ષં વિન્દન્તે ।
 કપટં શક્ષેયે ।
 આક્રાગે વિહગા ઉચન્તે ।

કૃષ્ણસ્ય ચાતુર્વેણ વિસ્મયન્તે
 જના. ।
 મૂર્ખાણા વૈયાત્યં ન સહામહે ।
 વૃક્ષેષુ કુસુમાનિ વર્તન્તે ।
 આચાર્યસ્ય નિર્દેશમનુરુધ્ધ્યધ્વે ।
 મૃત્યાનામપરાધાન્ ક્ષમામહે ।
 રામસ્ય નયને સ્પન્દેતે ।
 શાસનસ્ય મક્ક ન ક્ષમન્તે નૃપ-
 તયઃ ।
 ગાયકાત્સક્ષીતિં શિક્ષાંવહે ।

(આપણે) વમંતશ્ચતુર્માં રૂગો
 મેનવિયે છિયે.
 (તમે) જુદુ બેલો છે.
 પવંતો હલિ છે.
 તાગ પ્રકારો છે.
 (તમે) નાચ્ચુ શિખો છે. —
 નારાયણના કમ્પાણુસાર (તેના
 બે) મિત્રો મહેનત કરે છે.
 (અમે બે) રાજન મેવિયે છિયે.
 (તમે બે) કેરીઓ આઓ છે.
 (અમે બે) હરિ તરફથી કસ્યાણુ
 વકાસિયે છિયે. —

(બે) છેકરા વાડીમાં રમે છે.
 (તમે બે) મિત્રોના યુદ્ધ માફ
 કરે છે. —
 (તેઓ) ડાહ્યા માણુસોના યુણુ
 વખાણુ છે.
 પોપટો ખારીઓ જોડે છે. —
 પાપથી કુઓ ઉત્પન્ન થાય છે.
 માણુમે મરે છે.
 યાચકો ચોખા માગે છે.
 (અમે) હવેલીની ટોચે માર
 જોધયે છિયે.

પાઠ ૧૨.

કર્મણિ રૂપ અને ભાવે રૂપ *

આ રૂપો યાતુને ય લગાડી આત્મને પદના પ્રત્યયો ઉભંગવાથી થાય છે; † ત્યજ્ + ય + તે = ત્યજ્યતે; ત્યજ્યસે, ત્યજ્યે ઇં
ને ધાતુને છેડે ક્ર હાય અને તે ક્ર ની પહેલાં જોડકાર ન
હાય તો આ રૂપોમા ય લાગતાં તે ક્રને બદલે રિ મુકાય છે;
જેમ કે કૃનો ક્રિ થાય છે.

જો કોઈ ધાતુને છેડે ક્રસ્વ ર કે ક્રમ્વ ડ હોય તો તે ય લાગતાં
દીર્ઘ થાય છે; જેમ કે જિ નો જી થાય છે

ધાતુ.

પ્ર (ઉપ) + અર્ઘ	દાઈ [દી]	આપયું.	કુટુ ગડયુ.
નિનયુ.	આ (ઉપ.) + દિશ	શુ સામગ્યુ.	
કૃ કરતુ	[પાતુ	ક્રમાવયુ.	મ્યા [રથી] ઉભા
જ્ઞા જ્ઞણુ, ઝોળ	વા [વી]	સીયુ.	જ્ઞન હણુ. [રોયુ

નામ

આદેશ પુ. ડુકમ.	ધ્વનિ પુ. આવાલ.
કાષ્ટ ન. લોકુ.	પોગ પુ. રોરમા મેનામે,
ચાપ પુ. કામકુ.	નગરવામી

* ગુજરાતી વ્યાકરણમા જેને સત્યનેદ કહે છે તે

† યાતુના વિશેષ રૂપકે આદેશને આ ય નથી સાગતો, પરંતુ સાગતો ધાતુનેજ સાગે છે; જેમ ગમ [ગમ્] ઉપરથી ગમલ્યતે નદિ, પરંતુ ગમ્યતે

‡ કર્મણિ રૂપ કે ભાવે રૂપ ગણનેદે કરી જુદા નથી થતા એટલે તે રૂપો બધાએ ધાતુઉપરથી એકસરખીજ રીતે થાય છે માત્ર ખુદ ધાતુઓમાજ અમુક ફેરફાર થાય છે, આથી કરીને જે ગણો ગુચ્ચવળ બરેલા ધારી આ પૂનકમા દાખલ નથી કર્યા તે ગણના ધાતુઓ પછ ચાલુ પાઠમા આપ્યા છે અસખન ગ્રિપનાર નેમનાં કર્નારિ રૂપો કરી શક્યો નહિ

§ કર્મણિ રૂપ કે ભાવે રૂપનો ય સાગતા ખુદ ધાતુનું જે વિશેષ રૂપ થાય છે તે આદિ કાટખુચ્ચ ક્રાસમા મોકલુ છે

वाक्य

निष्का ब्राह्मणेभ्यो दीयन्ते ।
 नृपतेरादेशः क्रियते ।
 अग्निना काष्ठ दह्यते ।
 शठौ पुरुषेस्ताड्येते* ।
 जनैर्दृश्यामहे ।
 व्याधिभि पाह्यध्वे ।
 प्रेक्ष्यसे जनेन ।
 पुत्रे पूज्येथे ।
 आचार्यैर्धर्म उपदिश्यते ।
 भृत्यै सेव्यमे ।

सारथी हन्येते ।
 ऋतयो जनेन बन्ध्यन्ते ।
 सूर्येण प्रकाश्यते ।
 धान्यस्य राशयो नीयन्ते ।
 बालकैः रुद्यते ।
 तत्त्व बुध्यते प्राज्ञैः ।
 नृपेणारयो जीयन्ते ।
 ईश्वरेण भूयते ।
 लोकैः प्रशस्यध्वेऽ ।
 शिष्यैर्नम्यामहे ।

मित्रस्यन्त्ये ।

शुभु तीरपडे भराय छे
 डोकगना हाथ पाछीम्मे घा-
 वाय छे
 (नुं) कवियोपडे वप्पल्लाम छे
 (तमे) कोभरडे शाधाम्मो छे।
 (रुं) आकरोवडे मेराड छुं.
 (आपल्ले) छथरवडे मंभा
 गाधये छिये
 (तमे जे) त्येमेयो म्मे।।-
 आम्मो लो

हाथीम्मो पभाएवाय छे -
 कृष्णुनु शरीर धर्मएवावडे गल्लु-
 गगय छे
 अक्षा मालुम्मोना मुल्लो क
 विम्मोवडे प्रसिद्ध कनाय छे
 शब्द मंभण य छे
 (जे) कृष्णत हरिवडे अपवाय छे
 (ने) तीरो म्मेकाय छे [छे।
 (तमे) शरणावडे कृग्भावाम्मो -
 योगे गल्लुम्मोवडे द्दयाय छे.-

(अमे ने) नगरवागीम्मोवे विनवाधाय छिये

* एशमा गणना धानुम्मोना स्वरभा के गुण्यडे श्रद्धिनो देर-
 दार कर्तारि इधमा धाय छे ते कर्मणि उपडे नारी उपनोय प्रत्यय
 समाडना पढेसा पण करवाभा आये छे ७०-एत कर्तारि ।
 शारथिन, अने कर्मणिइ । शुभव नादि पशु श्वायन

† प १३ नी हा म लुम्मा

ः जे वागुभा उपान्थे नरे म्मनुम्मो नार होय तो ते उदसा न्नेक
 कडाथासिवाय पीने जने य प्रत्यय भागना सोपाय छे

સારાંગ તથા સવાલ.

સ્મિ આત્મને. હમવુ.

(વર્તમાનકાળ કર્તરિરૂપ).

	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પુરૂપ ૧	સ્મયે	સ્મયાવહે	સ્મયામહે
પુરૂપ ૨	સ્મયસે	સ્મયેથે	સ્મયધ્વે
પુરૂપ ૩	સ્મયતે	સ્મયેતે	સ્મયન્તે

શ્રુ સાબળણુ (વર્તમાનકાળ કર્મભિરૂપ).

પુરૂપ ૧.	શ્રૂયે	શ્રૂયાવહે	શ્રૂયામહે
પુરૂપ ૨.	શ્રૂયસે	શ્રૂયેથે	શ્રૂયધ્વે
પુરૂપ ૩	શ્રૂયતે	શ્રૂયેતે	શ્રૂયન્તે.

૧. છઠ્ઠા ગણુમાં અંત્ય ક્વ નો શો ફેરફાર થાય છે? તેમાં ફેરફાર ખીજા કયા પ્રમંગે થતો જોવામાં આવે છે ?

૨ કર્મભિરૂપ કે બાવે ઉપને ચ પ્રત્યય ભાગતાં ધાતુના અંત્ય હ્રસ્વ સ્વગનો શો ફેરફાર થાય છે? અને દગમા ગણુના ધાતુનું શું થાય છે? તેમજ આ (ઉપ) + સ્થા, ટા અને પા (પીવુ) એ ધાતુઓનું શું થાય છે?

૩. નીચેના ધાતુના વર્તમાનકાળ કર્તરિરૂપ લખો.—

કૃષ્, પૃગ. ૧ [અહિ જોઈએ તેટલા આત્મનેપદી ધાતુ મુકવા.]

૪. રુચ્ને એવા અર્થના ખીજા ક્રિયાપદો સહયે ર્મિ ધગવનાર કર્મ વિભક્તિમા આવે છે. તે દાખલા અથે લખો.

૫. નીચેના ધાતુના કર્મભિરૂપ યા બાવે ઉપ આપો.

ગમ્, દૃઙ્, સ્થા [અહિ જોઈએ તેમજા પગરૂપની અને આત્મનેપદી ધાતુ મુકવા].

૬. ન અને વાનો પ્રયોગ શી રીતે થાય છે તે લખો.

પાઠ ૧૩

આકારાત અને ફકારાત સ્ત્રીલિંગ નામો
પ્રથમા અને દ્વિતીયા વિભક્તિ.

પ્રથમ

	સ્ત્રીલિંગ	સ્ત્રીલિંગ	બહુવચન
	૦	ઈ	અસ
આકારાત	પ્ર૦	આમ્	”
	દ્વિ૦	આમ્	”
	પ્ર૦	રમા	રમ
	દ્વિ૦	રમામ્	”
ફકારાત	પ્ર૦	૦	”
	દ્વિ૦	મ	મૌ
	પ્ર૦	નદી	નદી
	દ્વિ૦	નદીમ્	”

નામ

સ્ત્રીલિંગ

મરુન્ધતી વમિઠા ન	જનની મા	માલા માળા ઠાર
પિની વડુ નામ	નદી નદી, સ્વપ્ના	રત્નની રત્નિ
આજ્ઞા હુમ	સ્ત્રી વડુ	લજ્જા લાજ, રાગમ
કથા વાત, કથા	નદી નદી.	લતા વેલ
કન્યા ટીકરી, ડા	નારી સ્ત્રી	લલના સ્ત્રી
કરી	પત્ની વડુ	વાપી વાવ
કલા હુમ કળા.	પૃથ્વી પૃથ્વી	શોભા શોભા
કુમારી ન પરણેલી	પ્રજા રેવત, સતતિ	સહી બહેનપણી
ઘોકરી, કુમારી	પ્રમદા ગુવાન સ્ત્રી	સહચરી સહિયર,
ક્ષમા ક્ષમા, માશી	માર્યા વડુ	સોબતણ, સો
ગજ્ઞા ગગા	મહી પૃથ્વી	બતમા ગેનારી

उपवन न. आग, वाडी.

कण्ठ पु. डोक, गडुं.

गमन न. लडुं, नीकणडुं.

जनक पु. समनी वडुं सी-

तानो आप

नारद पु. देवऋषिनु नाम.

प्रासाद पु. भेहेय.

तल न तण, पृष्ट.

प्रासादनल न. आभागी, लु

भेहेयनु उपडुं पृष्ट.

सूत्रधाम पु. नाटक मंडलीना

हमिण पु टरलु. [मुप्य.

धातु, गण १.

सम् (उप.) + गम् आ. लो-

डुं, मणडुं.

नृ (तर) प तरडुं, ओगणडुं.

अव (उप) + नृ (तर) उपतरडुं

पणि (उप.) नी पणुडुं.

शुच् प शोक करयो.

अनु (उप.) + मृ पाछण लडुं,

अनुमपु.

वाक्य.

वसिष्ठस्य पत्न्यरुन्धती ।

नार्यो हर्म्याणां वानार्येभ्यः प-

कण्य कन्याः शिक्षते । [इयन्ति ।

रामो जनकस्य कन्या परिणयति ।

गङ्गा समुद्रं गच्छति ।

क्षमा वीरस्य भूषणम् ।

नारायणो जननीमाह्वयति ।

मत्ता नृपतिना रक्षयन्ते ।

उद्यानस्य शोभां पश्यति ।

नृपम्याजे* अनुमध्यते ।

उपवने नृपस्य कन्ये रमेते ।

लते मृगति ।

चन्द्रेण रजनी शोभते ।

नदी मंगच्छेते ।

कुमारी सख्यौ भारते ।

वराहाः सहचरीः शोचन्ति ।

लज्जा व्यजति मूर्खः ।

नटी सूत्रधारस्य भार्या ।

लज्जाः प्रामाटनलमारोहन्ति ।

त्राघ्ना मर्हामटन्ति ।

नारद भवगंधी पृष्ठी उपडुं उ-

तरै छे.

पृष्ठु गणलम्बिनी वानो कडे छे.

शुवान श्रीम्बो आगमा उमि

छे

[पठे छे.

(ति) भगे पृष्ठाणा (मे) हा

* पृ २० नी ८१५ लुम्ब्या

ગમની વડુ અન્ધતીને પગે પડે છે [હવે છિયે	સૂત્રના નદીને બાનાવે છે હરિ નદીએ* જાય છે.
(અને બે) કુમારીઓને બે સોબતણા હરણુને અનુસરે છે	વનમા રસના માટે ગમનાની કળવાનો (તેની બે) મા શોક કરે છે
ગામમા (બે) વાસે છે	

પાઠ ૧૪

તૃતીયા, ચતુર્થી અને પચમી નિબંધિત.

પચમ

અકવચન દ્વિવચન બહુવચન

આકાશ અને	{	૧ આ	મ્યામ	મિમ્
ઈકાશ	{	૨ ઈ	"	મ્યમ્
	{	૫ અમ્	"	"

તૃતીયા વિભક્તિનો એકવચનને પ્રત્યય નગાડના છે આ
નો ઈ યામ છેચતુર્થી, પચમી, પછી અને મમમીના એકવચનના પ્રત્યયો
લાગતા આકાશના નામોમા યા અને ઈકાશના નામોમા આ
ઉમેગય છે ઉ -માલ + યા + ણ = માલયિ; નદી + આ +
ણ = નદી

અથવા તો એકવચનના નીચે પ્રમાણે પ્રત્યયો ગણુના

	ચતુર્થી	પચમી	પઠી	મમમી
આકાશ	યે	યામ્	યામ્	યામ્
ઈકાશ	ણે	આમ્	આમ્	આમ્

* પૃ ૧૪ ની ટીપાં જુઓ

† જુષ્ટ (શોક કરવો) થાવુ સકર્મક છે માટે આ નામ વિતી
યામા મુકવુ વગી આ વસના માટે શબ્દનો અર્થ લાવવા
'વન શબ્દ ચતુર્થીમા વાપરવો

	अिकवचन.	द्विवचन.	अलुवचन.
तृतीया	मालया	मालाभ्याम्	मालाभिः
अतुर्था	मालयै	"	मालाभ्यः
पञ्चमी	मालयाः	"	"
तृतीया	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
अतुर्था	नद्यै	"	नदीभ्यः
पञ्चमी	नद्याः	"	"

नाम (स्त्रीलिंग).

अवन्ती अिक शब्दे- रन्तुं नाम.	जग धरऽपलु.	पुरी रोहेर.
कान्ता वहायी, वहु.	दासी दासी.	पूजा पूजा.
कीशाम्बी अिक शब्देरन्तुं नाम.	देवता देव डे देवी.	प्रमा तेन.
क्रीडा रमत, अेय.	पञ्चवटी इंडार-	महिषी पटराष्टी.
चिन्ता इिकर	एयना अिक भा- रन्तुं नाम	वाचा वाष्टी.
	पाठशाला निराण	व्यथा धर्म, पीडा.
		सीता रामनी वहु.

गीत न. गीत.
जग्ट पु. धरऽ भाषुस.
द्वन पु. अलुसु.

नाग पु हाथी.
सन्देश पु. मदेशे.
हित न. आयधकारक, हित.

निर् (७५.) + गम् नीक १५.
दान् (घोत्) ग. १, आ. प्र-
कारांतं.

गर् (७५.) + वृ* घेरु.
नि (७५) + वृत् पाडा इरुंतं.
प्र. (७५.) + रि* मोकलयु.

वाक्य.

देवताभ्यो वलि यच्छति ।
कीशाम्ब्या निवर्तने दनः ।

चिन्तस्य व्यथया रामो मुक्नति ।
कान्तायै सन्देशः प्रदीयते ।

* आ ने प्रातुभ्योना कर्मणि इषेण आ पुस्तकभां वापथों ठे

અવત્યા આગચ્છતિ ।
 કૃષ્ણસ્ય પન્થ્યૈ* ફલાનિ રોચતે ।
 દાસ્યા સેવ્યતે મહિષી ।
 જરયા ક્ષીયતે શરીરમ્ ।
 મળીનો મમાભિર્ઘોતતે પ્રાસાદ ।
 લજ્જયા મવિશતિ ગૃહમ્ ।
 દેવસ્ય પૂજાયા મુખ લભતે ।
 ક્ષીડાયૈ મવિશત્યુદ્યાનમ્ ।
 સર્ત્વીભિ પરિવ્રિયતે સીતા ।

સહચરીભ્યામનુગમ્યતે નાગ ।
 પચ્ચવદ્યા નિર્ગચ્છતિ રામ ।
 લતાભ્યાં શોભતે વૃક્ષ ।
 ગજાયા પુરી ક્રોશી ।
 વાર્ષાભ્યો જલ વહતિ ।
 બાલકા પાઠશાલામ્ય આગ-
 ચ્છન્તિ ।
 મજામ્યો હિતમિચ્છન્તિ નૃપનય ।

હરિ વાણીવડે મિત્રને શાત
 કરે છે
 રાહેર નદીઆવડે ઘેરાયલુ છે.
 ક્ષમાયકી માણસ ચિત્તની સ્વ-
 સ્થતા મેળવે છે
 ડાહ્યામાણસો પૃથ્વીથી સ્વર્ગ
 ગય છે
 (તિ) ધરડા આદમીની વાતોથી
 મુખ મેળવે છે
 નારાયણની વહુવડે ચોખ્ખા ર-
 ધાય છે
 રાજના હુકમ (હુ) અવનતી
 જાઉ છુ

વસિષ્ઠ અરુન્ધતીની જોડે
 આવે છે [છે
 રામ દીકરીઓને ધરણ્યા આપે
 (તિ) હારવડે શરીર શાણગારે છે
 પટરાણી દાસીઉપરાં ગુસ્સે
 થાય છે [કરાય છે.
 (બિ) કુમારીઓવડે અજિદાન
 ક્રિકરથી હુ અ ઉત્પન્ન થાય છે
 સીતાએ નપણીઓ પાસેથી ગી-
 તો શીખે છે
 સેનાપતિના હુકમે લશ્કરના
 મિપાઈઓ રાહેરથી ખ
 હાર આવે છે

* પૃ ૩૫ ની ટીપ* જુઓ

† પૃ ૨૬ ની ટીપ† જુઓ

पाठ १५.

पष्ठी, सप्तमी अने संशोधन विभक्तिओ.

अत्यय

आकारांत अने पष्ठी अस् ओस् नाम्
 ईकारांत नामिा. (सप्तमी आम् " सु.

ईकार पष्ठी सु नो पु थाय छे. ओस् लागतां अंत्य आ^२
 ए थाय छे. आकारांत नामना संशोधननुं अिकवचन अ.
 एखरवरो ए इरवाथी थाय छे. न्मडे हे रमे; अने ईकारांत
 नामनुं स्व इकाववाथी थाय छे. न्मडे हे नदि; अने प्रकार-
 ना नामिनां संशोधनना द्विवचन, अहुवचन, प्रथमानां ते ते श्यो
 न्वांज छे. पृष्ठ २७ नो नियम श्रुवो.

पष्ठी	मालायाः	मालयो	मालानाम्
सप्तमी	मालायाम्	"	मालामु
संशोधन	माले	माले	मालाः
पष्ठी	नयाः	नयो.	नदीनाम्
सप्तमी	नयाम्	"	नदीपु
संशोधन	नदि	नयो	नयः

शब्द.

अयोध्या स्त्री. अिक	चकोर पु. अिक अ-	निशा स्त्री. शन.
राडेणु नाम	ननुं पक्षी.	निशाचर पु. गदा-
इन्द्राणी स्त्री इन्द्राणी	छाया स्त्री छाया	म, इष्ट भागुम.
१६	जवन्न पु. इन्द्राणी	प्रभुव विरो. पु ३७.
उदक न. पाणी.	पुत्रनुं नाम.	प्रवर्तन न प्रेक्षा.
कौमुदी स्त्री अनी	तीर न काहो, तीर.	प्राचीण्य न इंशि-
गोदावरी स्त्री. न-	दण्डका स्त्री. अिक	यारी.
दीनुं नाम.	लग्ननुं नाम.	प्रिय विरो. वहापु.

મણ્ડપ પુ માડનો	વલ્લભ. પુ શ્રીતમ,	શકુન્તલા સ્ત્રી
મત્સ્ય પુ માછડુ	ધણી	એક સ્ત્રીનું નામ
માધુર્ય ન સુદરના,	વાગી સ્ત્રી વાયા,	શિલા સ્ત્રી પત્નર
મધુરપણું	ભાષા	શૂદ્રક પુ. એક
રથ્યા સ્ત્રી શેરી,	વિવાહ પુ લખ	સમ્માર પુ. તૈયારી.
પોગ -	ક્રીડ ગ ૧, ૫૨મ્ને	વિ (ઉપ) + હ મ-
હીં ગ ૧, ૫૨મ્ને	૨મડું, ક્રીડા કરતી	બા મારતી, મમડ.
લાવક હોડ.		

વાક્ય

શ્રવણાં શૂદ્રકો વસતિ ।
 ગત્ત્રાયાં પ્રભૂન જલ વર્ત્તે ।
 પ્રજાના ધર્મે પ્રવર્તન નૃપૈ ક્રિયતે ।
 ઝજ્જયિયા શિવસ્ય પૂજામુ નૃ
 ત્યન્તિ નાર્યઃ ।

શાલિ ગચ્છામિ નદાસ્તીરમ્ ।
 વૃક્ષાણો છાયામુ શિલાયામુપ
 વિશતિ ।

કૃષ્ણો ભાર્ગવાયા વિનય શંસતિ ।
 ચત્રો નિશાયા વલ્લભ ।

કવયોર્વિનાહમ્ય સમારા ક્રિયત ।

ગોદાવર્યાં જલે ગજો વિહરત ।
 પ્રીત્તિ નદીનામુદકેપુ નૃપાઃ પ્રમ
 દાભિ ક્રીડન્તિ ।

લતાનાં મણ્ડપ પ્રવિશન્તિ
 લલન ।

વાપ્યા કમલાનિ પ્રસાહાન ।
 જનયો રાનામનુરુધ્યત રામઃ ।
 મિથ પુત્રો ગ્રામ ગચ્છન્તિ ।
 મત્સ્યા પરમ સ્નેહ શાકુન્ન
 ત્યા ।

મગાના માડાએ ઉાર ઝોડા
 છે

વચન ધદ્રાણીનો દીકરો ૩
 રામના મિત્રો રાહર મા ગે ૩
 રે, ૨ મડની મા ખુગ થાય ૩
 તે વેલનું ૫ ન લાવે છે [૧] છે
 હરિ દીકરી આના યુગે ૫ આ
 નદી આ મા માડ ના પોય છે

(૬) અર્થો પાના રમ્તામા
 ગ્યા જોડુ છુ [નાવક ૩
 શકુન્ત તા મ સ્ત્રી આના પ્રેમને
 ગમતી વાણીમા મિગારા છે
 મીતાના (બે) દીકરો ક્યા છે
 દડકામાં ગક્ષમા ૩
 પૃથ્વી ઉપર રાપિ છે [નિડ છુ
 (૬) ઝાડની છાયામા મામને

साशंग तथा सवाल.

शाला (श्रीलिंग) लला.

	श्रीललललल	द्वललललल.	ललललललल
प्रथलल	शाला	शाले	शाला
द्वलतीया	शालाल	"	"
तृतीया	शालया	शालाभ्याल	शालाभि
चतुर्थी	शालायै	"	शालाभ्य.
पंचमी	शालाया.	"	"
षड्डी	"	शालयोः	शालानाल
सप्तमी	शालायाल	"	शालानु
सलओधन	शाले	शाले	शाला]

दासी (श्रीललललल) दासी.

	दासी	दास्यौ	दास्यः
प्रथलल	दासी	दास्यौ	दास्यः
द्वलतीया	दासील	"	दासीः
तृतीया	दास्या	दासीभ्याल	दासीभिः
चतुर्थी	दास्यै	"	दासीभ्यः
पंचमी	दास्या.	"	"
षड्डी	,	दास्योः	दासीनाल
सप्तमी	दास्याल	"	दासीनु
सलओधन	दासि	दास्यौ	दास्यः

१ नीत्येना नालभाना ३पो १पो —

सहचरी, ससदा ढलललदि

पाठ १६.

प्रथम भूतकाण.

पठस्मैपठ

प्रत्यय

	पुश्य १	पुश्य २	पुश्य ३
अभिव्ययन	अम्*	स	त्
द्विव्ययन	ऽ	तम्	ताम्
आ काणभा वातुनी पूर्वेत् आगम	अ	आये	उ
अभिव्ययन	अवोधम्	अवोध	अवोधत्
द्विव्ययन	अवोधाव	अवोधनम्	अवोधताम्

प्रथम भूतकाणानां प्रत्ययो लागता प्रथम विकरलु प्रथय उभे-
रनामा आवे छे, त अने स् प्रत्ययो पूर्वे अस् (ऽपु) धातुमा
ई अने अद् (ऽपु) धातुमा अ वधारनामा आवे छे, उ —
आसीत्, आदत्.

नाम.

अज्ञ पु. णकरो.	तनय पु दीकरो	सकट न. मकटे, सकडामलु, आ- इत [लुभमि समगङ्गण न २. सिना श्री. ल२३२
गोष्ठ पु ड्रिठ, गा- यनो वाडो.	ददाग्य पु अक गणन्तु नाम, रा-	
ग्रन्थ पु पुभ्तक, अथ	मनो णाप महिष पु पाडो	

रामा रावणमतन् । योधोरौ गरानभिपत् ।
सीता गोदातर्याम्नीरमग छत् । ललन छायायामुवाचिगनाम् ।
गङ्गाया जन्मपितम् । पुत्राणां धर्ममकथय ।

* पू ६ नी दीप इ लुभो
† नो उपसर्गसहित धातु दोष तो उपसर्गनी पछा अदले
वातुनी पूर्वे आगम अ मकाय उ

સીતા વને ડ્યજાવ ।
 સક્રમેભ્યા જનમરક્ષ ।
 ગિરે ગિલ્લરાદજાવપનતામ ।
 ગ્ય સમરાઙ્ગમનયમ ।
 હરિરશ્વમારોહત ।
 દૈવાનયજાવ ।
 અરણ્યે મહિપાનપશ્યમ ।
 સ્તેનૌ ધનિકસ્ય ધનમચારય-
 તામ્ ।

દગરથસ્તનરમાહ્વયન્ ।
 ર્શ્વરસ્ય પ્રસાદન હૈરે ક્લ્લા
 ડનડયન્ । [સમ
 પુરા માર્યયા સહોઙ્ગયિન્યામવ
 શિપ્યાવાચાર્યમનમતામ ।
 અવયામભવ ।
 અયોધ્યામાસી ।
 અમિર્વનમદહત્ ।
 મિહુક્રેભ્યા નિક્કાનય ઠમ્ ।

મરુતપુત્રુ સાળી શકાણુ
 મેનાપતિ નરુત્તો ગુપ્તમિ
 ઉપર લઈ ગયો
 ગમો (બે) મિત્રોએ મહાર્યા
 (તુ) રામની આત્મે પુરા
 થયો [કયા
 (અમે બેએ) કાલ્યાનો માત
 પુમધરે યદી સગુ
 (૧) માણસો વાડીમાં પેલા

(મે) સામ્રાજ તરફ દોડયા
 (તમે મે) નનમા ગ્લા
 મર (એક) સો ગયા (બીજે)
 સહરડ મરુતો
 (મ) પુરતક ત્રિસિક્ક કુ
 (તમે બે) તરિની વાડીમાં
 ક્યો દુર્ગ ગયા
 (તમે બેએ) ગમની વાત કરી ।
 હુ તે પગ વાયા

તા (લઈ જા) ત્રિકર્મક છે માટે આજ ત્રીયા સાપરની
 + તવજ સક્રમ છે માટે । તી સા સાપરની
 ગુપ્તમિ ત્રીયા સાપરની

હુ આહિ નગર સપ્ત સાપરની નીચનો સાવના નિરાત્યા રા
 ખરો લેઈએ

પહેલે જ ન મને આવેલા અજન પગ અનુનાસિક આજ
 તો તે વ્યજનને નરસે તેનાજ વમના અનુનાસિક વિલ્પ મનનામાં
 આરે છે C એતકુ + સુરાાર = મનસુરાાર અથવા મનસુરાાર જે
 વ્યજન પછી આવનાર અનુનાસિક તદ્દિત પ્રથમનો સાવદારદોષ
 તો તે વ્યજનને બે એ અનુનાસિકજ મુખાય છે C -- વિમ + મય =
 નિમય

। ક્ય સાનુના અને કમા ? હી વાર ત્રીયામાં મનનામાં
 આરે એ અથવા તો અનુપચ્ચ ક્રમ સારીએ છટ્ટીમાં મધાય છે

પાઠ ૧૭.

પ્રથમ ભૂતકાળ (માનસુ.)

પરમેષ્ઠ પદુવચન અને આત્મનેષ્ઠ એકલેચન.

મત્યથ

પરમે. પદુ.	પુરુષ ૧ મ	પુરુષ ૨ ત	પુરુષ ૩ અન્
	અગત્કામ	અગચ્છત	અગચ્છત્ત
આત્મને એક	ઈ	શામ	ત
	અભે	અભયા.	અભ્યા

તે 'પાપુએ'ને આત્મને માર લેય છે, તેની પેલેલા અને પદલે આ આમમ પ્રકવામા આતે છે. તે આમા ધાતુની રાશ્આતુની ટ ટે ઈ મળવાથી તેનો તે થાય છે, અને ટ ટે ટ મળવાથી શ્રો થાય છે; ઠ.— આ ન ઈક્ષ ન ત = તેક્ષત.

નામ

ગોષ પુ. ગોવાળ.	ગાહર પુ. પાંડુ ના.	ગલ્લમ પુ. દેવ, ગ-
ચિત્રકૂટ પુ. એક	મત્ત મળનો પુત	ક્ષમ.
પાંડુનું નામ.	ગલ્લિ પુ. એક ગ-	લટ પુ. ગમના પુ-
દેવી સ્ત્રી. પટગાળી,	લનું નામ	નું નામ.
દેવી.	માળવકુ પુ વિશેષ	રસુધા સ્ત્રી. પુત્રી.
માર્તણ્ડ પુ પાંડુના	નામ.	વિગર પુ બૃમ, પે-
પિતૃર્થ ધૃતગા-	મારુત પુ. પતન. પ-	દાવ ન. મુડું. [કાર.
નો પુત્ર	વતનો અપિષ્ઠા	શૃગાલ પુ શિયાળ.
નૃગમ વિશેષ કુ	દેવ.	સમા સ્ત્રી. પેઠકની
વણ્ડિત પુ. પંડિત.	માર્ગ પુ. રસો.	શ્યા, મંડળી

॥५५

पाण्डवानां धर्मराष्ट्रे सह युद्धा-
न्यभवन् ।

आचार्या धर्ममुपादिशन् ।

राम सीतया मह गोदानर्यास्ती-
रे उग्रत ।

मित्रस्य कल्याणायार्थे ।

गोपा अज्ञान् भ्राममनयन् ।

पुरुषमताडयत् ।

शृगालोऽभियन् ।

नृपस्य सभां पण्डिता प्राविशन् ।

उद्यमेन धनमलभथा ।

व्याघ्रस्य विरावेण नार्या इदव
मवेपत् ।

माणवक मार्गमपृच्छाम* ।

श्रेष्ठो गमेणासह्यत् ।

देवीमभाषे ।

शवमस्पृशत् ।

प्रासादे नार्यो अनृत्यन् ।

नृपते शासनमवाधीरयथा ।

लवस्य विनयेनर्षयो अनुप्यन् ।

हरिणा जनको अवेव्यत् ।

चित्रकूटस्य शिखरे अत्साम ।

नशसो राशमो उहयन् ।

(अमे) गडनी छायाभा जेडा

(तेले) आधरेना गुन्टा माड

कथा

धाव्यले गगाना वगोभा

पडथा

घोडाऽम्मा ग्लुभितगुहोऽथा

शमे पापना पुडमि माया

हृदि नारायणु पामेथी गायन्

शीष्ये

(मे) डेरीऽम्मा आप्पी

(तमे) शानामिहोशे गणी

वसुधा अपोथ्या गया

(तु) वृद्धु मोथ्या

कृष्णु मित्रनी आप्पादीमा

पुशी थयो

(तमे) त्पारे डोगाणीमारवा

(तु) गमना पगामिऽम्मे आ-

व्यथ पाम्ये

(तु) रातुन्ने लथ्ये

सुऽम्मा गगाना दुकमथी भगयो

* पृ ७८ नी टीप ई लुऽम्मा

~~प्रथम लतकाण~~

~~आत्मनेपद—प्रत्यय. (माधरा)~~

	पु३प १.	पु३प २.	पु०प ३
द्विवचन.	वहि	इथाम्	इताम्
षड्वचन.	महि	ध्वम्	अन्त
	अलभावहि	अलभेथाम्	अलभेताम्
	अलभामहि	अलभध्वम्	अलभन्त

धातु

धीअणु धीअणु

ध्वंस ग० १, आत्मने. इना धतुः नील पीभुः
 नि(७प.)+मन्त्र ग० १०, आत्मने. मरिसुने करण. भा मो दी पणु
 लज्ज ग० ६, आत्मने. तैः नीतरुः
 मर्ष ग० १, आत्मने. सारि मनुः धीनि जणु
 स्रस् ग० १, आत्मने. अदि विरुः कर्वाणु
 वि(७प.)+हस् ग० १, परम्भे. पडी लपुं. टिमणु गलणुकि
 परम्भे. मञ्जरीभां हंसुं. चर्ने मे धितल

नाम.

असुं पु० देवना सुत्र, सुक्ष्म.
 उपालम्भ पु० इपेक्षा, डोक,
 भेलुगु. तातो
 क्वणी श्री० अमोजे, वणी.
 ज्योत्स्ना श्री० अनी.
 न्याग पु० तलडु ते, त्याग.

प्राची श्री० पूर्वदिगा उभन्ती
 भृगु पु० गत.
 रमण पु० वहाला, धली
 राज्य न० राज्य. हुसु मत
 व्याध पु० शिकारी. शारी
 सचिव पु० प्रधान. स्वाक्षनजी

नाम्य

पाण्डवा राज्यमविन्दन् ।
 आचार्यान्* शिष्या अभ्यवाद्-
 यन्त

मचिवा भूपमभायन् ।
 नार्याः क्वर्याः पुणे असंभे-
 ताम् ।

* पु४ २० नी टीप * लुग्ने

जनेन व्यहस्यध्वम् ।
 रथ्याया जनाना समूहमैक्षामहि ।
 रामस्य दुःखान्यभंसन्त ।
 मित्राणां त्यगि नालज्जेथाम् ।
 वृक्षेभ्यः शुका उदडयन्त ।
 मृगावहन्येता व्यधिः ।

जनाना सुखायावतामहि ।
 देवैः सदासुरा अस्पर्धन् ।
 रामणैः सह ज्योन्त्यायामरम-
 न्त नार्यैः ।
 उज्जायिन्याः कदा न्यवर्तध्वमिति
 जनैरपृच्छयामहि* ।

वाहग राक्षसे साथे लढ्या.
 (अमे जे) कारीमां पडिते
 साथे जोह्या. छिछों सछां
 (तिज्मेज्मे) स्वग्रथताज्मे मे-
 (जे) तारा पूर्वमां प्रकाश्या.
 (तमे) भाणुसोवडे वप्पल्याया.
 (अमे) निराणमां जोपडीज्मे
 मेगधी.

(तमे जे) रामवडे करभायाया
 (अमे) लमवासाइ रुपिज्मेने
 नेतयां.
 अयोध्याधी लसुद्ध क्यारे
 पाछे। आण्यो ?
 (अमे) हठिपामेथी मेहेरप्यनी
 न तकाभी.

सारांश तथा सवाल.
 नी.

	अेकवचन.	द्विवचन.	पल्लुवचन.
पु३५ १.	अनयम्	अनयाव	अनयाम
पु३५ २.	अनयः	अनयतम्	अनयन्
पु३५ ३	अनयन्	अनयताम्	अनयन्
शुत्.			
पु३५ १.	अद्योते	अद्योतावात्	अद्योतानामात्
पु३५ २	अद्योतयाः	अद्योतेथाम्	अद्योतध्वम्
पु३५ ३	अद्योतन्	आद्योतेताम्	अद्योतन्

१. नीमेना धानुज्मेने प्रथम लृट्काण आपो.

अम्, अद्, ईक्ष्, मृग, सृज, म्व्, वि + मन्त्र, डर, शिज्, लीव्, डी, मृ, जन्, वृत् ४०.

२. अंत्य व्यंजनपदी अनुनामिक् आनि तो गो इेक्षर
 राय छे ? क्यारे आ इेक्षर आ ५२५६ छे.

+ ५ मंजि३५मां प्रकृ नु वृच्छ धाय छे,

પાઠ ૧૯.

ઉકારાંત અને કઠકારાત પુલિંગ તથા નપુંસકલિંગ નામો.

ઉકારાંત પુલિંગ નામોનાં રૂપો ઉકારાંત પુલિંગ નામોનાં રૂપો જ્યેવાંજ થાય છે. તક્રાવત એટલોજ છે, કે ઉકારાંત નામોનાં જ્યાં જ્યાં ડ, ઈ, ણ અથવા ષ આવે છે, ત્યાં ત્યાં ઉકારાંત નામોનાં અનુક્રમે ડ, ડ, ઓ કે જ આવે છે.

નપુંસક ઉકારાંત અને કઠકારાત નામોના રૂપો વારિના જ્યેવાંજ થાય છે. વારિના અંત્ય ઉકારનો ડ, ઈ કે ણ થાય છે તેને બદલે ઉકારાંતમાં અનુક્રમે ડ, ડ કે ઓ અને કઠકારાંતમાં કઠ, કઠ કે અર થાય છે.

ગુરુ (પુલિંગ) ગુરુ.

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
પ્રથમા	ગુરુઃ	ગુરુઃ	ગુરવઃ
દ્વિતીયા	ગુરુમ્	”	ગુરુન્
તૃતીયા	ગુરુણા	ગુરુભ્યામ્	ગુરુભિઃ
ચતુર્થી	ગુરુવે	”	ગુરુભ્યઃ

મધુ (નપુંસક) મધ

પ્ર૦ તથા દ્વિ૦	મધુ	મધુની	મધૂનિ
તૃતીયા	મધુના	મધુભ્યામ્	મધુભિઃ
ચતુર્થી	મધુને	”	મધુભ્યઃ

કર્તૃ (નપુંસક) કરનાઈ.

પ્ર૦ તથા દ્વિ૦	કર્તૃ	કર્તૃણી	કર્તૃણિ
તૃતીયા	કર્તૃણા	કર્તૃભ્યામ્	કર્તૃભિઃ
ચતુર્થી	કર્તૃણે	”	કર્તૃભ્યઃ

. ઋકારાંત પુત્રિગ નામિને પ્રથમાના ત્રણે વચનના અને દ્વિતીયાના એકવચન તથા દ્વિવચનના પ્રત્યયો લાગતાં ઋકારનો આર્ થાય છે. પિતૃ, ભ્રાતૃ, જામાતૃ, દેવૃ, નૃ અને સર્વે-ષ્ટ જેવાં કેટલાંએક નામિના અંત્ય ઋકારનો આર્ થાય છે. બધાંએ ઋકારાંત નામિના પ્રથમાના એકવચનમા નૃ અને પ્રત્યય સ્ નો લોપ થાય છે, એટલે છેડે આ લખાય છે.

પ્રત્યય.

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
પ્રથમા	સ	ઐ	અસ્
દ્વિતીયા	અમ્	”	ન
તૃતીયા	આ	ભ્યામ્	મિસ્
ચતુર્થી	૯	”	મ્યમ્

ન પ્રત્યય લાગતાં પૂર્વનો ઋ લીધે યાય છે. .

નેતૃ (પુલિંગ) મધાર.

પ્રથમા	નેતા	નેતારૌ	નેતારઃ
દ્વિતીયા	નેતારમ્	”	નેતૂન
તૃતીયા	નેત્રા	નેતૃભ્યામ્	નેતૃમિઃ
ચતુર્થી	નેત્રે	”	નેતૃમ્યઃ

ભ્રાતૃ (પુત્રિગ) બાધ.

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન
પ્રથમા	ભ્રાતા	ભ્રાતૃૌ	ભ્રાતરઃ
દ્વિતીયા	ભ્રાતરમ્	”	ભ્રાતૂન
તૃતીયા	ભ્રાત્રા	ભ્રાતૃભ્યામ્	ભ્રાતૃમિઃ
ચતુર્થી	ભ્રાત્રે	”	ભ્રાતૃમ્યઃ

ન.મ (પુલિંગ)

શુભી	[નું] નામ	જામાતૃ ભાધ.	સ્વૃ વિચકર્મા
ઋતુર્ણ	એકશબ્દ	નદામ તથાવ.	દેવૃ લિય.
ગામ.		નરુ ગાડ.	ધાતુ પેદા કરનાર.

नृ पुरेप	प्रभु धरुणी, गन्त	वायु पवन.
परशु इन्सी कुहाजे	वाहु हाथ	विष्णु विष्णु
पद्मसुगम नक्षत्रिय	विन्दु टीपु.	शत्रु दुश्मन
पृथ्वी इन्ना? आ	भर्तृ धरुणी, स्वामी	शम्भु शिव
हल्लु योद्धे	मनु हिडु वर्भशास्त्र	शिशु आलक
वासु धृण रत्न.	नो ग्यनार [ध.]	सयेष्ट माग्धी
पितृ आप	लक्ष्मण रामनो आ	

पुत्रिग तथा नपुसक

नपुसक

कर्त्त करनार, ग्यनार

अशु आशु

गन्तु जन्तु

तालु ताणु

दातृ आपनार, दातार

मधु म-

इष्ट जोगार.

वसु धन.

द्वेष्ट द्वेष करनार

विश्वे ब्रह्माड, जगत्,

रमित्त रक्षायु करनार

विश्व

स्त्रीनग

भमगवती इ इन्नी गुणराणी | जिह्वा शुभ.

धातु

अनु (७पु) + गम्	अनुस	भृ ग १ उभय भरु
गु, पाठण		(भियते कर्मणि)
गल ग १, परस्मै	निगणु,	निग (७प) + मा उपगणु,
अरुषु टजगि		(निर्मायत कर्मणि)
प्र (७प) + नी रयु,	लप्यु	वाञ्छे ग १, परस्मै यहाँ
नियु-नेतायवाने मा	व्यजन्थी	गुरे यता शम्भुने आगमे
अ, अने रारपी शर	यता	वपने आरमे अन् रूद्राय छे

* अथारे आ श लो अर्थे सधेणु जेवा सार्थे उ थारे अर्नेनी सर्वनाम जेवा इप सार्थे छे

वा ५५-

शम्भुर्जयति ।
 याह स्फुरतः ।
 वायुना तरवः कम्पन्ते ।
 भमरा मधु पिबन्ति ।
 नरो वसुनि वाञ्छति ।
 इन्द्रः शत्रून्त्रयत ।
 योधोऽराविभू क्षिपति । [भते ।
 चातको जलस्य पिन्दुमपि न ल-
 विण्वे पञ्चा रोचते ।
 प्रभुभिर्भ्र-या आदिश्यन्त ।
 विश्वस्य कर्तारं नमामि ।
 गुण्यः शिष्याविनयं कथ-
 यामि ।
 मीना लक्षणं देवमन्त्रग-उता

कन्याया भर्तारं जामातरं व
 दन्ति । [गल्नि ।
 नार्याः कपोलयोर्नयनाभ्यामश्रुणि
 भर्त्रे सन्देशः प्रहीयते ।
 खट्वामरावती निर्मायत ।
 पितरो वन्दन्ते पुत्रे ।
 रामो जनकस्य जामाता ।
 पाण्डवा द्वेषून् युद्धेऽजयन् ।
 भर्तारमनुसरति किङ्करः ।
 मनुना धर्मः प्राणियत ।
 धाना मनाः मुच्यन्ते ।
 तडागस्य जलं मार्गं गन्तुभिर-
 पीयत ।
 याचका दातारं नालभन्त ।

गम छे ३३ गेमाने वा ३ आने
 आदेशे ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 पञ्चगुप्ति ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 भाषे
 हति ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 श्री ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३

गम (पानाना) ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 आर्थे ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 लोभे ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 पाणीनी ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 शक्ये ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३

* अर्थात् तेजोमे वेदना भत्रपेनि इत्या न एता परेन ते
 तेभने परमेभन्तरक्षणी भत्या एता-नेभनी गान, ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 सनातन भजे तेजोमे जेया एता, जेभ दि, ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३ ३
 आरे छे

પાઠ ૨૦

ક્રાંત અને ક્રકાગત પુલિંગ તથા નપુમકલિંગ નામ

(માધ્યુ)

	એકવચન	દ્વિવચન	પુવચ ૧
ક્રકાગત	૫ ૦	મ્યામ	ન્યસ
પુલિંગ	૫ ૦	ઓસ	નામ્
	૫ =	„	સુ

પ્રથમી અને પછીનુ એકવચન ક્રને બદલે ઉઠ મૂકવાથી થાય છે, સપ્તમીના એકવચનનો ફ પ્રયય લાગતા ક્રકાગતો પ્રથમ અગ થાય છે વળી નામ પ્રલય લાગતા ક્રકાગ દીર્ઘ થાય છે, પરંતુ ન સપ્તમા તે વિકલ્પે દીર્ઘ થાય છે મ તો ધનનુ એકવચન ક્ર ને બદલે અ મૂકવાથી થાય છે, અને દ્વિવચન, ત્રિવચન પ્રથમાના તે તે ઉપો લે ૥૥ છે.

(પુલિંગ)

	એકવચ ૧	દ્વિવચ ૧	પુવચ ૧
૧મી	નંતુ	નતૃમ્યામ્	નતૃમ્ય
૫મી	„	નેતો	નેતૃણામ્
૫મમી	નતાર	„	નતૃપુ
મનોધન	નેવદ કે ના	નેતારો	નતાર

(નપુમકલિંગ)

૧મી	કર્તૃણ	કર્તૃમ્યામ્	કર્તૃમ્ય
૫મી	„	કર્તૃણા	કર્તૃણામ્
૫મમી	કર્તૃણ	„	કર્તૃપુ
મનોધ ૧	કર્તૃકેકત	કર્તૃ કર્તૃણી	કર્તૃણિ

(પુલિંગ)

૧મી	ગગ	ગુગ્ગામ્	ગુગ્ગ
૫મી	„	ગુર્ગો	ગુગ્ગામ્
૫મમી	ગુરો	„	ગુગ્ગુ
મનોધ ૧	ગુરા	ગુર્	ગુગ્વ

(नपुमकलिग).

	अेकवचन.	द्विवचन.	अद्विवचन.
पंचमी	मधुनः	मधुम्याम्	मधुम्यः
षष्ठी	"	मधुनोः	मधूनाम्
सप्तमी	मधुनि	"	मधुयु
अष्टम	मधो, मधु	मधुनी	मधुनि

शब्द

अज्ञान न. अज्ञान.
 अर्जुन पु. पांडुना पांच-
 पुत्रोभावा पीलनुं नाम.
 अलङ्घनीय विश. न अंगो-
 गाथ अंगुं. [मिथ्या पदार्थ.
 अवरु न अवास्तविक सीर,
 अवस्त्यागेप प. मिथ्या पदा-
 र्थनी कल्पना.
 आदर पु. मान, सत्कार.
 आगेण पु. कल्पना, धारुं ते.
 आर्य पु. सल्लन, हिंदुना अति
 प्राचीन पूर्वजनुं नाम.
 इच्छा स्त्री. इच्छा.
 इन्दु पु. इंद्र.
 उन्माह पु. उमंग, उलट.
 कर्ण पु. अेक शूचीरनुं नाम.
 कल्हू पु. लांउन, अपो.
 कुरु पु. अद् अेक देशनुं नाम.
 कृपा स्त्री. मरुप्यानी.
 द्विज पु. ब्राह्मण, क्षत्रिय, के
 वैश्यजनितानो कर्ष मा-
 लुभ.

नम्र पु. दीकगनो दीकगे
 भाव.
 पशु पु. पशु.
 पितृव्य पु. काका
 वन्धु पु. सगे.
 वल न. जेर.
 भ्रातृ पु. भाई.
 भीम पु. पांडुना पांच पुत्रोभा-
 वा पीलनुं नाम.
 मद पु. मद, पुमाशी.
 मृत्यु पु. मार. [वंशजे.
 ग्यु पु. अद् ० रधु राजनी
 ग्मा स्त्री. विगेप नाम.
 लक्ष्मी स्त्री. विपयुनी पत्नी,
 धननी अरिहात्री देवी.
 लह ग. १. आ. अंगोअंगुं,
 तोअंगुं. [पदार्थ.
 वन्धु न. सीर, वाग्नविक
 योतृ पु. न. गांभजनार.
 माधु पु. मधुसूय.
 माधु विगे. साइ.
 मघ्र पु. न. मरुजना.

वाक्य

तरोः पुष्पाण्यपतन ।
 लम्भोः कृपया कन्याण भवति ।
 स्त्र्णामादेशाननुरुध्यामहे ।
 ताधवो मृत्योर्भयं न गणयन्ति ।
 पेनरि रामस्य परम आदर ।
 वेश्म्य स्त्रष्टुरिच्छाडलहनी-
 दृष्टृणामुत्साह न महते । [या* ।
 बाह्योर्वलेन पृथ्वीमत्रयत् ।
 दन्दौ कलङ्को दृश्यते ।

रामो बन्धुपु स्नेहेन वर्तते ।
 मधुनि माधुर्यमस्ति ।
 नृपु द्विज. श्रेष्ठ ।
 दानृभ्यो धन लभन्ते ।
 कुरुभ्यो दूत आगच्छत् ।
 पितृव्यः पितुर्भता ।
 वस्तुन्यवस्वारोपोजानम् ।
 भीमस्य भ्रातर्यर्जुने कर्णो वाणा-
 नमुञ्चत् ।

राम गुरुभ्राता मुख्य होता
 (ते) आभंगनागम्भापमि माङ्
 भीमे छे. [मिगरी
 (मि) र्भ्यनीके पृथिवी आपडी
 लक्ष्मी विप्रयुनी पत्नी हती.
 आर्यो कुशेहेगुमा रक्षा.
 पापशु जाडविपर जेडा [गयो
 हरिना पौरना आङ्क गाम

जनके (पिताता) पौरना ग्य
 नैयो
 नागयले हरिना गभाधना
 घोडा नैयो
 कले दानारो भू-प्रथम होता.
 मिट पशुम्भानो धली छे
 हरि गभानो धलीनो बाधे
 यध छे

सवाल.

१. नीमिना राग्दोनां शपाप्यान करे.

दृष्ट पु. न, मधु, मनु, जामातृ, अशु, धातृ पु. नृ, देवृ,
 शत्रु, विभु पु. न भ्रातृ, स्वृ पु तस्तु, वायु ध. ध.

* सन्धृगमा स्त्रीसिगना प्रथम जा अने ई छे अक्षरान विशेषतो दमेयां तो नदि परंतु मणु करिने स्त्रीसिगमाका प्रथम सेछे

† आ शब्द प्रथमान् जेकरयन ग लगाउबापी धाय छे

૨. ઠકાગત તથા ઉકારાત પુલિનગ અને નપુમક નામના
 ઓ સરખાવે

૩. પહેલા પાય રૂપોમા કકાગત પુલિનગ નામોમા લે ફેર
 કાગ થાય છે તે જણાવે

૪. સરકામા નારીજાતિ પ્રત્યયો કયા છે ? અકાગત વિશેષ
 જોતુ ધણુ કરીને નારીજાતિ અગ શી રીતે થાય છે ?

પાઠ ૨૧

ઠકારાત, ઉકારાત, કકાગત અને કકારાત સ્ત્રીલિંગ નામો,

કકાગત સ્ત્રીલિંગ નામોનો ઉપો કકાગત સ્ત્રીનિંગ નામો
 જેના ઉપો કકાગત નામોમા જ્યાં જ્યાં ઠકા ઉપો ય આવે છે

ત્યાં ત્યાં કકાગત નામોમા અનુક્રમે ક, ક ર આ ।
 પ્રથમાને અંકનઅને સ્ લગાડે સારીજ થાય છે

ઠકાગત અંક કકાગત નારીજાતિ નામોના ત્રીયાના અંક
 વચનનો પ્રત્યય મા છે અને દ્વિયાના જ વચનનો પ્રત્યય મ

છે આ સ પ્રયય સાર્ગતા પૂર્વનો અરુદીધે થાય છે.
 નારીવાને આ નામોના રૂપો કકાગત અને ઉકારાત નારીજાતિ

નામોના લે ફેર ઠકા અતુર્કા, પચમી, પટ્ટી અને સપમોના
 એ વચનનો ફેર કકાગત કકાગત નારીજાતિ નામોના

લેવાપણુ નિહાયે થાય છે

કકાગત સ્ત્રીનિંગ નામોમા મ પાઠસાચક ગણતે આ । ઉ, તે
 આ પ્રમાણે છે. મ્મમ્, માર, તુલિત્, નનાટ અને પાતુ દ્વિયા-

યાનો અસ્વચનનો પ્રત્યય સ્ છે તે પ્રયય સાર્ગતામા નામોનો
 પ્રત્યય અરુદીધાયે છે જોક જી સી નાને મ્મમ્ ના ઉપો જણ

મન્ત પુ જેવાં અને જાકીનાના વિતુ જેવાં થાય છે

ઓનુ, મન્તુ અને તેવાં પો । કકાગત વિગતે તુ
 નારીજાતિ અગ ઠકારાથી થાય છે તેમજ ઓત્રી,

મન્વી ઠવયિ.

श्वश्रु

	एकवचन	द्विवचन	पुंसवचन
प्रथमा	श्वश्रु	श्वश्रुवौ	श्वश्रुव
द्वितीया	श्वश्रुम्	"	श्वश्रुभू
तृतीया	श्वश्रुवा	श्वश्रुभ्याम्	श्वश्रुभि
चतुर्थी	श्वश्रुश्चै	"	श्वश्रुभ्य
पञ्चमी	श्वश्रुवा	"	
षष्ठी	"	श्वश्रुवा	श्वश्रुणाम
सप्तमी	श्वश्रुवाम्	"	श्वश्रुषु
अष्टमि	श्वश्रु	श्वश्रुवौ	श्वश्रुव

मति.

प्रथमा	मति	मती	मनय
द्वितीया	मातम	"	मती
तृतीया	मया	मतिभ्याम्	मतिभि
चतुर्थी	मनय, मये	,	मतिभ्य
पञ्चमी	मा, मया	"	
षष्ठी	" "	मन्यो	मतीनाम्
सप्तमी	मती मयाम्	"	मातु
अष्टमि	मा	मती	माय

धनु

प्रथमा	धनु	धनु	धनव
द्वितीया	धनुम्	"	धनु
तृतीया	धन्वा	धनुभ्याम्	धनुभि
चतुर्थी	धनव, धेने		धनुभ्य
पञ्चमी	धनो, धेना		
षष्ठी	" "	धेना	धनूनाम्
सप्तमी	धनी, धेनाम्	,	धनुषु
अष्टमि	धेना	धनु	धनव

मातृ.

	अभेदवचन.	द्विवचन.	पुल्लवचन
प्रथमा	माता	मातरौ	मातरः
द्वितीया	मातरम्	"	मातृः
तृतीया	मात्रा	मातृभ्याम्	मातृभिः
चतुर्थी	मात्रे	"	मातृभ्य
पंचमी	मातुः	"	"
षष्ठी	"	मात्रो.	मातृणाम्
सप्तमी	मातरि	"	मातृषु
अष्टमि	मातरं दे मात.	मातरो	मातर

नाम

(स्त्रीविभ)

अङ्गभूमि संस्थांस.	प्रकृति प्रधानमं-	गति शुशी, मन्त्रः
कान्ति कांति, तेज.	उगी, प्रधान, स्व-	कामदेवनी स्त्री.
कीर्ति शीर्ति, जग.	भाव.	गति शत.
कृति काम.	प्रतिकृति उगी,	उभृ पद, अनुमान स्त्री
गति आलयाणी	नक्षत्र.	वसति गेवाणु
दण, वरु ते.	मीति प्रेम, प्रसन्नता	गति धर्मो.
ज्ञानि ज्ञान, नाप.	गुडि अक्षय	शत्रु भासु.
दुष्कृति अपराध	भूति आवादी	सुकृति भाई काम
आल.	भूमि ज्ञाय, पृथी.	सृष्टिमृष्टि. [आणु.
दुहितृ वीकरी.	मातृ मा.	स्तुति स्तुति, व-
धृति हिमत, धीमत्.	मुक्ति भासु.	मृति पादपत्र,
धेनु गाय.	मूर्ति धर्मि, प्रतिभा	दिग्धर्मशास्त्रना
ननान्त नखुंध.	यान् देगणु दे ले-	पुत्रकडा.
नीति यज्ञनीति.	शशी.	म्वसु अनेन.

अङ्ग ५. संश्लेष. कृष्यनृङ्ग दण्ड- अर्थ (उप) + कृ
 आध्यायन न. ध्यान यने वमाई ने अविशर आप-
 आश्रय ५. आश्रम गमनो अनेरी. सा, एम १५ १५

मंलिरेप) ४२५, अधिक्रा० पाभवा कपीवल पु जे ३१ [अनपु वल ग १, परश्मै धीर विशे० अहा, २. निन्दा स्त्रो. अह- ओ निपुण निवे० पुशि- या, प्रीषु न् (७५) + एत् ग ४, आत्मने ७५५ यत् नी- ५५३	पश्चान् (अ०५५) पञ्जी पिण्ड पु म०ना०ने आनो अगी आपवाभा आ ये छे ते प्रकर्ष पु अत्यतता आ (७५) + प्रच्छ [पृच्छ] आ- त्मने ००० लेनी, विधाय भागवी रहु विशे० यत् मदन पु. कामदेव लौभ पु. लोभ	विवर न शुश शमृक पु अ०३ मालुमनु नाम. शान्ता स्त्री गमनी अटेन शूद्र पु शूद्र आ (७५) + श्लिष् अ०३ नि (७५) + सद् [निपीद] ग १, परश्मै पिसु सनिधि पु प०अ० प्र (७५.) + मृ ५ अ०३
---	---	---

स्त्रिह ग ४, परश्मै. अहे राप्पयो.

नाभ्य

गुजनरा कीर्तिलोके मसरति । मकटे धीरो धृति न मुञ्चति । राम प्रीत्या पुत्रमाश्चिष्यति । मुक्तये दव भजति । यथाणा वमया आगच्छत् । मदनो रनेवहम । मृग्या पालक ईश्वर । गुह मर्षे कीर्तये भवति । भूमौ निरीयति । प्रमातुर्कव्यगुहस्याश्रम राम ग्य मानरा अगच्छन् । गानुर्नान्तर चापृच्छत सीता पश्चात्गच्छासतुर्गृहम् ।	रघो पिता वीसष्ठस्य धेनुमरक्षत् । नारायणस्य कृतयो हर प्रीये न भवति । श्रुया शूद्रो नाधिक्रियते । मुख्याणां स्तुतीर्निन्दा वा न गण यन्ति बुधा । प्रकृतिभिर्नेप सेव्यते । गोपा धनु रक्षति । वधो नदा जलमानयात् । श्वश्रुर्जीमानरि स्निह्यति । उद्रम्य कानि पदगति । गुह्यानि फलमनुभवति । लोभेन गुहिक्षलति ।
--	--

હરિ મકૃત્યા સાધુર્વતને । [ત્ ।
રામ પિત્રે માત્રે ચ પિણ્ડાનયચ્છ

સ્મૃયા ધર્મ કથ્યને ।
દુ સ્વ દુષ્કૃતેન્સચને ।

ગીતા નાણુદના ૪૨ ઋ યગગને
નમી
વિદ્યામિત્ર જ્ઞાતે ક્ષત્રિય હતો
છીથી (તે) પ્રાહ્લાણુ થયો
રામૃદ રી ખેડૂત છે
મીતાએ હમગ સાસુને ખુરી
કરી [, રિયાર છે
ગજ્જનો પ્રધાન ગજ્જનીતિમા
રમૃતિએમા મનુની ગ્રેષ્ઠ છે
હરિએ ગત ધ્યાનમા ગાળી*
છએજો અહિં છાનાડથી આ
વેહે

મહાગદ્ર દેરામા જુવાન મી
એના વિભય વખાણુ
લાયક છે
ગમે (પોતાની) ખે ન સાગત
જોઈ અને (તે) માને નમ્યો
ગમે (તે) માણુમને (તેની)
જ્ઞાન પછી
માણુમા આખાદી આહે છે
વેજ્જની પડારામા યુક્ષાએમા
દેવોની ખુદ પ્રતિમાએમા છે
ક્રમુનેઃ ખુ દીકરીએ છે

સંવાલ

૧ (ક) ઉકારાત અને ઈકારાત આનિગ નામોના રૂપ મરખાપો

(લ) ઈકારાત તથા ઉકારાત પુલિનગ નામોના રૂપો મરખે
શ્રીલિંગ ઉકારાત અને ઉકારાત રૂપા મરખાપો આ શ્રીલિંગ
નામોમા જે વિકલ્પે રૂપ થાય છે તે જાને મળતા આવિંક ?

(ગ) રવમ્ માતૃ પિતૃ, નજ્, ગતૃ પુના રૂપો મરખામા
મરખાપો

૨. ઉકારાત તથા ઋકારાત વિષેપોણુ નારીજ્ઞતિ રૂપ ગા
રૂતિ થાય છે ?

૩ નીચેના વચ્ચેના રૂપો આપો -

નનાડ, રવમ્, મરિ, વીર્તિ, ગધ, રાજુ ર્વા, નીર્તિ, પ્રયુ

૫. શ્રી ઈ ઈ

* નાં વાગુ વાપરો

† ઉકારાત વિશેષજ્ઞોનું નારીજ્ઞતિ અગ્ર મૂળે ૧૦૪ રહે છે
અથવા તે મળમાં ૬ ઉમેરી ઉપજાય છે

‡ છકા વિભક્તિ વાપરવી

पाठ २२.

आसार्थ.*

परस्मैपद प्रत्यय

	अधिकवचन	द्विवचन	एकवचन
पु३प १	आनि	आव	आम
पु३प २	०	तम्	त
पु३प ३	तु	ताम्	अन्तु
	वदानि	वदाव	वदाम
	वद	वदतम्	वदत
	वदतु	वदताम्	वदन्तु

आसार्थना प्रत्ययो लागता प्रथम धातुस्मिन्ने विकृष्ट प्रत्यय लोडवाभा अने छे.

शब्द

भनूत न. अमत्य	अनु(उप) + भू अ-	वत्स पु. पुत्र.
भमिधान न नाम	नुभवकुं, रिप्कुं.	वयस्य पु. मित्र
उपदेश पु. शिष्वा-	मा अन्वय नहि.	शङ्का स्त्री. वडोम,
भलु. [प्रागक	गस पु. रस	राक.
डिम्य पु. अरगु	गङ्गी स्त्री. गण्डी.	सर्वदा अ० हमेग
दुर्ग न. भकडामलु	जे रे अ० अरे, अरे.	सौम पु० यत्तभा व-
गाड पु. पाठ, [भलु	वश पु. कृण, पेदी,	पयतो अेक वेतो
भद्र न कृष्यालु,	आपाठ	हे तेनो रम

वाक्य

सत्त जयतु ।	रे रे । मा विनयं त्यजत ।
वत्स पितर मणम ।	सख्यौ पुत्राग्यानयनम् ।
अयोध्या दूता गच्छन्तु ।	नयस्योपवनं ममिशाव ।
पुत्रारश्ममारोहताम् ।	जलं नृज पृत पिव ।

* अग अने अद् धातुना आसार्थरूपे भीष्म योपडीभा पाठान्ते

कथं व्याघाणा संनिधौ निवसानि ।
 लोको दुर्गाणि तरतु भद्राणि
 पश्यतु ।
 नराणा व्याधयो नश्यन्तु ।
 मयुरौ मासादस्य शिखरे नृ-
 त्यताम् ।

बालका अजुनं मा वदत ।
 आमनयोर्निपीदतम् ।
 डिम्भ जननीमाह्वय ।
 भूपतयः सर्वदा मया धर्म
 रक्षन्तु ।
 जनः सदानन्दमनुभवतु ।

(तभार) आधनु नाम क्लो.
 हे आणको (तमे) निशागे
 न्तम्या ने पाह शीजे.
 गज्ज शष्पिनि रक्षे.
 आपल्ले डीह्वा माधुमेनी शि-
 आमल्लेने अनुसरिये.
 हेनो प्रसज थाय
 अरे हरि अने माधव (तमे)
 अउप्यगे भा

आ प्रभास्ते माधुमेनी शि
 म्या इना थाय.
 गज्जिने धन आप.
 हे आंटाय थाह्वास्ते अउप्य
 (अमे) सोमग्म पिये.
 (ने) (पानाना) कुपनां मा
 कामो गभाहे. [दायक थाहे
 (अमे) माधुमेनी वआस्ते
 गमनी इनेहविये शउ तने

पाठ २३.

आजार्थ. (भाषण.)

आ-भनेप६ म-थय

	अङ्गवचन	द्विवचन	पुंल्लवचन
पुं० १	त्	धायँ	धायँ
पुं० २	व्य	द्वयाम्	ध्वम
पुं० ३	नाम	द्वयाम्	अन्ताम
	मोदँ	मोदामँ	मोदामँ
	मोदन्	मोद्वयाम्	मोद्वयाम्
	मोदन्ताम्	मोद्वयाम्	मोद्वयाम्

धातु

(७प.)+ञि आत्मने. क्- तेह भेषयी.	मन् ग ४, आत्मने. विस्यागुं, मानुं, धारु
त् (७प.)+षट् धाग्यु करु, आस्युं	प्र (७प.)+नृन् मंडुं, कभि लागु.

नाम

भिलाष पु. डोड, भनोथ	देवदत्त पु अेक भागुसगुं नाम
ाचार पु. योग्य वर्तागुक्, आ५	पार्थिव पु. गण.
हन् पु लु२यो	वार्ता स्त्री. पात, अ५, ८- डीकत

वाक्य

प्रभुभि सह युध्यस्व । चनें रामथ्यं लंभताम् । ह्या गुम्बन वन्दाम् । नाया हिताय पार्थिवा. प्रवर्त- नाम् । ८	कन्ये गीतं शिक्तेताम् । भर्तारं सेवेथाम् । कथं दुःखं सहे । कीर्तये यतामहे । भुषते पितयम् । जनाना धर्मोभिलाषो वर्ध- ताम् । शृगाली म्रियताम् । वार्ताः श्रूयन्ताम् ।
वानुर्गुणान मा श्रवधम् । सग धान्म्य समृद्ध्या मंद- नाम । भाचार प्रतिपद्येथाम ।	

।प्रीना रात्र्यो यथडे.	(मि) पुस्तको अहि अणुाय.
१) डेरी आ५	(नमे मि) देवदत्तने गडन धागे.
(नमे) मद्रतने अ५याम गड करी.	(नमे) भाणुमोनी आ५ादीमां अुशी या५्या
(आपने) इच्छिना दुकभनेतामि या५्या	हे पु२या (गु) म अं३ प्रकागे

भाणुमो अ५य कामथी पारि.

डेटलायक वातुना भूतकभयिइप कृतोनी यादी /

भस् ३३३	अम्न	नश इना थड	
भाए मे १३	आप्त	नता गेधु, नए	
कम् मटाडु ✓	कात	पच् गरवु, पकववु, पक्	
कृव लीसोग उरवा, ✓		पद लवु, पत्र	
जेडडु, कृए		पुष पोपवु, पुए	
क्रम लडु ✓	क्रान्त	प्रच्छ पूडडु	प्रए
कुध भपवु, ✓	कुड	वन्ध आधवु, उड	
कम याडीलडु, ✓	क्रान्त	भज मे १३, भक्त	
भम भाडु ३३३ ✓		मन विआगु भा	
१ मडु क्षान्त		वडु, मन	
भुम भगभणु ✓		मम्ज [मा] ३५	
आडु ग थडु शुब्ध		डु, ✓ मग्न	
खन् जो १,	खात	मुच जो ११	मुक्त
गम् लडु	गन	मु धेना थड	मृ ३
गुन् भा ३३ ✓	गूढ		मुग्ध
जन उत्प १ थडु	नात	या पूलडु	इए
गुव धगडु ✓	जुए	युन् वेडडु	युक्त
त्यज वलडु	न्यक्त	ग्भ आगलडु, ✓	ग्भ
— जा गडु,	दग्ध	ग्म गडु,	ग्म
त्रिग १तावडु	त्रए	रुह ०गडु, ✓	रुढ
दुव धोपिन ३३३	दुए	रुभ मे ग १३,	रुध
ग्ग जेडु	दृए	रुभ लोभ ३३३,	रुध
धा ३३३ धागु		उच् जो १३, ✓	उक्त
३३३	लित	उव जो लडु,	उदित
भाउ तिग्भग ५१५		उर लध लडु, ✓	उद
११३	पृए	त्रिग मे ग १३	त्रिए
१ मडु	नन	रुन १०३, ✓	रुक्त
		ग्म व ५५५३,	ग्म

शम गान ययुं,	गान्.	मृज ग०७०कुं, त०७०कुं, मृष्ट.	
श्लिष भिष्टुं,	श्लिष्ट.	मृष्ट २५५कुं,	मृष्ट.
सह ५५कुं,	सोष्ट.	हन ६५कुं,	हन.

२५६

उटज पु. कु५कुं.	पङ्क पु. ३६५.
उपाय पु. ६५५.	पीडा श्री. ११५.
कुम्भकार पु. कुं५५२	मति श्री. मति.
कूप पु. कु०.	मद पु. ३५.
घट पु. ५५.	यज्ञिय वि०. यत्त सं५५.
उत् (६५) + धृ ग १, ६५५	समर्थ वि०. राजिमान
७५५२कुं, ७५५३कुं, ७५५४कुं.	सर्ग पु. ५५.

वा५५

जलं पातुं नदीमगच्छत् ।	गृहं प्राविश्य क मातेयपृच्छत् ।
कुम्भकारेण घटः कृतः* ।	लक्ष्म्या मदेन स्पृष्टोऽसि ।
हरिणा सपौ दष्टः ।	रामेण बहवः कृपास्तडागाश्वो-
धामं गन्तुमिच्छामि ।	न्वाताः । [मयच्छत् ।
जनाना पीडाः परिहर्तुमीश्वरः	एवमुक्तो हरिर्ब्राह्मणाय धन-
समर्थोऽसि ।	अश्वमारोद्धुं मतिर्जाता ।
भार्या त्यक्त्वा वनं गतः ।	अत्रूञ्जित्वा नगरी प्राविशत् ।
रामस्य पीडा नष्टा ।	सर्वाभिः प्रष्टा ललनाऽलज्जन ।
उपायश्चिन्तित ।	हेम, सोष्ट. सीतया । [क्तः ।
गृहं प्राविष्टः किकरः ।	पृथिव्या चर्गितुं यज्ञियाऽश्वो मु
शम्बुकेन कथिता वात्ता शुवा	नाप्रतिनिवृत्तय रामो राज्यं क-
रामोऽमुद्यत् ।	र्तुमारभत ।
नद्यास्तीरे चिरं विद्वन्याटनं	पङ्कं पतिना धेनुमुहरति ।
निवृत्ता सीता ।	रक्षितोऽग्नि देवेन ।

* आरी इति जे वाक्येभ्यो लृतकृत्य वापरेतो दोष त्या भक्ति
द्विधापद अध्याहार रामजय

† कृ. धा० ७५२थी देवध ५६१

શમ ગાવ્યા કાષ્ઠિણ્યુ ફેગ્કાઠ વિના પુસ્લિગ તથા સ્ત્રીનિગ
શ્લિજ્ઞોત નામને લગાડાય છે; પરંતુ તે નામોના મુળ રૂપમાજ
કટલાક ફેગ્કાઠ યાય છે, તે હવે જાણાવીશુ.

૧. કેટલા સ્ત્રીક નામો સ્ત્રીવા લેાય છે કે તેમનુ મુળરૂપ પ્રલ્લય
લાગતા સ્ત્રીને સ્ત્રીવુજ રહેછે. આ નામો પુસ્લિગ લેાય કે
સ્ત્રીલિગ લેાય તો સ્ત્રી પલુ તેમના સ્ત્રીક સરખાજ રૂપ યાય
છે; ઉ-મૂમત્ પુ. મરુન્ પુ. દવદ સ્ત્રી. ઈ.

મરુત્ પુસ્લિગ.

	સ્ત્રીકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્ર તથા મ	મરુત્*	મરુતૌ	મરુત
દ્વિતીયા	મરુતમ્	"	"
તૃતીયા	મરુતા	મરુદભ્યામ્	મરુદિ
ચતુર્થા	મરુતૈ	"	મરુદગ*
પચમી	મરુત.	"	"
ષષ્ઠી	"	મરુતૌ.	મરુતામ
સપ્તમી	મરુતિ	"	મરુસુ

વાચ્ સ્ત્રીલિગ.

	વાકૃ	વાચી	વાચ
પ્ર તથા મ	વાકૃ	વાચી	વાચ
દ્વિતીયા	વાચમ	"	"
તૃતીયા	વાચા	વાચ્યામ	વાચિઃ

* પદને અને સ્ત્રીકથી વધારે વ્યજન હોય તો તેમનો પહેલોજ
કાયમ રહે છે અને બીજા બધા ઊડી જાય છે, ઉ મરુત + મ = મર
સુ = (સુ નો સોપ થતા) મરુત

† જ કે જ પછી અષોષ અક્ષર આરિ તો તે જ કે જ નો ક
અને અત રથ કે અનુનાસિક સિનાથ ધોષ અક્ષર આરિ તો જ
માથ છે આ અક્ષરો પદને અને આલ્યા હોય તોપણ એ ફેરમાર
માથ છે અનુનાસિક સિનાથ ડોષપથ વ્યજન પદને છે કે આલ્યા
હોય તો તેને અદ્યે તેના વર્ગનો નકલ્યે પહેલો કે ત્રીજો મુકાય છે

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
પૂર્વા	વાચ	વાચ્યામ્	વાચ્યઃ
અમી	વાચઃ	"	"
હી	"	વાચોઃ	વાચામ
અમી	વાચિ	"	વાલુ

૨. અત્ અને વત્ છેડવાળાં નામોનાં નરજાતિ એકેક સાંચ રૂપોમાં જ ની પૂર્વે જ ઉમેરાય છે.

મગવન્ પુલ્લિંગ.

પ્રથમા	મગવાન્	મગવાન્નો	મગવન્નઃ
દ્વિતીયા	મગવન્નમ્	"	મગવતઃ
તૃતીયા	મગવતા	મગવદ્ભ્યામ	મગવદ્ધિઃ
ચતુર્થી	મગવતે	"	મગવદમ્યઃ
પંચમી	મગવતઃ	"	"
ષઠી	"	મગવતોઃ	મગવતામ્
અષ્ટમી	મગવતિ	"	મગવન્તુ
નવમી	મગવાન્	મગવન્નો	મગવન્નઃ

૩. આ રૂપોમાં અને વર્તમાને ક્રૂંતના પુલ્લિંગ રૂપોમાં માત્ર એકલોજ તકાવત છે, કે પ્રથમાના એકવચનમાં ઉપર ને જ હીપે રૂપોમાં આવ્યો છે તે આમાં દમવાર મ્હે છે; ડિ. ગચ્છત ૧. ડિ. ગચ્છત ૨. એ.

૪. અંજનાંત નપુંમક નામોની પ્રથમા, મનોધન અને દિતીયાનાં રૂપોના પ્રથમો નીચે પ્રમાણે છે.—

એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
૦	૬	૮

અત્ય વ્યજન જે અનુનામિક છે અર્વરનર ન હોય તો તેને બહુવચનનો જ પ્રત્યય લગાડવા તે અત્ય વ્યજન પૂર્વે ન્ ઉમેરાય છે. અકાગત નપુમકલિંગ નામોની પેઠે અહિપણુ યાડીની વિભક્તિના ઉપો તેમને મળતા રૂપના પુરિનગ નામના જેવા થાય છે.

જગત્ ન	જગત્	જગતી	જગન્તિ
ગચ્છત્ વ. ૬	ગચ્છત્	ગચ્છન્તી	ગચ્છન્તિ

૫. પ્રથમા, મનોરન અને દ્વિતીયાના દ્વિવચનના વર્તમાન કૃંતનાં નપુમક રૂપ સ્ત્રીનિગ અગ જેવાજ છે, મવન્ ન કૃ મવન્તી સ્ત્રીનિગ અગ અને નપુંસક દ્વિવચન; વિશન્ વ કૃ વિશન્તી છે વિશન્તી સ્ત્રીનિગ અગ અને નપુમક દ્વિવચન.

૨૧૬.

આપહુ સ્ત્રી આદત, પડાી
 ખાયુષ્મત વિરો લાગી ઉમ-
 રવાણું.
 મુગચ્છત વિરો યુણુવાન્
 જગત્ ન જગત
 દૃશદ સ્ત્રી પત્ય
 ધીમત્ વિરો સુધિમાન, ગણુ
 પચ્ચન્ વિરો. પગ સીન
 પ્રતિપદ્ સ્ત્રી. પડને.
 મગચ્છત વિરો દિવ, પૂલ્ય
 મચ્ચન્ મર્વ આપ, પું.
 મૃમચ પુ. ગણ

મરુત્ પુ પવન, દેવ [નેહુમ.
 મૃર્નિમત વિરો. પ્રત્યક્ષ, આ-
 યશસ્વત વિરો પ્રખ્યાત.
 વાચ્ સ્ત્રી વાણી, વાચા.
 વિદુર્ સ્ત્રી વીજળી
 શમ્દ સ્ત્રી રાદકતુ.
 શ્રીમત્ વિરો. આ માદ, મુખી
 મવદ સ્ત્રી. મવન, ચદતી
 મુલ્લમાજ વિરો મુખી
 મુહદ્ પુ મિત
 હુનમુજ્ પુ અગ્નિ
 વિચન્ ન આકાગ

* વન્ અને મન્ છેડાનાળા વિરોપણો અને વર્તમાનકૃદોનાં સ્ત્રીલિંગ અગ જે ઉમેરનાથી થાય છે ઉ—આસુષ્મતી સાંખ્યા આપરદાનાળી પરંતુ પેદેલા, ચોથા અને દગમા ગણના ધાનુના વર્તમાનકૃદોને આ જે સાગતા અન્ય જ ની પૂર્વે ન આવશે ઉમેરાય છે અને છેકા ગણમા ચિમ્લે ઉમેરાય છે

उप (उप.) + ईक्ष् + संभा-
 ण्युं, न गण्डकाग्युं.
 कार्तिक पु. कार्तिक महिनो.
 नल पु. ऐक राण्युं नाम.

महोत्सव पु. मोटो ओत्सव.
 मृग पु. हरण, पशु.
 वासुदेव पु. वृष्णुं नाम.
 विद् ग ४, आ भने. ऐपुं,
 थ्युं.

पतंभान्ददंत.

कुर्वन् कर्तुं.
 गच्छत् वृत्तुं.

जयत् श्रुतुं.
 नोदयन् प्रेरुं, ईक्षु
 शासत्* शस्य कर्तुं.

पश्यत ज्ञेपु.
 वसन् वस्युं.

वाक्य

नृशक्तिभ्यो गुणवतामपि भयं वि-
 यते ।
 चन्द्रस्य मन्त्रागः शरयाहादको
 भवति ।
 भिक्षुता सह भेषो विद्यति वर्तते ।
 वन्द आधुमान् भव ।
 नमो भगवो कामुदेवाय ।
 पश्यतो † गुरोः शिष्येणाविनयः
 कृताः ।
 हुनभुज दग्धमण्डपनपश्य-
 क्षयः ।
 दिनेषु ‡ गच्छन्तु नारायणः
 पण्डितोऽभात ।

धीमन्तो लोके यदाखन्तो भव-
 ति ।
 रामो मुनिमान् धर्म इव ।
 जयत शत्रून् मोषेक्षरा ।
 भवद्विरादिष्टः किकरो नगरमग-
 च्छन् ।
 मन्त्रा भर्तृर्जुनं द्रष्टुमिच्छति ।
 कतिना वाधु माधुर्यमाम्नि ।
 गुहदोर्ध्वनमलहर्नीयम् ।
 भवन्तः पुंसः महागच्छन्तिनि
 श्रीमो देवग्याज्ञा ।
 मर्तो शासति दशरथे भुभुवि
 जवाः मुगभाज्ञो उभवन् ।

* आ दृष्टंता इपोमा नृ नो टगिरो धनो नधी.

† आ अनादशार्थं पर्थीना दामनो ऐ, नेना अर्थ "गुरो
 देवतां धृता मे" मे शब्दे इति धाय ऐ.

‡ आ सनिराभभीना दामनो ऐनेना अर्थ 'दिवरो गमा
 धना' नेना धाय

નારાયણ પરાધીન નથી.
હરણો જંગલમાં પત્યરોડિપર
ધ્રુ દ્યેનો રાજ છે [એસે છે.
કાર્તિકની પડવેએ મોટા એ-
ચ્છવ છે.
(મેં) (એક) છેકરાને નિરાણે
જતો જોયો. [રમાં રહ્યો.
રામ આપ્તાદ અયોધ્યા રાહે-

અહતીમાં બહુ માયુઓ (એક)
માયુસને અનુસરે છે.
પડતીમાં માયુસ મિત્રોવડે ત-
જાય છે. [જોયા
કુણે માયુસોને ઘોડા હાંકતા
સંયાસીએ જગતને જગપ
માને છે. [પુત્રકરઆય છે.
જુદિમાન નાગપાયુવડે (એક)

સવાલ.

૧. ગંદૂત વ્યાકરણના વિભક્તિના મામાન્ય પ્રત્યયો આપો.
૨. વર્તમાનકૃંત સાથે તથા મૂમ્ત્ જોવાં વ્યંજનાંત નામો સાથે જન અને મન છેડવાળાં નામોનાં રૂપો મરખાપો.
૩. વર્તમાનકૃંતના તથા જન અને મન છેડવાળાં વિદ્યેપણનાં સ્ત્રીલિંગ અગ, તથા નપુંમકલિંગ દિવચન, સ્ત્રી રૂતિ ધાય છે ?
૪. ચ્ અથવા જ પછી અથાપ વ્યંજન આઓ હોય ત્યારે, ઘોપવ્યંજન આઓ હોય ત્યારે, અને કશુએ ન આઓ હોય ત્યારે શું ધાય છે ?
૫. ત્યારે મ નો વ ધાય છે ?
૬. નીચેનાં નામોનાં રૂપો આપો.

મતિવદ, દુતમુત, યદામત (નિ.), કુર્કત (નિ.),
મુગ્ધમાત્ર (પુ. ન.) આયુમત, (પુ. ન.), દિગત (નિ.),
વરવત (પુ.), આપદ, મોદયત (નિ.) ૯. ઈ.

૭. અનાચાર્ય પાની અને મનિમખમીના પ્રોગ ઉગાગયુ સાથે સમજાવો.

પાઠ ૨૬.

અન્ અને ઇન્ છેડાવાળાં નામો.

૧. પ્રથમા તથા સંબોધનના એકવચનનો સ્ પ્રત્યય લોપાય છે. (પૃ. ૭૮ ની ટીપ* જુઓ).

૨. પ્રથમાના એકવચનમાં અને બંધા બંધનાદિ પ્રત્યય આગળ અત્ય ન્ લોપાય છે.

૩. પહેલાં પાંચ રૂપોમાં અ દીર્ઘ થાય છે; ૬ તો માત્ર પ્રથમાના એકવચનમાંજ દીર્ઘ થાય છે. આ નિયમ નપુંસક નામોને લાગુ પડે નથી; પરંતુ એ લિંગમાં પ્રથમા, દ્વિતીયા અને સંબોધનના બહુવચનના અ તથા ૬ દીર્ઘ થાય છે.

૪. દ્વિતીયાના બહુવચનના અસ્ પ્રત્યયથી માંડીને તે પછીના કોઈપણ સ્વરાદિ પ્રત્યય લાગતાં અ લોપાય છે. પરંતુ ત્યારે અગી પૂર્વે એવો જોડાણ આવ્યો હોય કે જેમાંથી પીળે બંધન મ કે વ હોય ત્યારે અ જોડી જતો નથી. પુલ્લિંગ અને નપુંસકલિંગના મપ્રમાના એકવચનમાં અને નપુંસકલિંગની પ્રથમા, દ્વિતીયા અને સંબોધનના દ્વિવચનમાં આ નિયમ વિકલ્પે લાગુ પડે છે.

૫. સંબોધનનું એકવચન મૂગરપથી જિન્ન નથી; નપું- મકલિંગમાં ન્ વિકલ્પે લોપાય છે.

મત્તમ પુલ્લિંગ

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન
પ્રથમા	રાજા	રાજાનો	રાજાનઃ
દ્વિતીયા	રાજાનમ્	..	રાજઃ*
તૃતીયા	રાજા	મત્તમ્યામ્	રાજભિઃ

* અં-ય અન્ માના જ નો લોપ કરવાથી રાજન્ રથા પૃ. ૨૦ ની ટીપ* મા બતાવેલા સંધિના નિયમ પ્રમાણે ન્ નો મ્ થયો તે પૂર્વના જ માથે જોડાવાથી જ થયો.

	ऋकवचन	द्विवचन	षड्वचन
अतुर्था	राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्य
पचमी	राज्ञ	"	"
षष्ठी	राज्ञ	राज्ञो	राज्ञाम्
सप्तमी	राज्ञि-राज्ञिनि	"	राज्ञसु
अभोधन	राज्ञन्	राज्ञानी	राज्ञान

आत्मन पुष्टि १२

प्रथमा	आमा	आत्मानौ	आमान
द्वितीया	आत्मानम्	"	आत्मन
तृतीया	आमना	आत्मभ्याम्	आमभि
अतुर्था	आमने	"	आमभ्य
पचमी	आ मन	"	"
षष्ठी	"	आमनो	आमनाम्
सप्तमी	आमनि	"	आमसु
अभोधन	आमन्	आमानी	आमान

नामम् नपुमकलिग

प्रथमा	नाम	नामनी न स्त्री	नामानि
द्वितीया	"	"	"
तृतीया	नाम्ना	नामभ्याम्	नामभिः
अतुर्था	नाम्र	"	नामभ्य
पचमी	नामन्	"	"
षष्ठी	"	नाम्रा	नाम्राम
सप्तमी	नामनि-नाभि	"	नामसु
अभोधन	नामन्-नाम	नामनी-न स्त्री	नामानि

गणितन पुष्टि १३

प्रथमा	गणी	गणनी	गणित
द्वितीया	गणितम्	"	"

	अधिकवचन	द्विवचन	अहुवचन
तृतीया	शशिना	शशिभ्याम्	शशिभिः
चतुर्थी	शशिने	"	शशिभ्यः
पञ्चमी	शशिन	"	"
षष्ठी	"	शशिनो	शशिनाम्
सप्तमी	शशिनि	"	शशिषु
अष्टमि	शशिन्	शशिनो	शशिन

भाविवन् नपुमङ्गलिङ्ग

प्र तथा द्वि	भावि	भाविनी	भावीनि
संशोधन	भाविन्-भावि	"	"
आश्रीना ३५	शशिन् प्रभाष्ये		

गण्ये

अनुजीविन्* विरो	कुशलिन विरो	ना०, यवानुं,
आकरी ५२ नार,	सुष्पी	नीपणवाणु
आश्रित	क्षेत्रगामिन विरो	महिमन् पु म-
अपराधिन विरो	तीर्थभङ्गी ङणु	भा
गुल्हेगार	चर्मन् न आमङ्क-	मेधाविन् विरो अ-
अश्मन् पु पत्थर	नामन् न नाम	दिमान, अक्षु
आत्मन् पु आत्मा,	पक्षिन् पु पक्षी	योगिन् विरो ज्ञे-
७१, ५३	प्राणिन् पु प्राणी	गा
उत्सङ्गवर्तिन विरो	प्रियत्रादिन विरो	राजन पु गण
(उत्सङ्ग, पु	भीक्षु जालना०	उर्मन् पु उर्मो,
जोगो) जोगा-	प्रेमन् पु स्नेह, प्रेम	विश्वकर्मन् पु. वि
भा जेले.	फलादिन् वि ५१	शुक्रर्मा, देवनेत्र
कञ्चुकिन् पु अ	आश्रिते गृहेना०	शिखी
त पुरेना ५३ नो-	द्रव्यन् पु अक्षु	शिखिन् पु पर्वत.
५३.	भर्मन् न ध०	स्वामिन् पु पक्षी
कर्मन् न काम	भाविन् विरो य	

* इह छेडा नाणां विशेष्येणु स्त्रीलिङ्ग अग ई उभेरवाची धाय छे, उ - अनुजतिन् आकरी ५२ नारी दासी

अनर्थं पु नृकशान्,	कोशल न दुशि-	निर्वृतिमत् निधि
अनिष्ट	यासी, प्ररीक्षणा	निगतसङ्गु, कु
अन्त पुग न. ८११-	जगत्कर्तृ पु दुनिया	पी.
नभानुं	उपगवता, पर	परिणाम पु. छे १,
अमात्य पु प्रराज.	मेधर	परिणाम
अमग न आकाश	जीरित न उपतर.	पुष्पवत् निधि पु
अतरत् {अव	शुद्धी [दुष्ट	एवशापी
(७५) + नृनो	दुष्ट (दुष्णो भू ६)	प्रियवादिन्व न भी
व ६ } अतगुं	दैन्य न हतकापयुं	हा योपापयुं
आत्मजा श्री नी-	दु ग १, परमै	यातिक पु व्यत्रागु
करी [न, जम	दयापी पिगगु	वसुदेव पु कृष्णना
भारम्भ पु. २३२आ	न कदापि (अन	आपगु नाम
उपकाग पु. ७५३२	य) करीपयु नहि	शुभविधि भा३, भा
उपानह* श्री	नाश पु टानि	गलिक.
ज्यो, आमु	निमित्त {निर(७५)	श्रवण न. साभगु
कुण्डित (कुण्डनो	+ मा नो लु	श्रीवेण पु विद्येप
भू ३) अपायेतु,	६ } निर्मेष, य-	नाम
आकाशायेतु	नानि ३	मग्न पु २५३.

वाच्य

योगिन फलाशिनो भवति ।	कञ्चुकी गतामत्त पुरे धिक्त्त
अवराजिन मा क्षमस्व ।	पुण्य ।
अनुनीचिने कुप्यति भर्ता ।	अनग्य कन्यागाय यवमानेन
दशरथस्य पुत्रा नाम्ना राम ।	गमेगाना ऋगमुपानीयन ।
ब्रह्मण मजा प्रपायते ।	आत्मन पुत्राणां कर्मसु वीक्षण
रात्र कुशली भव ।	प्रशसति ।

* आ शब्दना अन्ये ह्येनो अरोप व्यञ्जनानि अ यथ पर उता न योप व्यञ्जनानि अ यथ पर उता * अने पदनिम व्यथवा ह थाथमे

૨ અન્ છેડાનાળા અને ઇન્ છેડાવાળા નામોના રૂપ સમ્પાદો

૩ નીચેના નામોના રૂપ આપો

મૂર્ધન્ પુ. મહિમન્, વર્મન્, યજ્ઞન્ લઘિમન્ કુગ
લિન્, ભર્મન પક્તિન, સીમન, સ્ત્રી. ઈ ઈ

૪ ઇન્ છેડાનાગ નામનુ સ્ત્રીલિંગ અગ શી રીતે થાય છે?

પાઠ ૨૭

સ્, વસ્, ઈવસ ને ણ્યસ્ છેડાનાગ નામો

૧ સ્ છેડાનાગ નામોનુ પ્રથમાનુ અકુવચન સ્ પ્રત્યય લેવાય કચી, નામના પાત્ય બ્રહ્મ લાય તો તેને ઈર્ષ કરવાવી થાય છે નામના અત્ત સ્ નો વિસગ કરાય છે (૫ ૭ ની ઈપર્ ણુઓ)

૨ યજ્ઞનાદિ પ્રત્યય નામના સ્ ને વિમર્ષ થાય છે, પછી પો ના આપેલા નિયમ પ્રમાણે તેની સધિ થાય છે (૫ ૧૫ ની ઈપર્ અને ૫૪ ૧૭ ની ઈપર્ તથા ઈપર્ ણુઓ)

૩ વસ્, ઈવસ અને ણ્યસ્ છેડાનાગ નામોના સ ની પૂર્વ પડેલા પાત્ય રૂપોમાન્ ઉમેરાય છે, તથા ઉપાત્ત બ્રહ્મ કરાય છે પ્રથમાના અકુવચનને ક્રેડે તો વાન્ અને યાન્ થાય છે

૪ દ્વિતીયાના બ, વચનથી માડીને સ્વગદિ પ્રત્યય ના ના, અને નપુમકનિગતી પ્રથમા દ્વિતીયા અને ત્રીયા વચના દ્વિવચનનો હિ પ્રત્યય લાગતા, વસ્ છેડાવાળા નામોના રૂ ને ઈ* થાય છે અને અક્ષરગદિ પ્રત્યય લાગતા તથા નપુમકનિગતી પ્રથમા દ્વિતીયા અને સમોધનના અકુવચનમા અત્ય સ્ નો વૃ થાય ૩

* ણુ ની પૂર્વ બે દ્વ અર માધ્યો દેવ તા ય ના ર થતા ૧. લોપાય ક્રે - સાક્ષર-ણુવ (૦ બદ્)

૫. કવચ ૨ માં આપેલા નિયમ કૃત્યસ્ને એવસ્ છેડા-
માં નામને પણ લાગુ પડે છે.

૬. નપુસકલિંગમાં તો ઉપાંત્યે અ આખ્યો છેવ તો પણ પ્રથમા,
ત્રીયા ને સંબોધનના એકવચનમાં તે લીધું કરાતો નથી.
પદુવચનનો ક પ્રત્યય લાગતાં ઉપાંત્યે જ કોઈ સ્વર આખ્યો હોય
લીધું કરાય છે, અને તેના પર અનુસ્વાર વધારાય છે.

૭ સંબોધનના એકવચનમાં આ બધામાંથી એકને
ઉપાંત્ય અ લીધું થતો નથી; ઉ ચન્દ્રમ. વિદ્વન્ ધ્વિયાદિ

ચન્દ્રમમ પુલ્લિંગ.

	એકવચન	દ્વિવચન	પદુવચન
પ્રથમા	ચન્દ્રમાઃ	ચન્દ્રમમી	ચન્દ્રમમઃ
દ્વિતીયા	ચન્દ્રમસમ	"	"
ત્રીતીયા	ચન્દ્રમસા	ચન્દ્રમોભ્યામ	ચન્દ્રમોભિઃ
ચતુર્થી	ચન્દ્રમસે	"	ચન્દ્રમોભ્યઃ
પચમી	ચન્દ્રમસઃ	"	"
ષઠી	"	ચન્દ્રમસોઃ	ચન્દ્રમમામ્
સપ્તમી	ચન્દ્રમાસિ	"	ચન્દ્રમઃસુ-સ્વુ
અષ્ટમી	ચન્દ્રમઃ	ચન્દ્રમસી	ચન્દ્રમસઃ

વિદ્વન્ પુલ્લિંગ.

	વિદ્વન્	વિદ્વામી	વિદ્વાસઃ
પ્રથમા	વિદ્વાન્	વિદ્વામી	વિદ્વાસઃ
દ્વિતીયા	વિદ્વાસમ	"	વિદ્વપઃ
ત્રીતીયા	વિદ્વાસાં	વિદ્વદુભ્યામ	વિદ્વદ્ભિઃ
ચતુર્થી	વિદ્વસે	"	વિદ્વદ્ભ્યઃ
પચમી	વિદ્વાસઃ	"	"

	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પદ્મ	વિદુષ	વિદુષો	વિદુષામ્
સમ્પ્રમાણ	વિદુષિ	"	વિદુષુ
સમ્પ્રમાણ	વિદુન્	વિદુસૌ	વિદુસ

શ્રેયસ્ પુલિંગ

પ્રથમા	શ્રેયાન	શ્રેયાસૌ	શ્રેયામ
દ્વિતીયા	શ્રેયાસમ્	,	શ્રેયસ
તૃતીયા	શ્રેયસા	શ્રેયામ્યામ્	શ્રેયામ
ચતુર્થા	શ્રેયસ	"	શ્રેયોમ્યઃ
પચમી	શ્રેયસઃ	,	
ષષ્ઠી	,	શ્રેયસા	શ્રેયસાન
સપ્તમી	શ્રેયસિ	,	શ્રેય મુ-સ્તુ
અષ્ટમી	શ્રેયન્	શ્રેયાસૌ	શ્રેયાસ

મનસ્ નપુમ્સલિંગ.

પ્ર દ્વિ અને મ મન	મનસી	મનાસિ
આક્રીના ચન્દ્રમસ્ પ્રમાણે		

તાસ્થિવસ્ નપુમ્સલિંગ

પ્ર દ્વિ અને સ તમ્યવર્	તાસ્થુષી*	તાસ્થિવાસ
આક્રીના વિદ્વસ પ્રમાણે		

આચમ્ સ્ત્રીલિંગ

પ્રથમા	આર્ચિઃ	આર્ચિસૌ	આર્ચયઃ
દ્વિતીયા	આર્ચયમ્	"	"
તૃતીયા	આર્ચિસા	આર્ચિમ્યામ્	આર્ચિમિ
ચતુર્થા	આર્ચય	,	આર્ચિમ્ય

* વસ્ છેડાનાના નામાનુ સ્ત્રીલિંગ અર્થ નપુમ્સલિંગની પ્રથમા દ્વિતીયા અને સમ્પ્રમાણના વિવચન ગણુ છે. દ્વયસ્ અને વ્યસ્ છેડાનાના નામાનુ સ્ત્રીલિંગ અર્થ નો માત્ર દ્વ ઉત્પન્ન થાય છે.

	अधिकृत्यन	द्विवचन	अहुवचन
पथमी	अचिष	अचिर्भ्याम्	अचिर्भ्य
इडी	,	अचिषो	अचिषाम
सप्तमी	अचिष	,	अचिषु-षु
अभोधन	अचि	अचिषो	अचिष

रा०६

अभ्युपिवस् विशे वसेतु	मनस् न मन
कनीयस् विशे वधारे नागु	यशस् न कीर्ति
चक्षुस् न आप्	रक्षस् न रक्षस
उन्दस् न वेद	रजस् न धुण, पराग
ज्यायस् विशे वसारे भाटु	वक्षस् न जाती
तपस् न तप	वचस् न वचन
तमस् न आधार	वनोकस् विशे वनभा रते-
तस्थिवस् विशे उभेलु	नार
तेनस् । तेन ताप [रज्जार	वयस् न उभर
दिवोकस् पु देव रसर्गभा	वासस् न लु । कु कपु
दुर्वासस् पु अक अपिनुनाम	विद्वस् विशे अणेतु
धनुस् न कामकु	विधस् पु प्रह्ला
नभस् न आकाश	शिरस् न माधु
पयस् । पाणी	श्रेयस् विशे यानु, आमा.
प्रेयस् विरो वधारे नहातु	सगस् न सरोन
भूयस् विशे वधारे भाटु	हावस् न अणितन

अभूमि स्त्री अविपय, अणो	गुणिन् विरो अणुवान् •
भ्रात्रम पु भद्र [अर	जीर्ण विरो अणु, अणु
कीचक पु विगण गणना	द्वारवा स्त्री अक रज्जिरनु
मेनापतिनु नाम	नव विरो नकु. [नाम
कुश पु । मना पुननु नाम	परिहित विरो पारेतु
कून (कू ने वृ ह) अयेतु	पान्य पु भुभाइ

* आ तथा भूयस् अणुनां इ । अयस् प्रभाजे धाय छे

पृजास्थान न पृजांनुं करेणु	शाखा स्त्री अण अनी गा
संकीर्णुं करणु	भा (७५) + थि । १८
प्रियवदा स्त्री गकुन्तलानी	आभ + लो, आभ
भभीणु नाम [गण	राभयो
भगीरथ पु अक श्यवरी	श्वेत विरो घोणु
लिङ्ग न लति (२।१ ई के	सतप्त (सम + तप नो न)
पुत्रप + भा । १५। १३)	तपेते, तापथी लपेते
त्रि (१५) + प्राण व्यापुं छाडु	
अनु (७५) + मन ली कलेरी, क मृ + कडु, म गता आभ	
उत् (८५) + यत् (उद्यत्) + ५ अ । ३	
व्रज ग १, ५२२ मे ६८७	
भा (१५) + ह आडु मय करेते	

४५

मुनयो वने कसो भवन ।	गडूत्र । तस्मु महयन ।
दवान दिवोकमा वदन्ति ।	मनसा हरिं व्रतान ।
कर्नायाम भ्रातरमाद्यय ।	तस्सां फलमनुभवन्तु ।
कुशा लवस्व व्यासान् भ्राता ।	दुवासा पाण्डुनां वसानम
मेयसा जनान् स्मरान कृष्ण ।	गडून् ।
उद्यन्त उडमसं प्रसम्प ।	भूयसां न शायरागया वर्तन्त ।
रभाभिर्नभा व्याष्यन् ।	रामा रत्नां ग हवा रगाय
समगी परिहन्त कपता ।	न्त । [धृत्त ।
धरमे पता ।	गदायाः पताम भ्रातर्नाम

विहाद्रमपदिष्टो दगम्या रामाहरन् ।
 भीमन वलाम ताडन कीर्त्ता पुश्र्ण ।
 वदन्त हवी-वर्ना मागर्त्ता ।
 नगरस्य जनान् विविदरात्रेतिमप-२३ ।
 पुंसस्य तत्रमा गतन स इन्द्रायमाश्रयत् ।

* દ્વારકામધ્યુપુષો નનસ્ય સપદો મનસોડ્યધ્યભૂમિરભવન્ ।
વસિષ્ઠસ્ય વચાસિ શ્રુત્વા વિશ્વામિત્રેણ સહ રામસ્ય ગમન
દગ્ગરથોડ્વમયત ।

ગુણા પૂજાસ્થાન ગુણિષુ ન ચ લિદ્ધ ન ચ વય ।

હરિઝ્ય વાણીરોડે માને રાત
કરી
નારાયણનો નાન્દો બાઈ કા
રીમા છે.
||શુનિ વેદાને “છદ્સુ”
એવું કહે છે
નન પૂણોનો પરાગ લાને છે
||શુની કીર્તિ પૃથ્વી ઉપર
પમરે
પ્રિયવદા દુસામાપામેત ગઈ
અને મારી માગી [સ્ત્રિયો
હરિઝ્યે મારયિને રથ હાકતો
ગમ નાન્દા બાઈ રો સેવાયો
ગ્પૂઝ્યે કામદા અને તીરો વો
પૂ િને છતી

બગીચ પ્રહ્લાને તપરોડે ખુશી
કયાં
વનમા ગેડેનાગ કપિઝ્યોના મ-
ડો કાડના ડાળા અને પા
ડાના ડરાયા [છે
મરોનરોના પાણીમા કમજો
ગાન નિદ્ધાનો પૂજે છે
નેમ માણુમ જૂના ડાડા
તજ દેડે અને નવા ધારણુ
ફરે છે તેમ જુન જૂના રા
રીગ તજે છે અને નવામા
પમે છે
અગ્નિમા ના પાવેલા પગિદાન
અગ્નિરો દેવતાઝ્યો પામે
નહિ નાય છે

સંવાલ

૧ અમ્, ઇમ્, ઈયમ્ કે ત્વમ્ અને ઇન્ છે. આના ના
માના રૂપે સરખારા

૨ વસ ના ઇ નુ ડ કયાં ધાય છે ? અને તેમ યતા પૂર્વગી
ઇ નુ યુ ધાય છે

* એવમ્ આની ચાદેનામાએ જ્યારે તેઓની સુખસપ્ત
તરી અર્ધાંત્રોએએ જોડતા સુખી યરા ચાલુ હતું તેવાએ પૈસ
લે વચારે નુખી દતા

† ક્રિયાં ત વિ નિવિત્ ૧૧૫૨ની

ઃ નનુપા વિમિત્ ૧૧૫૨ની

૩ વસ્ અને ઈયસ્ કે એયસ્ છે. ડાવાળા નામના સ્ત્રીને
૩૫ સી સીતિ યાય છે ?

૪ નીચેના નામોના રૂપો લખો

નમસ ધનુસ્, જમ્મિવસ્ (ત્રિ) વ્યાયસ્ (ત્રિ) વગ્સ્
ચક્રવસ્ (ત્રિ) લઘીયસ્ (ત્રિ) ચક્ષુસ્, વનોદસ્
(પુ, સ્ત્રી), સદિવસ્ (ત્રિ) ઈ

પાઠ ૨૮

વિધ્યર્થ.

પ્રત્યય

૫૨૦ને ૧૬

	અકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પુ ૧	ઈયમ	ઈય	ઈમ
પુ ૨	ઈસ	ઈતમ	ઈત
પુ ૩	ઈત	ઈતામ્	ઈપુમ્

આત્મને ૧૬

	૧	૨	૩
પુ ૧	ઈય	ઈવહિ	ઈમહિ
પુ ૨	ઈગા	ઈયાગામ્	ઈગમ્
પુ ૩	ઈત	ઈયાનામ્	ઈતમ્

આ વિધ્યર્થના પ્રત્યયો ધાતુમા નિકટ મુ પ્રત્યય ઉમેશા ઈથી
લગાડાય છે.

* વિધ્યર્થના પ્રત્યય પ્રથમ મૂળ જે રાજ છે અપરાદ માત્ર
નીચેમખાણે છે. ૫૨૦ને ૧૬ પુ ૩ ન ર પ્રત્યય મનુ ને ખદ
જન્ છે, અને આ મને ૧૬ પુ ૩ ખ વ પુ ૧ ને વ અન પુ ૨
અને પુ ૩ દિ વ પ્રત્યયો મન્ત, દ, દતામ્, અન દયામ્ ને ખ મે
સ્ત, મ, આગામ્ અને નાયામ્ છે. આ પ્રત્યયોમાર્થી યજ્ઞન ઠિ
પ્રત્યયોની પૂર દ અને ન્વરાદિ ન પયાની પર્વે દ્વ ઉમ ધય છે
અન્તીજ વિસક્ષણના ડ

પરસ્મેપદ.

એકવચન.

દ્વિવચન.

બહુવચન.

પુ. ૧	વસેયમ્	વસેવ	વસેમ
પુ. ૨	વસેઃ	વસેતમ્	વસેત
પુ. ૩	વસેત્	વસેતામ્	વસેયુઃ*

આત્મનેપદ.

પુ. ૧	યુધ્યેય	યુધ્યેવહિ	યુધ્યેમહિ
પુ. ૨	યુધ્યેથાઃ	યુધ્યેયાથામ્	યુધ્યેધ્વમ્
પુ. ૩	યુધ્યેત	યુધ્યેયાતામ્	યુધ્યેરન્

વિધ્યયં (૧) સંભવ, આજ્ઞા, પ્રાર્થના, ઈચ્છા, આરાધનાદિ ખતારે છે, અને તેવા અર્થના સાદા વાક્યમાં વપરાય છે. (૨) ઈગીતેવા અર્થના ઉપવાક્યોમાં પણ વપરાય છે. (૩) તેમજ જેમાંનું એક વાક્ય ખીજા વાક્ય ઉપર આધાર રાખતું હોય અને હેતુ કે સારત ખતાવતું હોય તેવા સંક્રિતિક વાક્યમાં વપરાય છે.

શબ્દ.

અભ્યુદય પુ. (અભ્યન્ પુ. ૨- સો અને ચિદ પુ. યાક.) મુમાકૃચીત્રે યાક.	અહિત ન. ગુકરણ, ઈવન. આવરણ ન. આચ્છાદન, અં- તરાય, ઇંકપું. ઉત (અવ્યય) અથવા. [યજું. કૂર્મ ગ. ૧, આત્મને. સમર્થ કુદ્ર વિદ્યે ગુચ્છ. ગાન ન. ગાયન. અર (ઉપ.) + ગાહ ગ. ૧, આત્મને. નહાતું.
અનુચ્છન્ન ન. પ્રમખ કરું. અગ્નિદન પુ અમલુ માલુસ. અપાય પુ. હરકત. અભિમૂત [અભિ(ઉપ.) + મૂ- ત્રેણ ૬ હમ સાયકે, છ- તાયં.	

* માર અને માર ના વિધ્યયં રૂપ ખીજા રૂપોમાં આપ્યાં છે.
† સંકેત મૂલકાનનાં સંક્રિતિક વાક્યો આખાખી ખાતમ કરવાં

जा (७५) + च्च् आश्रयु
जायापती पु द्वि. १ वरपठ
तप् ग १, परस्मै प्रकाशयु तपयु
तमिस्रा स्त्री रनि
तृपित विद्ये. तरस्यु
दारिद्र्य न गरीय दालत
दीन विद्ये कनाल, गरीय
दुर्दशा स्त्री अवदशा, गाडी
दालत.

दुह न ४, परस्मै दगो देना
धीर विद्ये श्लो, धीरक-
वाणे

नीचैराख्य विद्ये (नीचैर्
अने आख्या स्त्री नाम)
लेनु नीचैर् नाम जे ते

न्यायसभा स्त्री (न्याय पु
धनभाक् अने सभा स्त्री
क्येरी) धनभाङ्गी क्येरी

निम् (७५) + षट् नीपठयु
एककीय विद्ये पारकु
पिनरौ पु (पितृ नु द्वि १)

गुण्य विद्ये पतिन [मासाप.]
प्रथममुकून न. (प्रथम विद्ये
पेठे पुंननु अने मुकून
न मउम) इंपु मउम

प्राप्त [म (७५) + भाव न
षु ६] पामेठु पठोमडु
शक्तिम् अ०१५ महा०

भङ् ग १, ७७५ सेवतु धार
भागीरथी स्त्री गगा [कर:
भूरि विद्ये. यु [१
भौम्* (अव्यय) अरे, अहे
भौन न मुगाररेवाप गु.

गहन न अथाव
रडतु स्त्री दारकु
भव (७५) + लम् ग १

आत्मने. वारलु करु
अङ्गीगनु, आ वारे गेपु
अधि (७१) + वम उपरवि

भामो लेवा
विपत्ति स्त्री आक्षत.
विमार्ग पु आगे गरी, ओर्

आल [वाणे
विमुख विद्ये देरेवेला म्हा
विश्रामनेनो (विश्रामहेतु पु

नी पयमी विश्राम पु
विश्रामे, हेतु पु मयल)
विश्रामाना त १७५थी.

शोभन विद्ये शार [३म ६
सश्रय आश्रय, विश्रामपु
समान पु गगा

मुकून) न मउम.
मुचरिण) न मउम.
मुगधि विद्ये मुगणे १०

मुकून विद्ये उरु मउमणी
म (७५) + म् निसपु

* आ वरु पछा मउ पपु नरुडे पोप वरुन आने नरु
ने सोप पाप ठे

१५५.

निपदाभिभूतोऽपि न धर्मं न्यत्रेयम् ।
 दृच्छामि सौमं पिवेद्भवान् ।
 किं भो नृत्यं शिष्येयोन गानम् ।
 भुरिणा प्रयत्नेन तत्त्वमवगच्छेः ।
 पुत्राः सुचरितैः पितरौ प्रीणयेयुः ।
 ईश्वरस्य पूजया शान्तिं विन्देवाहि ।
 रत्नं सपं न मन्येध्वम् ।
 दुर्दशा गते नहि क्षुद्रोऽप्यहितमाचरेत् ।
 वर्धमानं व्याधिं जयन्तं शत्रुं च नोपेक्षेत् ।
 पण्डितानां समानं ज्ञाण्डिता मोक्षं भजेयुः ।
 कुमुभैः सुरभिणि हर्म्येऽभ्यर्चयेत् नयेथाः ।
 मज्जानामनुरञ्जनाथ राजानो यत्तेरन ।
 पुत्रेच्छायं ज्ञापयं मजा न दुह्येयुः ।
 यदि हर्गिर्विनार्गानिरत्नेन शोभनं भवेत् ।
 धर्मं रत्नाः मजा हरि पश्येयुः ।
 कर्मो मानुससामनुष्येयवाम् ।
 धैर्यमवलम्ब्य शत्रुभिः सत् युध्यथाः ।
 चारायणस्यान्तरादादिर्घ्नं निपायेत् ।
 शिरसाश्चिन्तयं मुष्निं महेत् ।
 विपत्तां धीरा न मुनेदमे वा न पश्येत् ।
 दृच्छानं पुनरपि पुत्रां नागीर्थाभरणांश्च वशीरद-
 शानं मीत्ता ।

(तमे जे) घेर पाछा आवो त्पारै हाथ पग दोरा जेहये
 मालुसोअमे* मिजोने विभरवा न जेहये.

(दु) जे (ते) आउनु इण आप तो मरे.

(मे) बोपडीअमे (जे) हाथमा लछि लवाय.

(तमे जेअमे) युइ पासे न्यायराख नीअवु

आहि आउनी छायामा (आपले) जेरिये.

राजअमेअमे प्रजने छलमाधी अयावनी.

(आपले) परमेअने शुद्ध अत कुलुथी पूजयो जेहये

(तारे) गरीअ मालुमेने धन आपवु जेहये

(तमासी) कुरनेमा (तमासे) नुक्कु नहि

मालुसे पीलनु धन तकामवु नहि.

(जे) लुअयाअमे मगय अमे प्रमाले गल कुरमावतो एतो

जे (आपले) देराना ग्हालुमा मर्या होहये तो कीर्ति

मेगविषे

माक्षीअमेअमे छनमाकुनी कुयेसीमा एजेसा मानु जेअकु.

जे (ह) काशी लउ तो अहु मरकतपुगको लाकु.

जे (तमे) ग्हाहु जेलो तो युइवडे मगअमे

(पेतो) राहुमाथे लडे अमिट नामटे गल मिपाछअमेने सरेर

अहाउ लछि गयो

जे (ः) अगम काम कुतो जे राउ तो युइ रेडे दडाउ

जे गरीअ मालुमे राउमा भागे तो तेअमे 'पन मिनो

माआप अरुमी थाय अमिटनामारे में मरेनेने अ' पन

आपु

पु अहुअमे दउरेअ पुमा अलि पूजयो जेहये

संवा. १.

१. प्रथम जृत अने विध्ययना प्रत्यतो मरणायो.

२. विध्ययं रागा अर्थमा वपगुर छे ?

* आवा राक्षमा गुणरातीमां कतां तृतीयाभां आविष्टे परं
 सुन्दरतां तो कतां त्या प्रथमाभाज २२

૩. મૌસ્ ના સ્ નો લોપ ક્યારે થાય છે?

૪. નીચેના ધાતુનાં વિધ્યર્થરૂપ આપો. "

મૃ, ર્શ્, નિ (ઉપ.) + મન્ત, સૃજ્, જ્ઞ, ઙી, મૃગ્,
 સ્યા, જન્, યા (કર્તરિરૂપ અને કર્મણિરૂપ), સૃ (કર્મ-
 ણિરૂપ અને કર્તરિરૂપ), કૃ (કર્મણિરૂપ), અનુ (ઉપ.)
 + મૂ (કર્તરિરૂપ અને કર્મણિરૂપ), શ્રુ (કર્મણિરૂપ),
 મુચ્ (કર્તરિરૂપ અને કર્મણિરૂપ) ઈ. ઈ.

પાઠ ૨૯.

સર્વનામ.

સંકૃતમાં મુખ્ય સર્વનામ આ છે. સર્વ સર્વું, તદ્ તે, एतद् આ, યદ્ જ્ઞે (સંધાર્થ સર્વનામ), કિમ્ કોણુ અથવા શું (પ્રશ્નર્થક સર્વનામ), અસ્મદ્ હુ, યુષ્મદ્ તું, દ્વદ્મ આ, અદ્મ આ કે પેતું.

૧. અક્રાંત સર્વનામના પ્રત્યયો અક્રાંત નામના નિવાર છે, માત્ર નીચેના પાંચ પ્રત્યયો પુલ્લિંગમાં વિલક્ષણુ છે.

પ્ર. બહુ. ય. એક. પં. એક. પ. બહુ મ એક.
 ઈ સ્મિ સ્માન્ દ્વ્યામ્ સ્મિન્

સર્વ પુલ્લિંગ.

એકવચન દ્વિવચન. બહુવચન.

પ્રથમા	સર્વઃ	સર્વા	સર્વે
દ્વિતીયા	સર્વમ્	”	સર્વાન્
તૃતીયા	સર્વેણ	સર્વાભ્યામ્	સર્વઃ
ચતુર્થી	સર્વસ્મિ	”	સર્વેભ્યઃ
પચમી	સર્વસ્માન્	”	”
ષઠી	સર્વસ્ય	સર્વેયોઃ	સર્વેષામ્
સપ્તમી	સર્વેસ્મિન્	”	સર્વેષુ

२ आकागत स्त्रीलिङ्ग सवनामना २५ आकारात् स्त्रीलिङ्गानामो लोवाञ्च थाय ऊ, लो प्रत्ययो निलक्ष्य ऊ ते नीचे आप्तोऽस्मिमाना साम् सिवाय शक्तीना प्रत्ययो लागता आ ङ्ङावाचः

अ अङ्क ५ अङ्क ५ अङ्क ५ अङ्क ५ अङ्क ५ अङ्क
 स्वे स्वाम् स्वाम् साम् स्वाम्

सर्वा स्त्रीलिङ्ग

	अङ्कवचन	द्विवचन	अङ्कवचन
प्रथमा	सर्वा	सर्वे	सर्वा
द्वितीया	सर्वाम्	,	
तृतीया	सर्वया	सवाभ्याम्	सवाम्
चतुर्थी	सर्वस्यै		सवाभ्य
पंचमी	सर्वाना	"	
षो	,	सवया	सवासान्
सप्तमी	सवग्याम्	,	सर्वानु

सर्वं न० पुलिङ्ग

१ तथा द्वि	समम्	सौ	सर्वाणि
------------	------	----	---------

शक्तीना २। पुलिङ्गत्रयम्।

३ पुलिङ्गभावात् एतद्, यत् अने ऋष २। सर्वनाम्नात् २५ तस्मिन् न, एत, य अने क् अष्टने अभागत १। अने तेभना लोवा २५ थाय तेना थाय ऊ तेना ङ्ङात् अने एतद् नु त्रयानु अङ्कवचन अनुक्रमेण * अने एव थय ऊ

४ स्त्रीलिङ्गभावात् सवनामना २०। तस्मात् अनुक्रमेण ना, एता या अने का अष्टने आकागत १५ न लोवा २५ ते स्मिाना थाय तेना थ १ ५ ५ ङ्ङात् अने एतद् नु त्रयानु अङ्कवचन अनुक्रमेण अने एता थाय २

* वाक्यभाग मन्तमा १३। सिध्दा व्यञ्जन ५ १ १ १ मना रिचाना लोप थाय ५ १ -स पुरुष सिवा

	अङ्गव्ययन.	द्विवचन.	अङ्गव्ययन.
नपुंसकसिंघ तृतीया.	{ तद् एतद् यद् किम्	{ ते एते ये के	{ तानि एतानि यानि कानि

आत्मीनां रूप पुल्लिङ्ग प्रमाणे.

प. त्रैलुङ्गिमां द्वितीयाणां त्रैलु वचन, तृतीयाणुं अङ्गव-
चन अने पक्षीसभमीना द्विवचनमां एतने अक्षे निरूपे एन
पक्षय छे.

पुल्लिङ्ग.

	अङ्गव्ययन.	द्विवचन	अङ्गव्ययन.
द्वितीया.	एतम् के एनम्	एतौ के एनौ	एतान् के एनान्
तृतीया.	एतेन के एनेन		
पक्षी, सभमी.		एतयोः के एनयोः	

स्त्रीसिंघ.

द्वितीया.	एताम् के एनाम्	एते के एने	एनाः के एनाः
तृतीया.	एतया के एनया		
पक्षी, सभमी.		एतयोः के एनयोः	

नपुंसकसिंघ.

द्वितीया.	एतद् के एतद्	एनं के एनं	एतानि के एनानि
तृतीयाणुं अङ्गव्ययन तथा पक्षीसभमीणुं द्विवचन पुल्लिङ्ग- प्रमाणे थाय छे.			

शु-६.

भाखिल निरो. अणुं, सभणुं.	कपिल पु. अके ग. १११	सपिणुं
भट्टरी स्त्री. वंगल.	नाम.	
भाखिल १. गी. ३३३.	काञ्चन न. गणुं.	[दान.
इष्ट निरो धन्वे कुं. सति कुं.	कुलीनि निरो. कु वानुं, आन-	

गुणज्ञ विरो (गुण युयु अने
 ना लक्ष्मि) युयु लपु नार
 गे ग १, परमै. गावु
 चोर्व न थोरी
 हम्बिगा श्री दक्षिणा
 दर्शनीय विरो यु १८२१
 दुर्गा श्री देवीनु नाम
 देश पु. ६१ सुलक
 नाट १ १२, डिगय भद्रवु
 विष्णात विरो श्रीपु ुवि
 था

गुत (वृ नो २ ३) परि
 शुद्ध गयेलु
 प्रपन्न विरो सुक्त, जोअपेड
 प्रयाग न प्रयाग, अलाहाबाद
 ब्रह्मविद विरो अक्षने लपु
 ना० तदनसागी.
 महिषासुर पु. पाअना आ
 अगेओ ओड दैल
 मेदिनी स्त्री पृथ्वी
 वित्त न होन [विद्वान
 श्रुतिमत विरो ५६ लक्ष्मिना०,

५१५५

काङ्गागत ।
 कर्मज्ञान पुम्नकान ।
 कथा पुना एन ।
 य पुना ध्याअशर समक छ
 गाम ।
 मा शला न० कविपदत् ।
 तथा प्राज्ञणभा तक्षणासय
 उम ।
 कर्मज्ञांगगादत भागत ।
 एनरा यद्वाष्ट तत्ता क्रयताम् ।
 य कथा पुरोणपु सुम्न
 ता एवैन नाटयान् ।
 स एवैप मदेगा, गस्मन ।पर
 या सह ।रम्भेवम ।

कयोस्त वाससी ।
 तनु तपु गाखतु ।नण्णानै प
 ण्डित सह रागभापन ।
 यथामान पुन मयत वासप
 स्वामरुध्वती वटस्व ।
 सर्वासु कलासु मार्तीयमुपगत
 रागपुत्र ।
 त नर्या मयाग मग लो ।
 शैमाद पुन्वाना र य कपिलग
 कापन द गारतान् मगर-
 ग्नाम पन मर्गरथा गद्वाया
 तल्नादधरव ।
 र्नेनत्तिलक ताचरम्मायन न
 री न इश्वगय ।

* तस्मिन् चरुनामना रूपान्तरत यथय स ॥ १० ॥ ११ ॥ अतिना ५
 ता ५ थाय ७ १ - विद्वान ३३ कावन् १०३ (५) ३
 १ १ १२ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

यथा महिषासुरा इतस्तस्यै	मुनयोऽन्वमन ।
दुर्गायै नमः ।	यामा विवाहा. स्वपुत्रे सह
यायां चौर्यं कृतं तौ पुनरपि	ममज्ञायत तामिर्जनकस्य
गञ्जाऽण्डयन् ।	कन्याभिः प्रपन्नो राजा दश-
एतन्नामस्या पुरा ब्रह्मविदोः ।	रथाधोऽध्यामगच्छत ।

यस्यासि वित्त स नर. कुलीन
 स पण्डितः स बुद्धिमान गुणज्ञः ।
 स एव वक्ता स च दर्शनीय
 सर्वे गुणा. काञ्चनमाश्रयन्ते ॥

आय्या डोयु डे ?	ते तेषाम् अनुभवाय छे.
तेय्या री डोयु डे ?	ते ते आभाषी आपेना ?
ते हृदिनी दीद्री छे ?	ते भाषुगो ज्या छे ?
तेजीनु नाम शु छे ?	ते देरानो शुक गरा जे ल्याथी
गमे डोने यम कळु ?	तेय्या आया छे
ते नोविदना भास छे.	पामे (= तिममा) ते समी-
ते ते (तेकरी) आथे निरागये	य्या हती तेय्याते गन्याय्य
नयो	तेजीने भाते इतो ता ॥
ते ते नागयणुने तेकरीय्या	करीमा कु
भाते रभेते वेपे	मदाराङ्गिगो गरा कया ग-
ते मियेभाषी ते गगारे	मा गेदे ?
नीमा भाषना छे.	ते तेकरीय्याभाषी करि गान

संवाले

- १-नामना इत्येथी नरे भाषना रपो गी ॥ लना लुदा पडेते
- २-गीक. गन सार्थे अने प्रचार्ये मरिनामना गगण्य/ भाव के
- ३-रसगत छे अने तेम प्र डोता वाचनान नामना दे रसगत
- गान प्र इत्येते भजना छे?
- ४-सहभा अधिभा म अने एव ना सिगानु मु फर छे?
- ५-रद रद. रदन अने एव न्य इति रि भा रते लय्ये.

पाठ ३०.

पहेलो तथा पीले पुष्प सर्वनाम.

अस्मद् (हुं).

	अस्मिन्वचन.	द्विवचन.	अद्भुतवचन.
प्रथमा	अहम्	आवाम्	वयम्
द्वितीया	माम् हे मा	," हे नौ	अस्मान् हे नः
तृतीया	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
चतुर्थी	मद्मस् हे मे	," हे नौ	अस्मभ्यम् हे नः
पंचमी	मत्	आवाभ्याम्	अस्मन्
षष्ठी	मत् हे मे	आवयोः हे नौ	अस्माकम् हे नः
सप्तमी	मयि	आवयोः	अस्मासु

युष्मद् (तुं).

प्रथमा	वम्	युवाम्	यूयम्
द्वितीया	त्वाम् हे त्वा	," हे वाम्	युष्मान् हे वः
तृतीया	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
चतुर्थी	तुभ्यम् हे ते	," हे वाम्	युष्मभ्यम् हे वः
पंचमी	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
षष्ठी	त्वत् हे ते	युवयोः हे वाम्	युष्माकम् हे वः
सप्तमी	त्वयि	युवयोः	युष्मासु

शब्द.

अपगधन्व प. अ.	आर्वा श्री. शास्त्री	केनू प. श्रुतगारी.
पयपतो चरा.	श्री. [१५५१.	दामजन प. गसे.
अद् अ. १, ५२२मे.	काल प. ३११,	सैरङ्.
रक्षन् ३२तुं.	गणम् हे वदाम्	देव न. नभी ५.
अविश्वाम्य विसे.	+ गम् शरद्वे	नन्दिनी श्री. श्री-
आलुम ३५६१२.	६५५. तापे ५५.	३५.

निरस्त विरो. पी- भरोपेलुं, नारा इरोपेलुं.	भूतार्थ पु. सत्य, वस्तुता मानिनी स्त्री. म -मानभरेक्षीस्त्री	वियोग पु वियोग, छूटा पड्युं. शिव न. इत्याणु, मुष्ण.
निष्कल विरो. व्यर्थ, इपरहित.	मेघजाल न. पाद- णांनुं येषुं.	सवितृ पु. श्रुपं.
पार ग. १०, ७मय. ओणंगपु. [नलणुं प्रतनु निरो. योडुं,	लव पु. लथ, भाग, अंरा.	साक्षिन् पु. साक्षी, साहेदी. [मवार. सोमवासर पु. मो-

वाश्य.

नाहमपराधी ।
रघुनाथः स्निग्धत्यागयोः ।
कुत्रास्ति मे पुत्रकः ।
भगवति त्वामहं वन्दे ।
मास्मानवधीरय ।
विश्रुवोऽनु ।
त्वया सहोपवनं गन्तुमिच्छामि ।
भार्थं कथयामि ते भूतार्थम् ।
तस्य पीडां हर्तुमस्माभिश्चिन्तित
उपायो निष्कलोऽभवत् ।

मह्यं धनं न यच्छसि ।
शिवो वः शिवाय भवतु ।
बालकौ युवयोः पिता कास्ति ।
पृथिवीं रक्षन्तु युष्मासु कुतो नो
भयम् ।
युष्मदधिगतां वान्तां सर्वेभ्यः
अंतामि ।
तत्र सुचारितं ममेव प्रतनु यतो
न दीपं कालमावां मुखमन्व-
भवान ।

मरुता मेघजालामय देवेनास्माकं सर्वे मनोरथा निरस्ताः ।

*कमरराधलवं मायि पश्यामि न्यत्रसि मानिनि दासजनं यतः ।

तेषां कथंस्वर्मासि नन्दनि पाथिवाना

येषां कुलेषु माविना च गुरुर्वयं च ।

पु जल्ला मालुस छे.

अभारधी शूद्र पडनामां दीप-

दु अलुभइमार मालुग छु

गीर याअमा मा.

अम तू वडे म लाने.

आपलुमां हरि येइ छे.

* आ पथीनुं स्वरं प्रत्ये इदेपु छे. ग्यारे उवंधी येस पनी गध
-पारे पुइरे उन्मादमां आम इचुं छे

† आ वसिष्ठनुं सीता प्रत्ये जोपनुं छे. राम जेना वंशमा
जन्म्या इना ते सूर्यवंशीराम-जेना वसिष्ठ पुराहित थाप.

તારી મહેરબાનીથી અમે સં-
કટા ઝીંજાંચ્યાં.

બ્યારે તમે પર્વતઉપર ચઢ્યા
ત્યારે તમારો ભોમિયો
કોણુ હતો ?

તમને આ વાત કોણુ કહી ?

મારો બાપ કાશી ગયો, અને
બ્યારે તે પાછો આવ્યા
ત્યારે તે બહુ પુસ્તકો લા-
વ્યા, અને મને તે આપ્યાં.
ત્યાં જે વધું તે અમને કહ્યો.

મારી ચોપડી ક્યાં છે એમ
મેં તમને પૂછ્યું.

તમારાવડે તે વખતે જે કરાવું
તે હું બાલ્યું છું*.

સાક્ષીઓ મારાવડે સામવારે
આવવાને ફરમાવાયા.

બ્યારે તમે મારે ઘેર આવ્યા
ત્યારે મેં તમને ધાનના
દગલા આપ્યા.

તું હરાવાયો છતાં સિપાઈઓ
છતનારને તાણે યયા.

પાઠ ૩૧.

अदस् आ ऊ पेपुं, इदम् आ.

अदस् पुल्लिङ्ग.

	એકવચન.	દ્વિવચન.	બહુવચન.
પ્રથમા	असौ	अमु।	अमी
द्वितीया	अमुम्	"	अमुन्
तृतीया	अमुना	अमूणाम्	अमीभिः

* પૃ. ૮૩ ની ટીપ ૬ જુઓ.

† અદસ્ નાં ૩૫ શિખવાની દૃઢી રીતઃ—એમ ધારકે અદસ્
ને બદલે મૂળશબ્દ અદ છે; તેના સર્વ પ્રમાણે પુલ્લિંગ ૩૫ કરો,
જે રૂપોમાં હું ને કેકાણે મ્ મૂકો, અને ક નાં મળેલો સ્વર એ દસ્વ
હોય તો તેને બદલે ક મૂકો, અને દીર્ઘ હોય તો જ મૂકો. વળીને
રૂપોમાં બદવચનમાં બધા જ હોય ત્યાં હું મૂકો. એટલે ઉપર સબલાં
૩૫ થયો. તૃતીયાનાં એકવચન અને બદવચનનાં રૂપો અંજન અને
અંજઃ ન ધારતાં અહના અને અંજનિઃ ધારી ઉપજવાય છે. મ્ નો જ
થવા બાબવ પૂર્વે જે ટીપ આપેલી છે તે સાનુ પાડવી. આથીજ રાંત
સ્ત્રીલિંગમાં પણ મૂળ અજ ધારી સર્જાની પેઠે ૩૫ ૩૫જાવાં.

	ऋकवचन.	द्विवचन.	पलुवचन.
चतुर्थी	अमुष्मै	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
पचमी	अमुष्मात्	"	"
षष्ठी	अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
सप्तमी	अमुष्मिन्	"	अमीषु

स्थील्लिग.

प्रथमा	असौ	अम्	अम्:
द्वितीया	अमूम्	"	"
तृतीया	अमुया	अमूभ्याम्	अमूभिः
चतुर्थी	अमुश्रै	"	अमूभ्यः
पचमी	अमुष्याः	"	"
षष्ठी	"	अमुयोः	अमूषाम्
सप्तमी	अमुष्याम्	"	अमूषु

नपुसकलिग

प्र० तथा द्वि०	अदः	अम्	अमूनि
----------------	-----	-----	-------

माझीनां इप पुद्विग प्रभाणे.

* इदम् पुल्लिग.

प्रथमा	अयम्	इमौ	इमे
द्वितीया	इमम्	"	इमान्
तृतीया	अनेन	आभ्याम्	एभिः
चतुर्थी	अस्मै	"	एभ्यः
पचमी	अस्मात्	"	"
षष्ठी	अस्य	अनयोः	एषाम्
सप्तमी	अस्मिन्	"	एषु

* आ सर्पनाभना द्वितीयाणा तथे वचनमा, तृतीयाणा ऋकव-
चनमा अने षष्ठी, सप्तमीना द्विवचनमा तथे लिगमा पूर्वे आ-
पेला एनथी थयेला इपो पथ विकले वपराय छे

स्वील्लग

	अमकन्यन.	द्विवचन	अनुचन.
प्रथमा	इयम्	इमे	इमा.
द्वितीया	इमाम्	॥	॥
तृतीया	अनया	आभ्याम्	आभिः
चतुर्थी	अस्यै	॥	आय.
पंचमी	अस्याः	॥	॥
षष्ठी	॥	अनयो.	आगाम्
सप्तमी	अस्याम्	॥	आगु

तपुसकल्लग

प्र. तथा द्वि. इदम्	इमे	इमानि
आशीनां ३५-पुष्टि १० प्रभाले.		

મહત્ વિરો મોટુ
લતાગૃહ ન લતામડપ, વલ-
નો માડપો [ખૂમમુરત
વરતનુ વિથે મુર અગવાપુ,
વશા સ્ત્રી ઠાથણી
વાસ પુ રેઠાણુ.
વિપ્રિય વિરો અપ્રિય.

વિપ્રિય ન. વાક
વીથિ સ્ત્રી. રોચી, રમ્તો.
વૃષભધ્વજ પુ. રિાન
શિવાલય ન શિવનુ દેર
સજ્જમોત્સુક વિરો મળનાને
સારજ્જ પુ હુણુ. [આપુ.
સ્ત્રીગ્ત્ર ન રનરપ મ્ત્રો

વામ્થ

- † રમ સારજ્જ પ્રિયામવૃત્તય મ્યર્થયે ।
‡ અય સ્ત્ર તે વિઠ્ઠતિ સદ્મોત્સુકો
વિગઙ્ગસે મીઠુ યતોઽવધીરણામ ।
§ અમુ પુર પશ્યસિ દેવદાઠ
પુત્રીકૃતોઽસૌ વૃષભધ્વજેન ।
† સ્ત્રીરત્નેપુ મમોર્વશા પ્રિયતમા યૂથે તવેય વશા ।
† મધુકર મદિરાલ્યા ઘસ તસ્યા પ્રવૃત્તિમ્ ।
વરતનુરથવાસી નૈવ વૃષ્ટા ત્વયા મે ।
† હસ પ્રયચ્છ મ કાન્તા ગતિરસ્યાસ્ત્રવા હતા ।

* આ શબ્દનો ઉપાત્થ જ પહેલા પાંચ રૂપોમા વધ વાય છે, અને અત્ય ત્ ની પહેલા ન્ મૂકવામા આવે છે. સમાસના પૂર્વભાગમા મહા રૂપ ધણુ કરીને વપરાય છે એ શબ્દનુ નપુસકલિંગની પ્રથમા વિતીયાનુ વિનયન અને નારીભાવિ અગ મહત્તી વાય છે, તથા નપુસકલિંગની પ્રથમા વિતીયાનુ બહુવચનમહાન્તિ ધાય છે.
† આ નિશાની જે જે વાક્યોઉપર મૂકેલી છે તે તે વાક્યો એક રાજના બોલેલા છે એ રાજ પોતાની પ્રિયપત્નીસાથે એક કુળમા વિહાર કરતો હતો તેનામા કોઈ ચમત્કારી યોગે કરી તે એકાએક અલોપ ધાય છે તેની શોધમા તે જગલના પશુપક્ષીને તેની ખમર પૂછતો રૂરે છે આ ચિન્હનુ ખીણુ વાક્ય હાધી પ્રત્યે કહેયુ છે.

‡ કદાચ મને એ અગીકાર નહિ કરે એવી ધારતી રાખતી કુમારિના પ્રત્યે તેના પ્રિયતમનુ આ બોલનુ છે.
§ શિવના બાલા મેક ઝાડવિરો એક જણનુ ખીણ નત્યે આ કહેતુ છે.

अस्मिन्नेव लतागृहे तमभव ।
 अस्यैवासीन् महानि शिखरे गृधराजस्य वासः ।
 मनोहरा अमी वृक्षा दृश्यन्ते पुण्यधारिणः ।
 अगच्छद्मुया वीभ्या दारयम् द्रुतमानय ।

कृत किमेभिस्तव विप्रिय य-

दानिष्टमयाममि कर्तुमुद्यत ।

पादानमीपां मणनो यताऽभौ

भद्रं तताऽभीभिरमुष्य कार्यम् ॥

पुर्यां पुराऽर्यां किल कालिदासो

नाम्ना भवथो न्यवसन्कवीशः ।

• यदि प्रसन्ना भगवतीम वरं याच ।

अस्मिन्लोकैः यन्क्रियत तस्य फलमस्मिन्लोकैः अनुभूयते ।

एभिर्व्याभिः सान्त्वय मे दुःखिता भार्याम् ।

हे सीते पुत्राविर्गो ३ ।

सवाल.

१. कर्षा सर्वनामनां ३५ डेवण विलक्षसु थाय छे.
२. अदस् अने इदम् नि. तथा अस्मद्, युष्मद् नां ३५ अपि.
३. अदस् ना ३५ उपवनववानी दुंकी रीत लज्जा.
४. महत् ना ३५ लज्जा.
५. दंत्य व्यंजनपछी ल् आवे तो संरि री थाय ?

५१४ ३२.

विद्वत्त्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन ।
 स्वदेशे पुष्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पुष्यते ॥
 वरमेको गुणी पुत्रो न च मुखेशतान्यपि ।
 एकश्चन्द्रस्तमो हन्ति न च तारागणोऽपि च ॥
 एकेनापि सुवृक्षेण पुष्यितेन सुगन्धिना ।
 वासितं तदनं सर्वं सुपुत्रेण कुलं यथा ॥
 उत्सवे व्यसने चैव दुर्भिक्षे शत्रुविग्रहे ।
 राजद्वारे श्मशाने च यास्तिष्ठति स बान्धवः ॥
 दुर्जनः मिथवादी च नैतद्विश्वासकारणम् ।
 मधु तिष्ठति जिह्वाग्नि हृदये तु हलाहलम् ॥
 दुर्जन परिहर्तव्यो विद्यालङ्कृतोऽपि सन् ।
 मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयंकरः ॥
 कुलीनैः सह संपर्कं पाण्डितैः सह मित्रताम् ।
 शातिभिश्च समं मेलं कुर्वाणो न विनश्यति ॥
 यो ध्रुवाणि परित्यज्य अधुवं परिपेवते ।
 ध्रुवाणि तस्य नश्यन्ति अधुवं नष्टमेव च ॥
 पादपानां भयं वातः पद्मानां शिशिरो भयम् ।
 पर्वतानां भयं वज्रः साधूनां दुर्जनो भयम् ॥

* एक ना सर्वनाम तरदि सर्व जेवा ३५ थाय छे.

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महारिपु ।

नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति ॥

अस्ति ब्रह्मारण्ये कर्पूरतिलकौ नाम हस्ती । तमवलोक्य सर्वे
 गालाश्चिन्तयन्ति स्म यद्ययं केनाप्युपायेन म्रियते तदास्माकमेत-
 र्हेन मासचतुष्टयस्य भोजनं भविष्यति । तत्रैकेन वृद्धशृगालेन
 प्रतिज्ञातं मया बुद्धिप्रभावादस्य मरणं साध्यितव्यम् । अनन्तरं
 स वञ्चकः कर्पूरतिलकसमीपं गत्वा साष्टाङ्गपातं प्रणम्यात्तदेव
 दृष्टिमसादं कुरु । हस्ती ब्रूते, कस्त्वं कुतः समायातः । सोऽवदञ्ज-
 म्बूकोऽहं सर्वैर्वनवासिभिः पशुभिर्मिलित्वा भवत्सकाशं प्रस्थापितो
 यद्दिना राज्ञाऽवस्थातुं न युक्तं, तदत्राटवीराज्येऽभिषेक्तुं भवान्सर्व-
 स्वामिगुणोपेतो निरूपितस्तद्यथा लम्बवेला न विचलति तथा कृत्वा
 सत्वरमागम्यता देवेन । इत्युक्त्वोत्थायं चलिताः । ततोऽसौ राज्य-
 लोभाकृष्टः कर्पूरतिलकः शृपालवर्त्मना धावन् महापङ्के-निमग्नः ।
 तस्मै हस्तिनोक्तं, सखे शृगाल किमधुना विधेयं. पङ्के निपति-
 तोऽहं म्रिये परावृत्य पश्य । शृगालेन विहस्योक्तं, देव, मम पुच्छ-
 कावलम्बनं कृत्वोत्तिष्ठ । यन्मद्वचसि प्रन्ययः कृतस्तदनुभूयतामशरणं
 दुःखम् ।

संस्कृत गुजराती शब्दकोश.

अ.

अखिल विश्व. अथु, सधु
 अगद पु. आसड.
 अग्नि पु. देवता, अग्नि.
 अङ्गलभूमि स्त्री. अंगलांड.
 अचिरात् (अव्यय) जलदी,
 तरेत.
 अज पु. अकरौ.
 अज्ञान न. अज्ञान.
 अद् ग. १, परस्मै. अटकुं,
 अमकुं.
 अटवी स्त्री. अंगन, वन.
 अतः (अव्यय) आधी, नेथी.
 अतिथि पु. परलो.
 अतीव्र (अव्यय) अत्यंत.
 अत्र (अव्यय) अहि.
 अथवा (अव्यय) अथवा,
 के, किंवा.
 अद् ग. २, परस्मै. आकुं.
 अथ (अव्यय) आर.
 अधिपति पु. अधिपति, उ-
 परी.
 अधुना (अव्यय) हमला.

अध्ययन न. अध्याम.
 अध्यूषिवस् विश्व. रहेलुं
 अधुवपिये. अधुव, अनिग्नि.
 अध्वखेद पु. (अध्वन् पु.
 रेतो अने खेद पु. थाक)
 मुसाक्रीनो थाक.
 अनन्तम् (अव्यय) तरेत.
 अनर्थ पु. अनर्थ, अनिष्ट.
 अनुजीविन् विश्व. आकरी
 करेनार, आकर, सेवक,
 आश्रित.
 अनुरञ्जन न. प्रसंनता.
 अनृत न. असत्य, बूहु.
 अन्त-पुर न. अन्त-पुर.
 अन्न न. अन्न.
 अन्यत्र (अव्यय) अन्तरे उकासे.
 अपण्डित पु. मूर्ख.
 अपराध पु. वांक, गुन्हे.
 अपराधलव पु. अपराधनो
 लग.
 अपराधिन् विश्व. गुन्हेगार
 अपाय पु. नुकसान, हरेकन.
 अपि (अव्यय) वगी, पलु.
 अभिधान पु. नाम.

अभिभूत {अभि (७५.) +
 भू नो लू. कृ } हगवायलुं,
 छतायलुं.
 अभिरुचि स्त्री. रुचि, छत्रा.
 अभिलाष पु. आहना, छत्रा.
 अभिवेक्षुर् {अभि (७५.) +
 सिच् नो हे. कृ } अभिवेक्ष
 करवाने, गज पनायवाने
 अभूमि स्त्री. अविपय, अगो-
 यः.
 अभ्युदय पु. अदणी.
 अमगावती स्त्री. छंदनी गज-
 धानी.
 अमात्य पु. प्रधान.
 अम्वर न. आकाश.
 अयोध्या स्त्री. अयोध्या.
 अण्वय न. अंगय.
 अग्नि पु. शत्रु
 अरुन्धती स्त्री. अउधती.
 अर्च्य न. आर्ष्य, पूजने आ-
 मान
 अर्जुन पु. अर्जुन.
 अर्जु ग. १०, आत्मने-प्र
 ७५मर्गे भाषे, विनयं
 अर्जु पु. पैसा, वन.
 अर्जु ग. १, परमै. लायक
 यः.
 अलकार पु. धरेणु.
 अलङ्करीय विगे. न आका-
 श. अयु.

अलि पु. अमरी.
 अत्र ग. १, परमै. मक्षु.
 अवतगत {अव (७५.) +
 ग. १, परमै. नो य कृ
 वीतरुं.
 अवधीरणा स्त्री. अवगा
 भवन्ती स्त्री उल्लसिणी
 अवलोक्य {अव (७५) लोके
 नो अयय लू. कृ } लोडनि
 अवस्तु न मिथ्या पदार्थ
 अवस्थानेय पु. मिथ्या पद-
 र्थनी उद्यना.
 अविश्वास्य विधि. अलुण-
 र्माहार.
 अशम्य विधि. अनार्थ
 अटमन् पु. पत्यः.
 अशु न. आंशु.
 अश्व पु. घोडा.
 अश्वति पु. विद्येय नाम.
 अस् ग. २, परमै. लोडुं.
 अस् ग. ६, परमै. ईकडुं.
 असत्य न. लूडुं, असत्य.
 असि पु. लोडुं.
 असुर पु. दैत्य.
 अम्वत्र न. अमलागी लयिका.
 अहित न. नुकसान, विन.
 आ.
 आकाश पु. न आकाश.

आङ्गुलभौम पु. छत्रेण.
 आचार पु. आल, योग्य वर्त-
 आचार्य पु. आचार्य. [एक.
 आज्ञा स्त्री. हुकम
 आत्मज पु. दीकरो.
 आत्मजा स्त्री. दीकरी.
 आत्मन् पु. आत्मा, पीने.
 आदर पु. आदर, सत्कार.
 आदेश पु. हुकम.
 आध्यान न. ध्यान.
 आप भेजवुं;— प्र हे अव
 उपसर्ग साथे, भेजवुं, पा-
 मवुं;— वि उपसर्ग साथे,
 प्यापवुं.
 आपद् स्त्री. आकृत.
 आम्र न. डेरी.
 आयुष्मन् विद्ये. लांया आ-
 वरदावापुं.
 आग्म पु. आरंभ, शरियात.
 आगेप पु. आगेप.
 आर्या स्त्री. शायरी स्त्री.
 आवरण न. आच्छादन, अं-
 तराय, ढांकपु ते.
 आश्रम पु. आश्रम, मठ.
 आसन न. आमन.
 आह्लादक विद्ये. पुथकारक.
 इ.
 इच्छा स्त्री. इच्छा.
 इति (अव्यय) अंम.

इत्यम् (अव्यय) अंवी रीते.
 इन्दु पु. मंद्र.
 इन्द्र पु. मंद्र.
 इन्द्राणी स्त्री. मंद्रणी स्त्री.
 इव (अव्यय) पेटे, नाले.
 इष [इच्छ] ग. ९, पररमै.
 इच्छिपुं.
 इषु पु. तीर.
 इष्ट (इष नो लृ. इ) इच्छेपुं.
 ई.

ईक्ष् ग. १, आत्मने. ज्ञेपुं;—
 अप उपसर्ग साथे, आशा
 सम्पत्ती;— प्र उपसर्ग साथे,
 तपासपुं, परीक्षा लेवी;—
 उप उपसर्ग साथे, उपेपपुं.
 ईश्वर पु. परमेश्वर.

उ.

उक्त (वच नो लृ. इ.) कहेपुं,
 पेतिलु.
 उज्ज् ग. ९, पररमै. वीलुं.
 उट्टज पु. हुंपहुं.
 उत (अव्यय) अथवा.
 उत्तरात् [उत् (उप) खन् नो
 लृ. इ.] अहेलु.
 उलाय [उत् (उप.) + ह्याने
 अणप लृ. इ.] उदीने.
 उन्सङ्गवान् विद्ये. (उन्सङ्ग
 पु. आगे) अथवा नो इ.

उत्सव पु. उत्साहपु.

उत्साह पु. उत्साह.

उदक न. पालुी.

उदधि पु. मधुद्र, हरियो.

उद्यत विरो. तत्पर.

उद्यम पु. उद्यम.

उद्यमसम विरो. (सम विरो.

लेवुं) उद्यम लेवुं.

उद्यान न. वाडी.

उद्योग पु. उद्योग.

उपकार पु. उपकार.

उपदेश पु. उपदेश.

उपवन न. आग, वाडी.

उपहार पु. भेट.

उपानह स्त्री. जेडा, आभुङ्ग.

उपाय पु. उपाय.

उपालम्भ पु. उपदेश.

उर्वशी स्त्री. विशेष नाम

ऋ.

ऋणुपर्ण पु. विशेष नाम,

ऋणु शब्द

ऋषि पु. ऋषि.

ऋष्यशृङ्ग पु. रामनो जनेरी.

ए.

एक भर्ष. ऋणु.

एव (अव्यय) नफी.

एवम् (अव्यय) ऋष्यशृङ्गे.

ओ.

ओदन पु. आत.

क.

कञ्चुकिन् पु. अत पुरे
वेडा अधिकारी.

कण्ठ पु. कंठ.

कथ ग. १, आत्मने. वप
एवुं, ओपावपु.

कथ ग. १०, कहेवुं.

कथम् (अव्यय) केम, श्री शीते

कथा स्त्री. वात, कथा.

कदा (अव्यय) क्वाटे.

कनीयम् विशेष. वधारे स्त्री
नानुं.

कन्या स्त्री. कुमारिका.

कपट न. कपट.

कपि पु. वांछे.

कपिल पु. ऋणु कपिनुं नाम.

कपोल पु. गाल

कवरी स्त्री. अंजोपि, वपुली.

कव ग. १, आत्मने. कंठुं,
हालनुं.

कमल न. कमल.

कर पु. हाथ.

कर्ण पु. डान.

कर्णव्य न. कर्णव्य.

कर्तृ विशेष पु. न. करनार.

रतिलक पु विशेषनाम
 रतिलकसमीपम् कृपु-
 ति १५ पांमे.
 र्भन् न. काम.
 लङ्गु पु कवः, अध
 ला स्त्री कर्मा.
 लि पु शो.
 व्याण न सुप्, कल्याण.
 र्वि पु कनि.
 वीश पु (कवि अने ईश
 पु. शब्द) कविगण
 अञ्चन न. भोगु.
 जन्ता स्त्री चलाती, वहु.
 जन्ति स्त्री कानि
 तार्किक पु तार्किक महिनो
 ताल पु काम, वप्यत.
 काष्ठ न लाकड
 कासार पु तणाव
 किङ्करु पु साड.
 किन्तु (अव्यय) परगु, पलु
 किरि पु भुड
 क्रिकिल (अव्यय) अगेपर
 कीचक पु निराट गणनो
 सेनापति
 कीर्ति स्त्री श्रीं
 कुटुम्बिन पु कुटुम्बि भाणुम
 कुण्डित (कुण्ड नो भू इ)
 अकारावड, अणुपड.
 कुतः (अव्यय) स्थायी

कुत्र (अव्यय) स्थां.
 कुए ग. ४, परस्मै. ग्रसेथपु.
 कुमारी स्त्री. कुमारिका
 कुम्भकार पु. कुभार.
 कुह पु. (अहु) अक देशनु
 नाम
 कुर्वत् (कृ नो परस्मै. व. इ.)
 कर्तु.
 कुर्वाण (कृ नो आत्मने. व.
 इ.) कर्तु.
 कुलीन विरो. कृणवान.
 कुशलिन् विरो. कुशण, सुप्पी.
 कुस् ग. ६, परस्मै. जेठु
 कुसुम न कुल.
 कूप पु. कूपो
 कूर्म पु काम्यो.
 कृ कर्तु, -अवि उपमर्गं सोये,
 अधिकाग आपयो, इरान्तु.
 कृत (कृ नो भू. इ) कर्माड.
 कृति स्त्री कृत्य, काम
 कृपा स्त्री कृपा, महेश्वरानी.
 कृष् ग. १, परस्मै अथवा
 ग. ९, उभय जेडपु
 कृषीवल पु जेडुत
 कृष्ण पु कृष्ण
 कृष् ग १, आत्मने ममर्थ
 यपु
 केवल विरो. केवण

चिम्ब (अ०१५) लागा
वपतसुती
चुर (चोर) ग १०, आरु
चोर्ष न आरी

छ

छन्दस् न वेद, छ
छाया स्त्री अथ

ज.

जगन् न अगत
जगत्कर्तृ प अगतनो २५
ना, परमेस्वर
जन् [जा] ग ६, आत्मने
प्लेप यत्तु अगम
जन प मापुम, लोक
जनक प जा ६, सोनानो
गाप
जननी स्त्री मा
जम्बूक १ गिगाण
जपन् (वि १ १ परमे
नो १ ६) अतु, विजयी
जयन्त प अदो ५१
जड १ अगे ५२१
जग स्त्री अ ५३
जल न पान्नी
जल १ १ परमे ५१
जान (जनने अ ६) अगम ३
जाति स्त्री अति

जामान पु अमार्ध
जायापनी पु (दि) १२१६
जि ग १, परमे अतु
-वि साधे, आत्मने अतु
जिहा स्त्री अम
जिह्वाग्र न (जग अम
अने अग्र न येम) अ
अनु अतु
जीर्ण (जू १ ६) अम
जीव् ग १, परमे अतु
जीव पु अ १
जीवित न अ ६ ॥
जेतृ विद्ये अतुना
जा अतुपु
जाति पु अगे.
जानामृत न (जान न एत
अन अमन न अमन)
नानर ॥ अमन
ज्यायस् विद्य १ १ ६,
माद
ज्यो स्त्री अ १ १

ड

दिम्ब पु आग
डी १ १ आत्मने १

न

नड (नार) १ १०, मा
नदाग पु अतु १

दुर्लभं यो यथा
 I (अथय) तथी, पञ्जी
 II (अथय) त्या
 स्व न तर्कन.

या (अथय) ते प्रभापे
 दा (अथय) त्यारे
 निय तु दीकये

तप् ग १, परस्मै तपतु
 तपस् न तप
 तमस् न अधार

तमिस्रा स्त्री गत
 तस्य पु अड

तस्यिवस् विशे (अथय)
 तारक न तोये

तारागण यु (तारा स्त्री ताये
 अने गग पु वजे) ता
 गने वयो

तालु न ताणपु
 तिल पु तन

तीग न तेक, क्षीरे
 तु १ ६, उलय इनडपु,

दु म देपु
 तुल् (तोल) ग १०, तोणतु

तुल्य विशे तुल्य, मण्डु
 तुप् ग ४, परस्मै वगतु

तृण न तरय, तग्यलुं
 तृणित विशे तरयु

तृ ग १ परस्मै अमागणपु,
 -अर भाये, जितु

तेजस् न तेज
 त्यज ग १, परस्मै तजतु

त्याग पु त्याग
 त्वष्ट पु विश्वकर्मा, द्योने
 शिक्षी

द.

दक्षिणा स्त्री दक्षिणु
 दण्ड ग १०, दण्डु, वग
 करी

दण्ड पु लाकडी
 दण्डका स्त्री अने नामनु नि
 ध्यायण उपरगु वगल

दर्शनीय विशे भूषसुरा.
 दशरथ पु सूर्यवनी राजा,
 गमने आप

दृह ग १, परस्मै आपणु
 दा [कर्मलिरुप दी] आपणु
 दा [यच्छ] ग १, परस्मै

आपणु, -प्रति भाये, पदने
 आपणु
 दानु विशे दाता, आप

नार
 दारिद्र्य न गरीबपणु.
 दासनन पु (दास पु दास

अने जन पु माणुस)
 दास, साकरमाणुस
 दासी स्त्री दासी

दिवोकस् पु देव

४

धन

पु. कुम्भेर.

नमान्-२ विरो. वनवान

निक पु. धनाढ्य

नुस् न. कामकुं

र्ष पु. धर्म, कुरा

गन् पु. पेटकरनार, पञ्चमे स्वर

धान्य न. धान, अनाज

धार्मगष्ट पु. धृतराष्ट्रो पुन

धाव् ग. १, परम्भे. दोडु

धीमत् विरो. अक्षु, अदिमान.

धीर ग. १०, अत्र साथे, नि-

रुद्रारुं

धूर्जटि पु. शिव

धृ ग. १०, धारलु उरुं, देलु-

धार देलु

ग १. उभय. उद् ग्राये-

छोडवुं.

धनि स्त्री. धीरज, धिमत

धनु स्त्री. गाय.

धुव विरो. गिय.

धनि १ आहार, राष्ट.

धस् न १, आत्मने. नाग

धमपुं.

न.

न (अव्यय) नदि. [नकि.

नकदापि (अव्यय) कदिरे

नख न. नप.

नगर न. राष्टेर.

नगरी स्त्री. राष्टेर.

नटी स्त्री. नदी.

नद पु. मोठी नदी.

नदी स्त्री. नदी.

ननान्ट स्त्री. नलुद.

नन्दिनी स्त्री. छोकरी.

नमृ पु. दीकरानो दीकरो

नभस् न आकारा.

नम् ग. १, परम्भे. नमकु

नमस् (अव्यय) नमरुदार.

नयन न. आप.

नर पु. पुरप

नल पु. नगगज.

नव विरो. नडुं.

नश ग. ४, परम्भे. नारा पा-

मकु.

नष्ट (नश् नो (पु. कृ.) नाग

पाम्लु.

नाग पु. हाथी.

नाद् ग. १०, लज्जवु.

नाम (अव्यय) नामे

नामन न. नाम.

नाग्द पु. अक देनकपि.

नारायण पु. निरोप नाम.

नागी स्त्री. स्त्री.

नासिक पु. अग्रसी.

नादा १. नाग.

नित्यम् (अ-यय) हुमेव
 निधि पु अंअर
 निन्द ग. १, परस्मै. निन्दु-
 निन्दा स्त्री. निघ.
 निपुण विरो लुधियार
 निमग्न {नि (उप) + मस् नो
 लृ ३} लुडेलु, गिरकता
 निरस्त {निर (उप) + अस्
 ग ८, परस्मै नो लृ ३}
 विजेशयतुं, नारा कगयतुं
 निरुपित {नि (उप.) + रूप
 नो लृ ३} जेशयलु, जे-
 ली कलयलुं
 निर्देश पु सुयना
 निर्भिन {निर (उप.) + मा नो
 लृ ३} सरम्भयलुं, जेपम्भ-
 यतुं, क्शयतु
 निर्गुणियन् विरो निगलयागु
 निवृत्त {नि (उप) + वृत् नो
 लृ ३} प कु अयेतुं.
 निशा स्त्री. गत
 निशाचर पु दैत्य
 निष्क पु नेषना न्शे
 निष्णान {नि (उप) + ग्ना
 नो लृ ३} प्ररीलु
 निष्कन्त विरो कृन्तित, यथ
 नी न १, उलय १४ लृ.
 रोरी लृ, -भा अये, अ
 लृ, लारु, -परि अये,

परलुपुं, -प्र साये रयु
 नीचेराख्य विरो. (नीचै
 अने आख्या स्त्री. नाम.
 नेनु नीचैस् नाम छे ते
 नीति स्त्री. गणनीति
 नृ पु. पुरप.
 नृन् ग. ८, परस्मै. नामतुं
 नृत्य न नृत्य.
 नृप पु. राज
 नृपति पु राज.
 नृपत्य न. गणपत्यु.
 नृशस विरो. कृ. दुष्ट
 नैत्र न. आभ.
 नैयायिक पु. न्यायशास्त्र
 नो स्त्री. यदायु.
 न्याय पु न्यायशास्त्र.
 न्यायसभा स्त्री. (याय पु
 धनभाङ्ग अने सभा स्त्री
 क्वेरी) धनभाङ्गनी क्वेरी

प.

पञ्चिन् पु. पञ्ची.
 पट्ट पु. शरत.
 पच न १, उलय गपु.
 पञ्चुटी लो पञ्चुटी.
 पण्डित पु. पण्डित.
 पण्य न १, २, ३

पत् ग. १. परस्मै पठ्यु.

पतन न पठ्यु ते.

पतिन (पत् नो लृ कृ) पठेत्

पत्ति पु पाणि.

त्री स्त्री वङ्

दृ ग. ४, आत्मने—उत्

साथे, हल्पन थङ्,—निस्

साथे, नीपञ्चु,—प्रति साथे,

धारण्यु करवु.

पद्म न. कर्मग.

पयस् न पाथी

परकीय विरो पारङ्

परम विरो अत्यत

परवत् विरो परा नीन

पग्शु पु कररी

परशुराम पु पृथ्वी नक्षत्रिय

कनार, श्राद्धण्यु योद्धे

पराक्रम पु पगकर्म

परिणाम पु परिणाम, छेवट.

परिहर्तव्य विरो. तन्वा-

लायक

परिहित {परि (उप) + धा नो

लृ कृ} पठेरेत्

पर्ण न पाठ्यु.

परिव पु परित.

पल्लव पु. तन्वापः

पवन पु पवन

पवि पु पवि

पशु पु पशु.

पश्चात् (अव्यय) पठ्ठी

पश्यत् (दृश् ग १, परस्मै.

नो व कृ) जेतुं,

पा [पिर्] ग १, परस्मै लृ

(कर्मणि ३५ पी) -

पासु पु धून

पाठ पु पाठ

पाठशाला स्त्री पाठशा ग

पाणि पु टाय.

पाण्डव पु पांडु राजनो पुन.

पाद् पु पग.

पादप पु गड.

पान्थ पु मुसाकर

पाप न पाप,—विरो पा पी.

पार् ग. १०, ओजगवुं

पार पु पा०, छेडे.

पारितोषिक न. धनाम.

पार्थिव पु. राजन.

पालक विरो. पागनार.

पिण्ड पु. पिड, प्रेतने जगि-

दानमा आपिलो भातनो

गोणे.

पितृ पु आप,—द्वि भाषाप.

पितृव्य पु कडे

पीड ग. १०, लृडवुं

पीडा स्त्री लृज

पुच्छकारलम्बन न (पुच्छक

न पृष्ठं, अने अवलम्बन

न टेडा) पूडानो टेडा

पुण्य न पुण्य - विरो.
पविन

पुण्यपण्य न पुण्यशी मून,
पुण्यशी नूर

पुण्यवत् विरो पुण्यशाजी
पुत्र पु दीकये

पुत्रन-मसम विद्य दीकगना
नन्म लेवु

पुत्रीकृत विने (पुत्र दीकये
अने कृत कौटु) दीकग
तर्गि मानेडु, दचक
करेडु

पुनर् (अप्यय) इरी इरी

पुग (अप्यय) आ ।।
पुग (अप्यय) पुंरि

पुनी श्री राउर
पुरुष पु मउर

पुर् ग र परमी
पापयु

पुष्पाशान्ति विगे कून पु
पुष्पिन निरा डोड

पुष्पक न पुतक
पुत्र १ १०, पुडु

पुना आ पुन
पुनाम्भान न उडारेनु

पुन (प ने ज) पविन
क्याड, पवन

पुष्पी श्री पु ॥

पृष्ट (पृष्ठ ने पु इ)
पूजायडु

पौर पु न रावाभी
प्रकर्ष पु कृष्णा, अत्यता

प्रकाश पु उडारा
प्रकृति श्री प्रधानमडरी

प्रमान, रभाव
प्रकृतिसिद्ध विरो प्रहृत

श्री रभाव, अने सिद्ध
(सिध ग १ डे १ ४ ने
२ इ) सिद्ध थमेडु) र
पानमिद ग्वामाधिक

प्रच्छ [पृच्छ] ग ६, पर
मै पुडु - मा मने
(अत्मने) वि ।। १पी

प्रना श्री उयन, भववि
प्रत पु अलो भा १२

प्रतनु विगे धोड, नानु
प्रतिकृति श्री उपी

नडन
प्रतिज्ञान मान (७५) +
ग ने १ इ १ पुडेड

प्रतिपद् श्री पने.
प्रत्यय पु विधास

प्रथ १ १०, नमिद डेड
प्रथम विगे लेड

प्रथमसुकृत न (प्रम
पेड अने सुक्न थ १)
पुन न म

- प्रभव पु. उत्पत्तिस्थान;
 उत्पत्ति.
 प्रभा स्त्री. तेज.
 प्रभूत विरो. पुष्कल.
 प्रमदा स्त्री. ग्लुवान् स्त्री.
 प्रमाण न. प्रमाण.
 प्रयाग न. प्रयाग, अलाहा-
 बाद
 प्रवर्तन न. प्रेरण.
 प्रविष्ट [म (उप.) + विश् नो
 लृ. कृ.] पड़ेलु.
 प्रशस्य विरो. वप्पाणुवा ला-
 पक.
 प्रसन्न {म (उप.) + सहने
 लृ. कृ.} प्रसन्न.
 प्रसाद पु. महोग्यानी.
 प्रस्थापित विरो. मोकनेलुं.
 प्राची स्त्री. पूर्व दिशा.
 प्राज्ञ पु. अहो माणुस
 प्राणिन् पु. प्राणी.
 प्राप्त [म (उप.) + आप् नो लृ.
 कृ.] पामेलु, पलेयेलु.
 प्रावीण्य न. दुग्धारी, प्री-
 षुता.
 प्रासाद पु. महेव.
 प्रासादनल न (प्रासाद महे-
 व अने तल न. पू.)
 अगारी
 प्रिय विरो. पहाड
 प्रियंवदा स्त्री. राहुन्तलानी
 मप्पीनु नाम.
 प्रियतमा स्त्री. हलाभा
 ंहापी.
 प्रियवादिन् विरो. भीडुं जाल-
 नार
 प्रियवादित्व न. भीड जाला-
 पालु.
 प्रियाप्रवृत्ति स्त्री. (प्रिया स्त्री.
 हला अने प्रवृत्ति स्त्री
 अणर) हलापीनी अणर.
 प्री [प्रीण] ग. १०, शुधी
 करुं.
 प्रीति स्त्री. प्रीति, प्रसंनता.
 प्रेमन् पु. न. प्रीति, प्रेम.
 प्रियस् विरो. पधागे ंहाड,
 हलाडु.
 फ.
 फल न. इण.
 फलाशिन विरो. इण पा-
 नार.
 व.
 वन्धु पु. भगो.
 वल न. अण.
 वलि पु. अजिदान.
 वलि पु. अजिगुन.
 वहिस् (अ. य. य) आटा.

વહુ વિશે. બહુ
 વાળ પુ. તીર.
 વાન્ધવ પુ ભાઈ, મગે
 વાલ પુ ઊકરો
 વાહુ પુ ઠાપ
 વિહાલ પુ બિનાએ
 વિન્દુ પુ ટપકુ
 વૃદ્ધિ સ્ત્રી બુદ્ધિ
 વૃદ્ધિપ્રભાવ પુ. (વૃદ્ધિ બુદ્ધિ
 અને પ્રભાવ પુ ચક્રિત)
 બુદ્ધિની શકિત
 ગુપ્ત મ. ૧, ઉભય બાણુ
 મમજુ
 પ્રહ્લન પુ. પ્રહ્લા ન પર ર્ચ
 પ્રહ્લવિદ વિશે પ્રહ્લને બાણુ-
 નાગ, તલગાંત્રી
 પ્રહ્લારણ્ય ન એક જગતનુ
 નામ
 પ્રાક્ષણ પુ પ્રાક્ષયુ
 ગૂને (દૂ મ ૨ નુ આ
 અને વ પુ ૩ નુ અક)
 કરે છે

મ

મમ્મ ૧ ૧૦, બહુ
 મગવન્ વિશે દિ ૫ પૂજ્ય
 મગિની સ્ત્રી મગેન
 મગીન્ય પુ એક ગ્રંથની
 યજ્ઞ

મજ્જ પુ બાન
 મજ્ ગ ૧, ઉભય મેરુ,
 બજ્યુ
 મદ્ર ન સુખ, કલ્યાણુ
 મય પુ ભય
 મયકર વિશે ભયકર
 મર્મન્ ન ધર
 મવન્ સન ગુ, તમે, આપ
 મવત્સકાશ પુ. (મવન્
 આપ અને સકાશ પુ
 પેટરા) આપની ટમ્બુર
 મવિષ્યતિ (મૂ ના બરિ તના
 પુ ૩ નુ અક) ધરો
 માગીચ્છી સ્ત્રી ૧ ૥
 માગ પુ બાર
 માર્યા સ્ત્રી ૫
 માવય (મૂ ના પ્રેરકના આ
 ગાર્વ પુ ૨ નુ અક) ડર,
 નમજ, બન્ધાત્સમાર્ચને
 પ્રેરકનુ કર્મલિરૂપ મમ ૧૭
 બાણુ ૧ ૩.
 માચિન્ વિશે યનાગ,
 યનાગુ
 માર્ ૧ ૧, આભને કલક
 માસગ્નુક વિશે ગણના
 શાણે (૨ ૧)
 મિત્ર ૧ ૧, આભને ની
 બાણુ, નીજ ના ૧૧

भिक्षुक पु. भागना, याचक.
भिद् भेदपु.

भित् स्त्री. पीक.

भेय पु. पातुना पील पीक-
यगु नाम.

भेय स्त्री. पीकणु (स्त्री.)

भेय ग १, परस्मै लुपु, यपु;
-अनु साथे, अनुभवतु -
इत् साथे, उत्पन्न यपु, नी-
पणपु

भूतार्थ पु सत्य, वस्तुता
भूति स्त्री सद्यती, आभादी.

भूष पु रण.

भूषण पु रण.

भूमि स्त्री पृथ्वी, ज्ञाय
भूयस् निरो अटु भाटु, पधारे
भाटु.

भूरि विरो अटु.

भूर ग १०, गलुगारतु, रो-
भातु

भृ न. १, उभय. भरतु,--
भ्रियते इप कभंलि.

भृत्य पु आकर.

भोजन पु. भोजन, व्रमलु.

भोस् (अ. ५१) अरे, अउ.

भ्रातृ पु. भाई.

भ्रान्त (भन् तो अ. ६)
भातु.

म.

मणि पु. मणि.

मण्डप पु. मण्डप.

मति स्त्री बुद्धि.

मत्स्य पु. माछलु

मद् [माद्] ग ६, परस्मै.
गात्र यतु, जूल आपी.

मद पु मद्

मदन पु कामदेव.

मदिराक्षी स्त्री मनोहर नेन-
वाणी स्त्री.

मधु न. मध.

मधुकर पु जमरो

मन् ग ६, आत्मने. विद्या-
रु, भातपु, -अनु साथे, क-
पुन गणपु.

मन.सयम पु (सयम पु नि-
ग्रह, कपलमा गणपु ते.)
मनने कपलमा गणपु ते.

मनस् न. मन.

मनु पु नियेप नाम.

मन्त्र न. १०, -नि साथे, आ-
त्मने. नेनरु.

मन्त्र पु. मंत्र.

मगूर पु. मार

मग्न न. मगत.

महन पु. पान, हेन.

महन विधि. भाटु.

महात्मन् पु (महत् भाहु)	मिलित्वा (मिल ने अ-
महात्मा महापुरुष	लू कृ) भणीने
महारिणु पु (रिणु पु रानु)	मुक्त (मुक्त ने १ कृ)
भयो रानु	ययेतु
महिमन् पु महिमा	मुक्ति स्त्री मोक्ष
महिय पु भोग	मुख न मू
महिषासुर पु अिक देत्यनु	मुच [मुञ्च] । ९ उभ
नाम	मुक्तु छुट्ट करेणु
महिषी स्त्री पद्मगङ्गी	मुद् । १, आत्मने थु
मही स्त्री मृत्ती	यणु
महोत्सव पु भो २७१	मुद् ग ४ पररभै धेला थ
गा (अप्यय) भा, नदि	वेभान यणु
गा उपस । निर् भये, निप	मूर्ख पु मुरण
गणपु (निमायत कभ्रि ३५)	मूर्खदा न (गत न भो) ३
मास न भस	मुरण
माणवक पु विशेष नाम	गूढ स्त्री शक्ति प्रतिभा
मानु स्त्री भा	गूढमत् विगे शक्तिमान
माधुर्य न भीतरा	भाक्षण, त्यक्ष
मानिनी स्त्री मानसानी स्त्री	म् (धिय) । ९ आत्मन
मास्त पु पवन, पाहुदेना	भणु
मार्ग । १०, रोधणु	मृग । १०, आत्मने गेधणु
मार्ग १ भाग, रम्यो	मृग १ ८ १
माला स्त्री भाण्ड	मनु १ नाम
माण पु अ...	भेय पु भाण्डण
नासचतुष्टय न (नास पु	भेयनाल न १ भाण्ड लये
भनि रानुयन अकृ)	भोदनी स्त्री पुरी
आर नदिन	भेयानिन विरे इदिमान
मित्र न भिन	- १
मित्रता स्त्री मित्र	मन् पु १५

पैत्रावरुण पु. शैभयत्त करी-
वनारभांनो अम्क याजक.

मोक्ष पु. मोक्ष.

मोदक पु. लाडु.

मौन न. भुगापखुं.

य.

क्ष पु. यक्ष, कुपेरनो सेवक.

ज्ञ ग. १, उलय. पूज्युं,

यत्त करवो.

जमान पु. यत्तमान, यत्त

करेनार.

जिनिय विद्ये. यत्तमंजंधी,

यत्तनुं.

पुन न. १, आत्मने. मथपु,

भहेनत करी.

पानि पु. योगी

पनः (अथय) ज्येथी, करेणु के.

पच पु. प्रयत्न.

पत्र (अथय) ज्येथी.

पथा (अथय) ज्ये प्रभासे,

जेम.

पदा (अथय) ज्येथी.

पदि (अथय) ज्ये.

पन्त्र पु. पंत, नाथो.

पदास् न. वरा.

पदास्यन् विद्ये. प्रप्यत.

पाच न. १, उलय. यत्तनुं,

भागा

पाचक पु. पाचक, भागना.

यात (या नो लू. कृ) गयिला.

या-उप. आ साथे, आवपु;

-उप. सम् + आ साथे,

आवपुं (समायत लू. कृ).

यान् स्त्री. हेगणी के जेगणी

यात्रिक पु. जनापु.

यावन् (अथय) ज्येथी सुती.

युक्त (युज् नो लू. कृ.) ज्ये-

जयपुं, युक्त.

युद्ध न. लडाई.

युध् स्त्री. लडाई.

युध् ग. ६, आत्मने. लडपुं.

यूथ न. टोपुं

योगिन् पु. योगी. [गाड

योजन न. जेजन, मार

योध पु. लडपे.

र.

रत्न ग. १, परस्मि. जयाव-

पु, संभाजुं, रक्षल करुं.

रक्षण न. रक्षल; जयाव

रक्षस् न. गक्षस.

रक्षा स्त्री. रक्षा, जयाव, रक्षल.

रक्षित (रत् नो लू. कृ.)

जयावपुं, रक्षल करुं.

रक्षिन् पु. रक्षक;—विने.

रक्षल करुं नार.

रघु पु. (पङ्क) रघुगणना
वंशज.

रच् ग. १०, रच्यु, गौडवपु.
रजनी स्त्री शत.

रज्जु स्त्री. दोरडी.

रजम् न. पुण, पराग

रति स्त्री कामदेवनी श्रीगु
नाम, पुनी, मल.

रत्न न. रत्.

रथ पु. रथ.

रथ्या स्त्री. शरी.

रथ् ग. १, आत्मने. हाथभा
लेपु, -भा मथे, शर करतु

रम् ग. १, आत्मने. रमपु.

रमण पु. वटापो, धणी

रमा स्त्री लक्ष्मी.

रवि पु. रव.

रस पु. रस.

रसस पु. गक्षम.

रजद्वार न. (द्वार न
आग्लु) दरवाज, मरुत
क्येरी.

राजन् पु. राज.

राज्ञी स्त्री गण्डी.

राज्य न. राज्य.

राज्यलोभाकृष्ट विगे. (राज्य
न. राज्य, लोभ पु. लोभ,
भाकृष्ट अंग्याय ३), राज्यना
लोभपी अश्रवतु.

रात्रि स्त्री. गत.

राम पु. विशेष नाम.

रायण पु. रामनो रात्रु, लका-
नो राण.

राशि पु. दगलो.

रीति स्त्री. रीत.

रच् ग. १, आत्मने रामु.
रद् रडपु.

रथ् ग. ४, आत्मने.—डप-
मर्ग अनु जाये मानु,
ताये थपु.

रह् ग. १, परस्मै. वनतु;
आ साये, रडपु
रे (अप्यय) अगे।

ल.

लक्ष्मण पु. रामनो भाई.

लक्ष्मी स्त्री. लक्ष्मी.

लक्ष्मिलेला स्त्री. मूर्ध्वनी पडी.

लक्ष् ग. १, आत्मने. आग-
नड, रडपु.

लज्ज न. १, आत्मने. वा-
रपु, गरमपु.

लज्जा स्त्री. लाज.

लना स्त्री. रे १.

लनाग्रह न. लनामं २५, मां-
डी.

लम् न. १, आत्मने— १५पु.

रम्भ ग. १, आत्मने -अव
भाये, आन्वशे लेवे,
पङ्कनु.

ललना स्त्री. स्त्री.

लव पु गमनो पुन.

लवण न. भीकूं; निशे. आश्-

लाङ्गूल न पुङ्कनु.

लिङ्ग पु. शक्ति (=स्त्रीवर्गमा
डे पुरेपवर्गमा लेवापत्यु)

लुट् न. ८, परस्मै. आणो-
रुं, लोपु.

लुम् ग. ८, तथा न. ९, प-
रस्मै तद्भासु, लोप गण-
यो, भोटिप यपु.

लोक पु. लोक, दुनिया.

लोभ पु. लोभ.

व.

वश पु. वश, कुण.

वक्षस न. जरी.

वचन न. वचन.

वचम् न. वचन.

वञ्चक पु इन्गि.

वत्स पु. वत्सु.

वद् न. १, परस्मै. क्रे-
तु.

वध पु. वध, मारुते.

वधु स्त्री. वधु, गृहिन स्त्री.

वन न वन

वनवासिन् निरो. वनमा
रहेना?

वनोकस् पु. वनमा रहेनार.

वन्द ग. १, आत्मने. नभु.

वयस् न. विम?

वयस्य पु मित्र

वगतनु निरो. पूयसुगत अ-
गवाणु, हेप्पापङ्क

वग्म् (अव्यय) जेहेतर, डीक

वराह पु कुम्कर, भुंड

वर्ण न. १०, वप्पाणु,
वर्णुपु

वर्ण पु शत, २१

वर्त्मन् न रसेतो

वल्लभ पु व्हानो

वशा स्त्री हाथणी.

वस न. १, परस्मै. रहेवुं,
वमनु; -अधि भाये, रहेवु.

वसन् (वस् नो व ङ) वमनु

वसति स्त्री रहेहाणु

वसन न वस्त्र

वसन्त पु वसंत ऋतु

वसु न धन

वसुदेव पु वसुदेवो माप

वसुधा स्त्री पृथ्वी.

वसु न वारुणिक पद्ये,
वसु

वस्त्र न वस्त्र

वद् न. १, वजय. वहेतु,
वहेतु, वहेतु.

वा (अथवा) अथवा
 वाक्यदुता स्त्री (पटुता स्त्री
 दुशिय स्त्री) भोलानी छय
 वाच स्त्री वाणी
 वाचा स्त्री वाणी
 वाङ्मय १, परस्मै छय
 वाणी स्त्री वाणी
 वात पु पवन
 वातायन न आरी
 वाद् १, आत्मने-भाषि
 साथे, नमपु
 वापी स्त्री गी
 वापस पु गी
 वायु पु वयु
 वाग्नि न वाणी
 वाता स्त्री वात
 वास पु वाम
 वासित विरो पुरावाद्य
 वासुदेव पु कृष्ण
 वाग्रहसधि पु (वाग्रह पु
 लक्ष्मी साथ पु सनाह)
 लक्ष्मी अने मनाह
 वाचन विरो, निमित्त, रग
 मय
 वाचन न दोषन धन
 विद् [विन्द] १, ६, उभय
 मय
 विद् १, ६, आत्मने १५

विदुत् स्त्री वीरणी
 विद्वत् न विद्वत् विद्वान
 पयु
 विद्वन् विरो विद्वान भेद
 विधि पु निमित्त, धर्मशास्त्रणी
 आमा
 विधेय विरो कुरवा योग्य
 विनय पु विनय, नमता
 विना (अथवा) विना
 सिनाय
 विपत्ति स्त्री आहत
 विषद् स्त्री आहत
 विप्रिय न अप्रिय, तडगी,
 -विरो अपुगमपु
 विमार्ग पु आडा मना
 विमुख विरो अथवा मना
 वायु
 विपत् न आकारा
 वियोग पु वियोग
 विराट् पु वीस
 विरर न गडा
 विश्वर पु विनाह
 विश् १, ६, परस्मै पेमपु,
 -सा साथे, नमपु
 विदुद् [वि] (प) + गुर १
 ६, परस्मै तो गृ ६ | गुरु
 विश्रामहेतोः (वि न व ३ वि
 मना अने हनु ३ मय ६,
 अने ग घेना सभा म वि गान

महेतु पु नी पयमी निभ-
 क्तिनु अेकवचन) निशामे
 आवाना सम मयी
 च न विश्व
 श्वकर्मन् पु विश्वकर्मा.
 श्यामिन् पु अेक अपि
 श्वासकारण न (विश्वास
 पु लक्ष्मो, कारण न. क्रा-
 रण) विश्वासनु काणु
 एव न अेर
 इणु पु विश्व
 इहग पु पक्षी.
 गहित (वि (उप) + धा नो
 अ. ६) करामेनु, स्यापेनु.
 गिगि स्त्री गरी
 गिग पु श्रेय, लक्ष्मि
 गृ-उ (मर्ग) साये, गिगिगु,
 घेरु.
 गृक्ष पु गड
 गृत् न १, आत्मने से, -नि
 साये, पाछा आवु
 गृत्-उ (मर्ग) प्र साये, सारे क-
 र, लक्ष्मि
 गृत्-उपमर्ग पासा साये, पाञ्च
 पाणु; गृत्-उपमर्ग पासा नि
 गृत्ति स्त्री. पति.
 गृगा (अथय) से १८.
 गृह न. १, आत्मने १५.
 गृह पु. ५४६.

वृषभध्वज पु महादेव.
 वेद पु वेद.
 वेधस् पु. श्रद्धा
 वेष्ट ग १, आत्मने. ३७५,
 यथयु
 वैयात्य न भूर्भीमी
 व्यया स्त्री. पीडा, धर्म.
 व्यसन न दुःख, मष्ट, देव,
 लत
 व्यात्र पु. वाध.
 व्याध पु. पागि.
 व्याधि पु गेग
 व्रज ग. १. परमै. ७५.
 व्रीहि पु. पक्षी के पक्षीना घण्टो.

श.

शस् ग. १, परमै वषाणु
 श्लेषु.
 शस्-उपमर्ग आ साये, ग. २.
 आत्मने. आसा गप्पी,
 वकागु.
 शकुन्तला स्त्री. विगेप नाम
 शकु न. १, आत्मने. वडेम
 आलुगी, राका लेनी.
 शकु स्त्री. राका, वडेम.
 शत्रु पु. लक्ष्मि, ६ १.
 शन न. अे. गण्ड.
 शत्रु पु. राहु, दुश्मन.

शत्रुग्रह पु शत्रु भाये न
 अर्ध
 शम् [शाम्] ग ४, परस्मै
 चात् थयु
 शम्बूक पु विरोध नाम
 शम्भु पु शिव, महादेव
 शर पु तीर
 शरद् स्त्री शर *तु
 शरीर न शरीर
 शरीरस्थ विरो वशीरभा
 शतु
 शय्या स्त्री पथारी, सेव
 शव न मुञ्जु शय
 शान्ता स्त्री शमनी अहेन
 शान्त स्त्री शान्ति
 शाला स्त्री शाखा, स्थल
 शाम् गल्य अक्षायु
 शासत् (गाम् नो व कृ)
 गल्य क्त्वे
 शासन न कुम्भ
 शास्त्र न शास्त्र
 शश्व ग १, आत्मने शो-
 ष्यु
 शिखर न शिखर
 शिखिन् पु पतन
 शिखम् न भायु, शिर
 शिला स्त्री पत्थर
 शिव न शैवाल्यु
 शिवाल्य न शिवानु द्वे

शिशु पु शिशु
 शिष्य पु शिष्य, विद्यार्थी
 शीर्ष न भायु
 शुक पु शेष
 शुच ग १, परस्मै शोच
 शोक क्त्वे
 शुभ ग १, आत्मने शाभु
 धरत ऐवु
 शुभ विरो साश्
 शुभ ग ४, परस्मै शुक्रयु
 शूद्र पु थूद्र
 शूद्रक पु विरोध नाम
 शूगल पु शिवाण
 शोभन विरो साश्
 शाभा स्त्री शोभा
 शमदान न शमदान
 श्रम [श्राम्] ग ८, पर
 स्मै थक्यु
 श्रवण न साभणु
 श्रि ग १, उभय-उभय
 आशने, आशरिष्यु
 शरपु ष्यु
 श्रीमत् विग आभात्, सुमी
 श्रीषेण पु निशय नाम
 शुभ भणु
 शुनि स्त्री शनि, १६
 शुनिमत विरो पद्वनशुना
 पद्वार १७

श्रेष्ठ विरो. श्रेष्ठ.
 श्रेयस् विरो. अहोतर, कल्या-
 णकारक.
 श्रौत विरो. सांभजनार,
 श्रौता.
 श्लाघ ग. १, आत्मने. वपा-
 ण्युं.
 श्लोक पु. डे न. कविता, श्लो-
 क, छंद.
 श्वश्रु स्त्री. सासु.
 श्वस् (अथय) आवती काले.
 श्वापद पु. शिकारी प्राणी.
 श्वेत विरो. धातुं.

स.

संकट न. भंडक, गंडकमलु.
 संगीत न. गायन, मणीत.
 संगमोत्सुक विरो. भगवने
 . माटे आतुर, भगवाने छंते-
 वर.
 संतप्त [सं (उप.) + तप् नो
 वृ. कृ. तपेत्, अगे ड.
 सदेश पु. यदेश.
 सनिधि पु. पयिसा.
 सपद् स्त्री. सपत्ति, आत्मादी.
 संपर्क पु. मबंध, संभनं.
 संभार पु. तैपारी.
 सश्रय पु. आभार.

संसार पु. संसार, भव, दुनिया.
 सखि पु. मित्र, दोस्तधर.
 सखी स्त्री. अहोपणी.
 सचिव पु. आभ, मित्र.
 सत्तत्त्व न. परिपई तत्व.
 सत्य न. सत्य.
 सत्यम् (अथय) अरेप्पात.
 सत्वरम् (अथय) बजरी.
 सद् [सीद्] ग. १, परस्मै.
 —अव साये, दुःखी यतुं.
 सद्-उपभर्ग नि साये [निपीद्],
 ग. १, परस्मै. जेसतुं.
 सदस् स्त्री. डे. न. मभा.
 सदा (अथय) हमेशा.
 सदाचार पु. मदाचार.
 सन् (अस् ना व. कृ. सत् तुं
 पु. प्रथमानुं अ. व.), छो.
 सभा स्त्री. सभा, धर.
 समचित्त विरो. (सम विरो.
 भरभुं अने चित्त न.
 चित्त) सरप्पा दिलवातुं,
 ममान गलुतुं.
 समराङ्गण न. रलुभिमि.
 समर्थ विरो. समर्थ.
 समाज पु. मभा, मंडन.
 समुद्र पु. मभुद्र, दरिया.
 सगस् न. मगेश्वर.
 सर्प पु. माप.
 सर्व (अथय) जगै.

सर्वदा (अवय) तमेश

सवितृ पु सूर्य

सव्येष्ट पु. साग्धि

सह ग १, आत्मने. सत्पु

सह (अव्यय) साथे

सहचरी स्त्री सहियर, सौम्य

तलु, सौम्यतमा रङ्गेनारी.

साक्षिन् पु साक्षी

साधयितव्य विशे कर्तव्य

(वस्तु)

साधु पु मत्पुरुष, विशे वार

सान्त्व ग १०, शांत पाउकु

सारङ्ग पु हस्तु.

सारथि पु सारथि.

सार्व पु येषु, काकुलो, भाथ.

साष्टाङ्गवानम् (आभाभिक

अव्यय) साटाग नमस्का

रसाथे

सिंह पु. मिह

सिच [सिच्च] ग ९, उभय

मिचयु, छाटवु

सीता स्त्री विशे रनाम

सु (नामने आरंभे अव्यय

तरीके) स ३

सुकृत न.

सुकृति स्त्री

सुचरित न

सुख न सुख.

सुखभाङ्ग विशे सुष्ठी

सुखलेश पु (लेश पु अरा

सुष्मना अरा.

सुगन्धि विशे सुवासित, पु

राभोदार

सुमन्त्र पु रामनो साग्धि

सुरभि विशे पुराभोदार

सुवर्ण न भानु

सुवृत्त विशे भारी व्यालनु

सुष्ठु (अव्यय) जेश, ठीक

सुहृद् पु मित्र

सूक्त न वेदना मन

सूत्रधार पु सूत्रधार

सूद् ग १०,—नि साथे [नि-

पूद्], नारा कुपो, इना

कुवु

सूद् पु श्रेयधयो

सूनु पु दीकरो

सूर्य पु. सूर्य

सृ ग १, पश्ये सङ्कु, प-

भु, वृकु

सृ-उपसर्ग प्र साथे, पश्यतु.

सृज् ग ९, पश्ये. अरवृकु,

निपणवतु.

सृष्टि स्त्री. अटि

सेना स्त्री सेना.

सेनापति पु. सेनापति, नरक-

रनो सङ्क.

सेर न. १, आत्मने जेवतु,

-उपमर्ग परि साये, सेनपु,
 अगीका० करपु.
 सेनिक पु लश्करी मिपाछ,
 लडैयो. [रम
 सोम पु सोमवहनी के सोम-
 सोमवासर पु सोमना०.
 सोढ (सह नो लू. ६) सडे-
 वानधु [सुगती
 सोन्दर्य न सुंदरपयु, पूष
 मुनि स्त्री वप्पायु, प्रार्थना
 स्तेन पु थोर
 स्त्रीरत्न न. गलरप स्त्री
 स्या [तिह] ग १, परस्मै.
 गला गेडु (कर्मपुत्रप
 स्त्री).
 स्या-उपमर्ग उत्साये, गडपु
 स्त्रिह ग. ४, परस्मै स्तेह
 राभयो
 स्यन्द ग १, आत्मने इरक-
 पु, धडकडु
 स्यर्घ ग. १, आत्मने भरो-
 भरी कुवी, सरमाछ करवी
 स्पृश ग. ९, परस्मै अडकपु.
 स्पृष्ट (स्पृश नो लू. ६)
 अडकल
 स्पृह ग. १०, महापु, अभा-
 पु, तृष्णा गप्परी
 स्फुर ग ९, परस्मै. वडकडु,
 ररेकडु, गररडपु

स्मि ग. १, आत्मने. हसडु,
 मों मनकावपु—उपमर्ग वि
 साये, आश्वर्य पामपु
 स्मृ ग. १, परस्मै. सभारपु,
 याद गप्पडु,—उपमर्ग वि
 साये, वीसरपु, लुनी लपु.
 स्मृति स्त्री यादधारत; स्मृति
 (धर्मशास्त्र).
 सन्न ग १, आत्मने अडपु.
 स्रष्ट पु. सृष्टिकर्ता;—विरो.
 सरजनार.
 स्वकृत्य न पोतानी इरक.
 स्वदेश पु (स्व पोतानो अने
 दश पु मुलक), स्वदेग .
 स्वप्न न रामयु
 स्वर्ग पु अर्ग
 स्वविषय पु (विषय पु मु-
 लक) पोतानो मुक
 स्वसृ स्त्री अहेन [व्यायु
 स्वस्ति (अव्यय) अण्ड क-
 स्वास्थ्य न स्वस्थता, शाति.
 स्वाद् ग १, आत्मने आपपु,
 भावपु
 स्वामिगुणोपेत विरो (स्वामिन्
 धष्ठी, गुण गुलु, अने उपेत
 पुङ्ग) धष्ठीना गुणोपे
 पुङ्ग
 स्वामिन् पु धष्ठी
 स्वीय विरो पोतानु

ह

हन हलुषु
 हरि पु विरोप नाम
 हरिण पु हलुषु
 हर्म्य न टयेवी
 हलाहल न हलुषु अर
 हविस् न अजिहान
 हस् ग १, पररमे - उपमर्
 वि माये मभकरीमा टसपु
 हस्त पु हाथ
 हि-उपमर्ग प्र माये, भाडलु

हिन विसे टितकारक, - न
 अलु, हित
 हिम न अरक्ष
 हुगुण्ड पु अग्नि
 हु ग १, उभय लक्ष नेपु,
 हुगी अणु-उपस । आ माये
 प्पातु के यम करेते, - उप-
 मर्ग प्र साये, मारुतु, - उप-
 मर्ग वि साये, की । करी
 हृदय न हेड
 हे (अ-यय) अलो, अर
 ह्यस् (अ-यय) । अ । अने
 वहे । १, उभय जोलानपु

ગુજરાતી સંસ્કૃત શબ્દકોશ.

—૦૦૦૦૦—

અપ્પંડ કલ્યાણ સ્વસ્તિ અપ્યય.
 અગ્નિ અગ્નિ પુ, હુતમુજ્ પુ,
 અગ્ની પ્રાસાદતલ ન (પ્રા-
 સાદ મહેલ અને તલ
 પૃષ્ઠ).
 અગોચર અમૂલ્મિ સ્ત્રી.
 અગીકાર કરવુ પરિ (ઉપ.) +
 સેવ્ ગ. ૧, આત્મને
 અગ્નિ અગ્નિ ન
 અઠકાવાયલું કુણ્ઠિત (કુણ્ઠ
 નો ભૂ. કૃ).
 અડકવું સ્પૃશ્ ગ. ૧, પરસ્મૈ.
 અડકેલુ સ્પૃષ્ (સ્પૃશ્ નો ભૂ.
 અડક માપ પુ. [ક.])
 અલુગમતુ વિપ્રિય વિશે.
 અલુભરમાદાર અવિચાર્ય
 વિશે.
 અલ્પ અનીચ અપ્યય; ગમ્ય
 વિશે. પ્રકરણ પુ.
 અપના અચરા અપ્યય, ક્ત
 અપ્યય, ા અપ્યય.
 અધિકાર આપવો અધિકૃ
 િ અધિ (ઉપ.) + કૃ.કે.
 અધિપતિ, અધિપતિ પુ.

અનર્થ અનર્થ પુ.
 અનાજ ધાન્ય ન.
 અનાથ અશરણ વિશે.
 અનિષ્ટ અનર્થ પુ.
 અનુભવવુ અનુ (ઉપ) + મૂ
 ગ ૧, પરસ્મૈ.
 અનુભરવુ અનુ (ઉપ.) + સૃ
 ગ ૧, પરસ્મૈ, અનુ (ઉપ)
 + ગમ્ [ગચ્છ] ગ. ૧,
 પરસ્મૈ.
 અને ચ અપ્યય.
 અતપુરનો વડા અધિકારી
 કચ્છુકિન્ પુ.
 અતશય આવરણ ન
 અંધારું તમસ્ ન [પુ.
 અપરાધનો લેરા. અપરાધલય
 અપવિત કરાવડું દૂષિત (દૂષ
 નો ભૂ. કૃ).
 અભિષેક કરાવો અભિષેક્તુમ્
 િ અભિ (ઉપ) + સિચ્
 નો લે કૃ િ.
 અભ્યાસ અધ્યયન ન.
 અં મોડો કરતી સ્ત્રી.
 અરે મોસ્ અપ્યય; હે અપ્યય.

आर्षे अर्षे न
 आवता अवधीरगा स्त्री.
 आवदरा दुर्दशा स्त्री.
 आवान् ध्वनि पु.
 आवगृहोराणु विमुख विशेषे
 अनिपय अधुमि स्त्री.
 अमत्य अनृत न ; असत्य न
 अरिथर अधुव विशेषे
 अहि अत्र अव्यय.
 अहो भोस् अव्यय

आ.

आप नयन न, चक्षुस् न,
 नेत्र न.
 आपु अशु न.
 आपाग भग्ग न, वियन्
 न., आकाश पु. न,
 नभस् न.
 आपनग पुत्र अव्यय.
 आपरपु भा (३५.) + चर्
 न. १, परभे.
 आपारि भाजायन्.
 आपरुदन आवरण न.
 आपर अशु अव्यय
 आपा भावेदा पु ; भाता स्त्री
 आपि ग्नेना विमार्ग पु.
 आपु भा (३५.) + नी न
 १, ३५
 आपा भाग्मन् पु.

आधी अतः अव्यय
 आदर आदर पु.
 आप भवन् सर्व.
 आपनार दाटु विशेषे.
 आपनी लघुर भवन्तक
 पु. (भवन् सर्व. आपः
 सकाश पु पेशा).
 आपनु दा [यच्छ] न.
 परभे. (कर्मलिख्य द
 आश्रित आपद् स्त्री, वि
 स्त्री, विपत्ति स्त्री
 आगाह स्त्रीयन् विशेषे.
 आगादी भूति स्त्री; स
 आरंभ भाग्मन् पु. [१
 आगेय भागेय पु.
 आर्षे भार्ये पु.
 आरणी कलि शम् अव्यय
 आरारे णु भा (३५.) + र्
 न. १, ३५.
 आगे लला भर (३५.)
 लम् न १, आत्मने.
 आशा यत्पती भा (३५.)
 शम् न. १, आत्मने.
 आर्षे यमर्षि (३५.)
 मि न. १, आत्मने.
 आश संशय पु.
 अमित अनुजीविन् विशेषे.
 आयन वासन न.
 आयेतु दृष्ट न. १, परभे.

४.

श्रेष्ठ आङ्गलभूमि पु
 संस्योऽ आङ्गलभूमि स्त्री.
 ईश्वर इष्ट [इच्छ] ग. १,
 परस्मै; वाञ्छ ग. १, पर-
 स्मै.

ईश्वर अभिरुचि स्त्री; अभि-
 लाष पु.; इच्छा स्त्री.

ईश्वर इष्ट (इष्ट ग. १, नो
 लू. ३).

ईश्वर अहित न.; वयथा स्त्री
 ईश्वरी कथेरी न्यायसभा
 स्त्री.

ईश्वर पारितोषिक न
 ईश्वरी गणधानी अमरावती
 स्त्री

५.

ईश्वर चण्ड विरो.

ईश्वर प्रकर्ष पु.

ईश्वर प्रभय पु.

ईश्वर ययुं जन् [जा] ग. ८,
 आत्मने; उन् (उप) + भू
 ग. १, परस्मै; उन् (उप)
 + षद् ग. ८, आत्मने.

ईश्वरिभ्यान प्रभय पु.

ईश्वर उत्साह पु.

ईश्वर उग्र पु.

ईश्वर ल्युं उद्यमसय विरो.

ईश्वर उद्योग पु.

ईश्वर शीघ्र पु.

ईश्वर उपकार पु.

ईश्वर वायुं निर्मित {निर
 (उप) + मा नो, लू. ३.}

ईश्वर उपदेश पु.

ईश्वरी अधिपति पु.

ईश्वर उपाय पु.

ईश्वर वयम् न.

ईश्वर उप (उप.) ईश्व ग.
 १, आत्मने.

६.

ईश्वर इष्ट ग. १, परस्मै.

ईश्वर उन् (उप.) + - स्या
 [तिष्ठ] ग. १, परस्मै.

ईश्वर उत्याय {उद् (उप) +
 स्या नो अथय लू. ३.}

ईश्वर अवनरन् {अव (उप.)
 + नृ ग. १, परस्मै. नो
 व. ३.}

ईश्वर अय (उप.) + नृ.

ईश्वर रेषुं स्या [तिष्ठ] ग.
 १, परस्मै.

ईश्वर तस्थिवम् विरो.

७.

+पि यति पु.

अं.

अं३ एक सर्व.

अं३६ भणु सम् (३५) +

गम् [गच्छ] आत्मने.

अं प्रमाणे एवम् अप्यय.

अंभ इति अप्यय.

अं नी शीते इत्यम् अप्यय.

अं०.

अं०२७५ उत्तर पु.

अं०३५५ कश् ग. १, आ-
त्मने.

अं०३५६ भगद् पु.

अं०३५७ नृ ग. १, परस्मै.

पार् ग. १, लङ् न. १,

आत्मने., सम् ३ उर

(३५) + नृ न. १, परस्मै.

३.

३६ कण्ठ पु

३५७ कथा स्त्री.

३५८ नदि न कदापि अप्यय.

३५९ नुद् ग. ६, उभय.

३६० रूपट न.

३६१ गण्ड भनु (३५.) +

गन् ग. ४, आत्मने.

३६२ प्रविज्ञान [मिनि (३-

५.) + मा नो षू. ३]

३६३ कमल न ; पद्म न.

३६४ कम् ग. १, आत्मने
३६५ कुर्वत् (कृनो परस्मै ५
३), कुर्वण (कृनो आत्मने.
५ ३.)

३६६ कर्तृ विशे.

३६७ योग्य विशेष विशे.

३६८ निर्मित [निर (३५)

+ मा नो षू. ३], कृत

(कृ नो षू. ३.), विहित

[वि (३५) + धा नो षू. ३].

३६९ कर्तव्य न.

३७० कलक पु.

३७१ कल्याण न, भद्र न,

शिर न.

३७२ श्रेयस् विशे.

३७३ कश् पु.

३७४ कश् पु.

३७५ कृने (कृ ग. २, नृ

आत्मने. वर्तमान ७ १

अं ५.).

३७६ उक्त (वच् नो षू. ३)

३७७ कश् न. १०; भाष् न.

१, आत्मने., दम् न.

१, परस्मै. उद् ग. १,

परस्मै

३७८ कला स्त्री

३७९ नीर न.

३८० पितृ न.

३८१ गवस् पु.

यथो कूर्म पु.
 १६१ पङ्क पु.
 १८१ कर्ण पु; श्रवण पु;
 श्रुति स्त्री.
 श्रुति कान्ति स्त्री.
 शशिनो सार्थ पु.
 शम कर्मन् न; कृति स्त्री.
 शमभुं चाप न.; धनुस् न.
 शमदेव मदन पु.
 शार्तिक महिनो कार्तिक पु.
 शश काल पु.
 शिवा अथवा अ०य०य.
 शीति कीर्ति स्त्री.
 शिवार कुम्भकार पु.
 शिखरं भाषुस कुडुम्बिन पु.
 शिखर धनपति पु.
 शिखािका कन्या स्त्री.; कुमारी
 स्त्री.
 शिराग कुशलिन् विद्ये.
 शिख वंदा पु.
 शिवान कुलीन विद्ये.
 शिवा कृप पु.
 शिवा कृपा स्त्री.
 शि अथवा अ०य०य.
 शिम कथम् अ०य०य.
 शिरी आम्र न.
 शिवन केवल विद्ये.
 शिखरे पतिव्र न.
 शिरा कीदा पु.

श्यां क अ०य०य.
 श्यांथी कुतः अ०य०य; कुत्र
 अ०य०य.
 श्यारे कदा.
 श्लेथ क्लेश पु.
 श्लोड क्रीडा स्त्री.
 श्लोड करवी क्रीड ग. १, आ-
 मने.
 शूर नृशंस विद्ये.
 शोध क्रोध पु.
 क्षमा क्षमा स्त्री. .
 अ.
 शंस द्वीप पु.
 शमपुं क्षम ग. १, आत्मने.
 शरपुं संस् ग. १, आत्मने.
 शशम शम दुष्कृति स्त्री.
 शशम आल दुराचार पु.
 शशम भाषुस दुर्जन पु.
 शरीदायपुं क्रीत (क्री नो
 वृ. इ.).
 शरेपर किल अ०य०य.
 शरेपरं तस्य सत्तत्त्व न.
 शरेप्तात सत्य अ०य०य.
 शशाभी नारिक पु.
 शमपुं सू ग. १, परस्मै.
 शशमपुं क्षुम् ग. ८, परस्मै.
 शशयपुं कुण्डिन (कुण्ड नो
 वृ. इ.).

आइं लवण विशे.
 आहुं अद् ग. २, परस्रै; आ
 (७५) + हुं ग. १, ७७५.
 भद् ग. १०, परस्रै
 आसुं उपानह स्त्री.
 पुराक्षरक आह्लादक विशे.
 पुराभोदार वासित विशे.;
 सुगन्धि विशे.; सुरभि
 विरो.
 पुशी रति स्त्री.
 पुशी इरुं प्री [मीण] ग.
 १०; मुद् ग. १, आत्मने;
 प्र (७५.) + मुद् ग. १,
 आत्मने.
 पूजसुरां दर्शनीय विरो. पू-
 जसुरा (स्त्री) वरतनु विरो.
 पूजसुरती सौन्दर्य स्त्री.
 जेहु कृपीयल पु.
 जेलवु क्रीड् ग. १, परस्रै.
 ज्येहुं खन् ग. १, ७७५.
 ज्येहुं उत्खान इ उत् (७५.)
 + खन् नो लू. ३.३.
 ज्येमां भेहुं उत्सङ्गवर्तिन्
 विरो. (उत्सङ्ग पु. ज्येमा).

ग.

नर्ध इति ह्यस् अ०५५.

गंगा गङ्गा स्त्री.; भागीरथी
 स्त्री.
 गल्लुं गण ग. १०.
 गति गति स्त्री.
 गभसु सुभ् ग. ४, परस्रै.
 गभुं रुच् ग. १, आत्मने.
 गपेहुं गत (गम् नो लू. ३.);
 यात (या नो लू. ३).
 गरभ चण्ड विरो.
 गरीष दीन विरो.
 गरीषपयुं दारिद्र्य न; दैन्य
 न.
 गर्विया गायक पु.
 गणुं गल् ग. १, परस्रै.
 हुं ग. १, परस्रै.
 गांश थपु मद [माद्] ग.
 ४, परस्रै.
 गाड कोश पु.
 गाप धेनु स्त्री.
 गापन गान न.; सङ्गीत न.
 गापती धेनु गोष्ठ पु. ३ न.
 गाल कपोल पु.
 गातुं गे ग. १, परस्रै.
 गीत गीत न.
 गुल्लु गुण पु.
 गुल्लु लल्लुनार गुणज्ञ विरो.
 गुल्लुवान गुणवत् विशे.; गु-
 णिन् विरो.
 गुल्हेनार भवगधिन् विरो.

सी
 रगध पु.
 र न.
 कृष् ग. ४, परस्मै.;
 १. ४, परस्मै
 वृ ग. १०.
 व पु
 ध.

रुद्रात् लुत्तु शुभ्र ग. १, आ-
 त्मने.
 धेयै घट्ट पु
 र गृह न ; भर्मन् न.
 १२३५ लु जग म्भी.
 धेयै पुरेप जरठ पु
 रैलु अलङ्कार पु.
 धमाध ल्यु लि (दाय) गलु
 १, परस्मै.
 री वृत्त न.
 रेतु परि (७५.) + वृ.
 रेना यवु मुह् ग ४, परस्मै.
 मोयै भन्ध पु

य.

यडार चक्रोर्ग पु.
 यडती भूति स्त्री. अभ्युदय पु.
 यडु भा (७५.) + रुह ग.
 १, परस्मै
 यडुयर्ध चातुर्य न.

यदनी कौमुदी स्त्री.; ज्या-
 त्सा स्त्री.
 यद्र इन्दु पु.; चन्द्र पु; च-
 न्द्रमस् पु.
 यमलागिक् द्विपार अस्त्र न.
 यगि चरित न.
 यहावु स्पृह ग. १०.
 यजकतो धाणो (३ग) भास्त्र-
 ग्शुक पु.
 यणवु चल् ग. १, परस्मै.
 याकर किङ्कर पु; मृत्यु पु.
 याकरभालुसे दासजन पु.
 (दास पु. याकर, अने
 जन पु. भालुम).
 याद्री करना अनुजीविन्
 विगे.
 यापवु स्वाह् न १, आत्मने
 याभुं चर्मन् न.
 याग् महिना मासचतुष्टय.
 याय आचार पु
 यालवु चर् ग. १, परस्मै.,
 चल् ग १, परस्मै.
 याहना अभिलाष पु.
 यिन चित्त पु.
 यीम विगार पु
 योपा तण्डुल पु.
 योर स्तन पु.
 योरु चुर (चोर) न. १०.
 योरी चौर्य न.

२

छतो सन् (अस् ना ५ ४-
सन् तु ५ नी २५भातु
अ ५)

छ६ छन्दस् न , श्लोक ५

छपी प्रतिकृति स्त्री

जाती रक्षस् न

जाया जाया स्त्री.

छट्ट उरु मुच् [मुच्] ।

१, ५२२म

छट्ट थपेत् मुक्त (मुच् ना
७ ३)

छिः पात् ५

छि २२ परिणाम ५

अक्षरी नान्दनी स्त्री

अक्षरी बाल ३, इडम् ५,
जगु ५ [७१५

अ १५ उन् (३५) + ५ ११

जडीहेतुवन १, ५२२मै ,

वि (५) + मृत् १० ५,
५२२मै

छना नपानु अन्त पुर न

छनार गन्त् निरो

छन्मेषु ज्ञान (जन् ने ३ ३)

छमाध जामात् ५

छमीन भूमि स्त्री

छनी हेतुय अ५५, अचि-

गन् अ५५, सन्तम्

अ५५

छत् (क्रिया५६) गम् [गम्]

१, ५२२मै उरु । १

५२२मै, मृ १, ५२२म

छत् क्रि ११ (५६ ५५) गमत् ।

छग यशम् न

छग्य भिक्षुक ५ पाचक ३

छग्यु पाच् । १, ७१५

छग्यु ज्ञा, तु १, १, १,

७१५ भा (७५) गम्

[गम्] । १ ५२२मै

छले इ अ५५

छन वण ।

छनि नानि स्त्री

उभनुं देरुं जिह्वाय (जिह्वा

श्री. उभ अग्र न. टाय.)

उरु जीर्ण (जू नो लू. कृ.)

उर जीव पु.

उपपुं जीव् ग. १ परस्मै.

गुपान श्री. प्रमदा श्री.

गुडु अनृत न; असत्य न.

नेपी यत्र अण्यय.

ने प्रभासे यथा अण्यय.

नेम यथा अण्यय

ने यदि अण्यय.

नेधने अवलोक्य {अव

१ (उप.) + लोक नो'अण्य-
य लू. कृ.}.

नेदंन योजन पु.

नेदपेयु युक्त (युज् नो लू.

कृ.), प्रपन्न {म (उप.) +
पद् ग. १ नो लू. कृ.}.

नेडे उपानह् श्री.

नेष्ट पश्यत् (दृश् ग. १,
परस्मै. नो. व. कृ.).

नेतार द्रष्ट विरो.

नेवानी भेदरानी दृष्टि-
प्रसाद पु. (दृष्टि श्री.

नल प्रसाद पु. भेदर-
आनी)

नेवायुं निरूपित {नि
(उप.) + रूप नो लू. कृ.}.

नेष दृश् [पश्य] ग. १,

परस्मै. ईक्ष् ग. १ आ-
त्ने; प्र (उप.) + ईक्ष्.

मानरपी अमृत ज्ञानामृत न.
(ज्ञान न. मान अने

अमृत न अमृत).

न्यां यत्र अण्यय.

न्यां सुरी यावत् अण्यय.

न्यारे यदा अण्यय.

३.

अंणुं स्पृह् ग. १०. [पु.

आङ्तरु पु: वृक्ष पु. पादप

मुपुं उटज पु

अर विष न.

८.

एते कलि पु.

एपकुं गल् ग. १, परस्मै.

एपकुं विन्दु पु

एव व्यसन न.

एयुं सूय न.

९.

एग शत्रु पु.

एगागे वञ्चक पु

एपडे उपालम्भ पु.

एयुं अथि (उप.) + कृ.

एक वाम् अण्यय.

५.

अथ कलङ्क पु ३ न
 जलु धीमन्ति विरो, मेधाविन्
 विरो
 जलो मालुम प्रन पु, प्रात
 पु, पुष्य पु
 व । शाखा २ ।
 ५५२ उगन् पु

६

दशो मशि ३
 ५३३ भावण न

७

तक्षीः विप्रिय न
 तक्षीः सुभ्र १ ६, ५२२ मे
 तक्षीः आ (३५) + शम् १
 १, आत्मने
 तक्षीः ५५३ पाठहव्य वि
 तक्षीः त्वर १ १, ५२ मे
 तक्षीः न न
 तक्षीः न १, ५२ मे
 तक्षीः पाठ (३५) + शम् १
 १, आत्मने
 तक्षीः सनत्त [मन् (३५) +
 त्र नो ३ १ ।
 तक्षीः भवन् म १ पुष्यद न
 तक्षीः अचिगाद् अ ५५ भा

नगम् अ०५५, तुम
 अ०५५.

तक्षीः सुभ्र १ ६, ५२२ मे
 तक्षीः अति पु, त्वद पु
 तक्षीः नृपि विगे
 तक्षीः तिल पु
 तक्षीः कासार पु तडाग पु
 तक्षीः पल्लव पु
 तक्षीः त्व न
 तक्षीः प्रज्ञाविद् ५
 तक्षीः उद्यत विगे
 तक्षीः थु शम् ३ उद्यम
 साधे मन् अनु (३५) +
 क्थ १ ६, आत्मने
 तक्षीः नारक न
 तक्षीः वरो तामव पु
 (ताम वी तामे अत गण
 पु वरो)
 तक्षीः नालु न
 तक्षीः अत्र शिखा आ
 तक्षीः अत्र (३५) + धी
 म १०
 तक्षीः शम् पु राण १
 तक्षीः अत्र अत्र अत्रागिन
 विदे.
 तक्षीः सुभ्र विगे
 तक्षीः सुभ्र विगे
 तक्षीः नैवम् न प्रभा आ
 न नैव पु

१५१ अतः अन्वय, ततः अन्व-
 १ प्रभाषे तथा अन्वय. [य
 १५१] समार पु.
 १५२ तुल् ग. १०.
 १५३ तन् अन्वय.

॥१॥ त्वाग पु.
 ॥२॥ तदा अन्वय.

थ.

॥३॥ भाविन् विरो.
 ॥४॥ वेष् ग. १, आत्मने.
 ॥५॥ भू ग. १, परस्मै.

॥६॥ भविष्यति (भू धातुं
 लविः ३३ ग. ५. पुं
 अ. ५).

॥७॥ श्रम् [श्राम] ग. ८,
 परस्मै.

॥८॥ प्रननु विरोपलु

६

॥९॥ दक्षिणा दक्षिणा स्त्री.
 ॥१०॥ देवो दुह् ग. ८, परस्मै

॥११॥ वण्ड ग. १०.

॥१२॥ राजद्रा ग.

॥१३॥ उद्विष्ट पुं; समुद्र पु.

॥१४॥ शन् विरो.

॥१५॥ दासी स्त्री.

॥१६॥ देह पु.

॥१७॥ भगवन् विरो

दिसा दिश स्त्री

दीक्ष्य त्रीके भागे-) पुत्रीकृत
 लुं, एतत् करे लु.)
 विरो.

दीक्ष्यन्ता वन्म त्रेषु पुत्रजन्म-
 समय विरो.

दीक्ष्यी आत्मजा स्त्री; पुत्री
 स्त्री; दुहितृ स्त्री.

दीक्ष्यं दृष्ट (दृश् ने लृ. ३)

दीक्ष्यीर दु खित विरो.;
 विषय लृ. ३.

दीक्ष्य दीप् पु.

॥१८॥ अक्षेष्ट पु.; दु. लन.; पीडा
 स्त्री, व्यसन पु.

॥१९॥ देह तुद् ग. ९, उभय.
 पीड ग १०.

॥२०॥ देहो दरियो दु. खोदधि
 (दु. ल न. ६; अने
 उदधि पु दरियो).

॥२१॥ दु खित विरो.

॥२२॥ भय (उप.) + सद्
 [गीर्] ग. १, परस्मै.

॥२३॥ दुर्मित न.

॥२४॥ लाक पु. ससार पु.

॥२५॥ दुष्ट (दृष्ट ग. ८, परस्मै.
 ने लृ. ३.)

॥२६॥ दून पु.

॥२७॥ शन्नु विरो.

॥२८॥ देहं पु ग १०.

देवता स्त्री
 देव दिवोकम् पु, देव पु,
 देवता स्त्री, मरुत् पु
 देवदार देवदार पु
 देवण देवकुल न
 देवानो शिखी त्वष्ट्र पु
 देश देश पु, जनपद न, राष्ट्र
 देह देह पु [पु
 देव असुर पु, राक्षस पु,
 रक्षस् न, निशाचर पु
 दोऽपु धात् । १ परस्मै.
 दोरडी रज्जु स्त्री
 दोरी ऋजु नी ग १, उभय
 दोर करनार द्वेष्ट पु

ध

धञ्जु स्पन्द । १, आत्मने,
 स्फुर ग ६, परस्मै
 धञ्जी रमण पु, स्वामिन् पु
 धञ्जीना गुह्योपी पुन्य स्वामि
 गुणोपेत.
 धन अर्थ पु, इव्य न, रसु
 न., वित्त न
 धनवान धनभाज विधे,
 धानक पु
 धर्मा वृत्ति स्त्री
 धर्मा तुम् । ४, परस्मै.
 धर्म धर्म पु
 धर्मशास्त्रिणी आत्मा इति पु

वाग्धु कञ्जु धृ ग १०
 धारु गण ग १०
 धीमन् धृति स्त्री
 धूम्रु वेण ग १, आत्मने,
 कम् ग १, आत्मने
 धुण पासु पु, रज्जु न
 धृतगठेनो पुत्र धार्तराष्ट्र पु
 धोषु क्षल् (क्षाल) ग १०
 धीशु श्वेत विधे
 ध्यान आध्यान न

न

न आणनाय अमु अलङ्क
 नीय विधे
 नञ्ज प्रतिकृति स्त्री
 नञ्को एय अप्यय
 नगरवासी पौग पु
 नदी नदी स्त्री.
 नपुष्ट ननान्ट् स्त्री
 नदी नद पु, नदी स्त्री.
 नमः नम् न १, परस्मै,
 उन्द् । १, आत्मने, अमि
 (७५) + वात् न १०
 नमस्कार नमस् अप्यय
 ननु नव विधे
 न शिष्य द्वै न
 नदि न अप्यय
 नम नामन न, अभिधान न

३ नाम अ०य०

४ नारी स्त्री

५ नाश पु०

६ पाभु ध्वंस् ग. १,
आत्मने.; नश. ग. ४,
परस्मै. [भू कृ.]

७ पाभेभुं नष्ट (नश नो
दवालायक गर्ह्य विशेष्य
इधुं निन्द् ग. १, परस्मै.
इध निन्दा स्त्री.

८ पातपाणुं निर्वृतिमत् विशे.
९ कणु निर (उप.) + गम्
[गच्छ्] ग. १, परस्मै.

१० विधा दृष्टिप्रसाद (दृष्टि स्त्री
नगर अने प्रसाद पु०
महेश्वरानी).

११ पाणुं उद् (उप) + भू ग.
१, परस्मै. निस् (उप) +
पद् ग. ६, आत्मने.

१२ पाणवु निर (उप) + मा
(निर्मायते कर्मणि ३५.);
मृज् ग. ९, परस्मै.

१३ पुकरान अपाय पु; अहित न.
१४ पाणु नि (उप.) + मन्त्र
ग. १०, आत्मने.

१५ न्यायशास्त्र न्याय पु.

१६ न्यायशास्त्र न्यायशास्त्र नैया-
यिक पु.

१७ न्यायं प्रतनु विरो.

१८ न्याय अव (उप.) + गार्ह ग.
१, आत्मने.

५.

१९ पङ्गु अव (उप.) + लम्
ग. १, आत्मने.

२० पक्षी विहग पु.

२१ पग पाद पु.

२२ पंभी पक्षिन् पु

२३ पक्षी ततः अव्यय; पश्चात्
अव्यय; अनन्तरम् अव्यय.

२४ पयवटी पञ्चवटी स्त्री

२५ पटराष्ट्री महिषी स्त्री.

२६ पङ्गु (क्रियापद) पत् ग. १,
परस्मै [न.

२७ पङ्गु (क्रियावाचक नाम) पतन
२८ पङ्गु पतित (पत् नो लृ. कृ.).

२९ पत्रेश सन्निधि स्त्री.

३० पलु अपि अव्यय; किन्तु
अव्यय; परतु अव्यय.

३१ पंड आत्मन् पु.

३२ पंडित पण्डित पु.

३३ पत्थर अदमन् पु; दृशद् स्त्री,
शिला स्त्री.

३४ पथारी शय्या स्त्री.

३५ परलुपु परि (उप.) + नी ग.
१, उभय. [पु

३६ परमेश्वर जगत्कर्तृ पु; ईश्वर
३७ परक्रम परक्रम पु.

पगग रजस् न
 पशानीन परवत् विशे
 परिष्णाम परिणाम पु
 परिष्वस्य द्रव्यन् न
 पश्रीक्षा लेनी परि (७५) +
 ईक्ष् ग. १, आत्मने
 पश्लो अतिथि पु
 पशैत गिरि पु, पर्वत पु, शि
 खरिन् पु
 पशनपवन पु, मरुत् पु, वा
 त पु, मारुत पु, गायु पु
 पशिन गुण्य न
 पशिन कशयलु गूत (पू नो ७
 पशु पशु पु [३]
 पशयु प्र (७५) + मृ न १,
 पश्रमे
 पशैरु परिहित (पार (७५)
 + धा नो ४ ३]
 पशे न गुग अथय
 पशे प्रथम विशे
 पशैरु प्राप्त { म (७५) +
 आप् नो ७ ३ }
 पाशु पर्ण न
 पाशु आनृ नि (७५) +
 वृत् ग १, आत्मने
 पाशु वणु वग (७५) +
 वृत् न १, आत्मने
 पाशु पाड पु
 पाशु पाडशान्ता श्री.

पाशु महिष पु
 पाशु उदक न जल
 पाशु न, पयस न
 पाप पाप न
 पापी पाप विशे
 पापु प्र (७५) + आर
 पापे प्र प्राप्त { म (७५)
 आप् नो ४ ३ }
 पाशु पार पु
 पाशु परकीय विशे.
 पाशु धी व्याध पु
 पाशु न गूत (पू नो ४ ३)
 पाशु नार पालक विशे
 पाशु वत्ति पु
 पाशु गृहं ग १, पश्रमे
 पाशु विण्ड पु
 पाशु पीड ग १०
 पाशु पीडा श्री, पया २
 पाशु पा [पि] । १, पश्र
 (कर्मलिख पी)
 पाशु गुण्य न.
 पाशु पाशु गुण्यन् विशे
 पाशु पुरुष पु, नृ पु
 पाशु प्रभूत विशे
 पाशु प्रना पु गुण्य न
 पाशु रेधु पुच्छकार
 म्यन न (पु उक्त न १)
 अने अत्यम्यन न रेधु
 पाशु काशु न

पूषु प्रच्छ [पृच्छ] ग. १,
परस्मै [३.].
पूषयेषु पृष्ट (प्रच्छे नो लू
पूषु पूज् ग. १०, यज् ग
१, उभय

पूष पूजा स्त्री.

पूषेणो सामान अर्घ्यं न.

दूष्य भगवत् निरो.

पूषेणु सत्कर्म प्रथमसुकृत न.

(प्रथम पहेषु अने सुकृत
न. सत्कर्म)

पूषीपृथ्वी स्त्री, पृथिवी स्त्री ;

वसुधा स्त्री ; भूमि स्त्री ;

मही स्त्री ; मेदिनी स्त्री

पेठे इव अन्वय

पेठेषु प्रविष्ट [म (उप) +

विष् नो लू ३.]

पेद्य क्रानार धातृ पु.

पेभ्यु विष् ग. ९, परस्मै.

पेडु चक्र न.

पेरो अर्थ पु

पोतानी इण स्वकृत्य न

पोतानु स्त्रीय विरो.

पोतानो मुनक स्वविषय पु.

पोपठ शुरु पु

पोपु पुर् न ६, परस्मै.

प्रकाश प्रकाश पु.

प्रकाशु तुत् ग. ६, परस्मै.

प्रप्नात यजाम्बत् निरो

प्रतिभा मूर्ति स्त्री.

प्रमान अमात्य पु.; सचिव

पु., धीसचिव पु., प्रकृति

स्त्री.

प्रमान मङ्गी प्रकृति स्त्री.

प्रमाण प्रमाण न.

प्रनीयु निष्णात [नि (उप) +

स्ता नो लू. ३.]

प्रनीयुता कौशल न, प्रायी-

ण्य न

प्रभन प्रसन्न [म (उप.) +

सद् नो लू. ३.]

प्रसन्नता अनुरञ्जन न ;

प्रीति स्त्री

प्रसिद्ध क्रेषु प्रय ग. १०.

प्राणी प्राणिन् पु.

प्रायना स्तुति स्त्री

प्रीति प्रेमन् उ. न ; प्रीति

स्त्री, स्नेह पु.

प्रेम प्रेमन् पु. न

प्रेरणा प्रवर्तनम्

इ

इरकडु सान्द्र ग. १, आत्मने.

स्फुर ग. ९ आत्मने

इण धर्म पु.

इरभाषेव विहित [वि (उप)

+ धा नो लू. ३.]

इरसो पण्डु पु.

बुद्धि बुद्धि स्त्री ; मति स्त्री
 बुद्धिनी राक्षि बुद्धिप्रभाव
 (बुद्धि स्त्री. बुद्धि अने
 प्रभाव पु. राक्षि)

बुद्धिवान मेधाविन् विरो. ;
 धीमत् विरो.

भूषु निमग्न {नि (७५) +
 मस्त् नो भू. ४ }.

मेढ द्वीप पु.

मेढान यपु मुह् ग ४, ५-
 २२मै.

मेसु उप (७५) + रिश ग.
 १ पर२मै. ; नि (७५) +
 सद् [निपीद्] ग. १,
 पर२मै.

मेलयानी छटा वाक्पटुता
 स्त्री. (वाक् स्त्री वाणी
 अने पटुता स्त्री दुवि-
 यायी).

मोलापयु हे ग. १, ७मय.
 मोलेलुं उक्त (वच् नो भू.
 ३)

मोक्षने मालुनार ब्रह्मविद्
 म

मोक्ष पु.

मन्वयु नाट् ग. १०.

मन्वु भज् ग. १, ७मय.

मन्वु अट् ग. १, पर२मै

मंज र कौश पु. ; निधि पु

ममरी अलि पु, मधुकर ५

ममवु अट् ग. १, पर२मै.

मय भय पु.

मयं भयङ्कर विरो.

मरवु मृ ग १, ७मय (वि

यते कर्मणि ३५)

मलुं हित न.

मार्ध भ्रातृ पु. वान्धव पु

मात औदन पु.

माग् भाग पु

मानधु स्वाह् ग १, आत्मने

मीप्रभायरी २ भिक्ष् ग. १

मीप्यु) आत्मने.

मुल वाहु पु.

मुड किरि पु. ; वराह पु.

मूल आनी मह् [माट्] ग

६, पर२मै.

मेढ उपहार पु.

मेठपु कुम् ग. ४, पर२मै

मिष्ण् ग. ६, पर२मै.

मेठ्यु भिद्.

भित्थापधार्यनी कल्पना अव-
स्वारोप पु.

भीष्म भो नापठु प्रियवादित्व
न.

भीडुं लवण न.

भु भोलनार प्रियवादिन्
विरो.

भ्य मुख्य विरो.; प्रधानतम
विरो.

रभाभी वैयात्य न.

भाक्षर पान्य पु.

भाक्षगेनो थाक्ष अध्वखेद पु.
(अध्वन् पु. रस्तो; खेद पु.
थाक्ष.)

भूर्त्तनी धडी लघ्वेला
श्री

भुमु मुच्च [मुञ्च] ग. १,
परमे.

भयदुं मुक्त(मुच्र् नो जू.ई)

भुपायु मोन न.

भुप्र(उप.)+भाए; भय
(उप.)+भाए, भयि(उप.)

भ [गञ्] ग. १,
न. १,
रिन्ट

भाकलवुं प्र (उप.)+हि.

भाकलेषु प्रस्थापित विरो.

भाक्ष मुक्ति स्त्री; मोक्ष पु.

भाङ् महत् विरो.; ज्यायस्
विरो

भाष्टि रात्रु महारिषु पु

भात मृत्यु पु.

भात मयूर पु.

भौं मुख न

भौं भलकावतु स्मि ग. १,
आत्मने.

य.

यक्ष यक्ष पु

यज कुनार यज्ञमान पु.

यस करो यज्ञ ग. १, उभय;
भा (उप.)+ह ग. १,
परमे

यजन्तु } यज्ञिय विरो
यजमन (।)

यज यन्त्र न

यज्ञारण मृत्ति स्त्री

याद याम्पु मृत् न. १,
परमे

रक्षक रक्षितृ पु
 रक्षक रक्षण न , रक्षा स्त्री
 रक्षक करनार रक्षितृ विशेष
 रक्षक करु रक्ष ग १ परस्मै
 रक्षक अर् ग १ परस्मै
 रक्षायतु रक्षित (रक्षणे लु कृ)
 रघुशब्दना वशात् एव पु
 ष व
 रग वर्ण पु
 रगभेगी विचित्र विशेष
 रयतु रत्न ग १०, प्र (७५)
 + नी ग १, ७५५.
 रडु रुद्
 रघुभूमि समराङ्गण न.
 रग रत्न न.
 रत्नरूप स्त्री स्त्रीरत्न न
 रथ रथ पु
 रमत क्रीडा स्त्री
 रमत क्रीडा न १, परस्मै,
 रम् न १, आत्मने
 रम रस पु
 रमो र्थन् न , रिति स्त्री.
 रेलु भ्रमृपिराम विगे
 रमे
 र भवित् विशेष.
 री रार्त्र अ ५५

राजनीति नीति स्त्री.
 राज राजन् पु , नृप पु ,
 पति पु , भूष पु , भूमृत्
 पार्थिव पु
 राजपत्य नृपत्वं न.
 राज अनात्पाने अभिषेत्
 [अभि (७५) + सिच
 हे. ६.]
 राज्य राज्य न [५
 राज्य करु शासन् (शास्
 राज्य अलावतु शास्.
 राज्यता लोभधी अ२
 राज्यलोभाकृष्ट
 राजनी अहेन शान्ता र
 रीत नीति स्त्री.
 रवि भभिरुचि स्त्री.
 रैय प्रजा स्त्री.
 रोग व्याधि पु

६.

रार्थितु नी न १, ग १,
 न. १, परस्मै
 रार्थितु ए. परस्मै
 रार्थितु न.
 रार्थितु नी न
 रार्थितु (स्त्री) भीरु स्त्री.
 रार्थितु र्थान् अ ५५